

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
lietā Nr. 2019-12-01

2020. gada 28. aprīlī (turpinājums)

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Šodien Satversmes tiesa turpina skatīt lietu Nr. 2019-12-01 *“Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam”*.

Es redzu, ka lietas dalībnieki arī jau ir pieslēgušies tiesas zālei. Man ir jautājums tiesnešiem: vai pēc iepriekšējās sēdes būtu kādi jautājumi vēl lietas dalībniekiem, kas varbūt iepriekšējā reizē... laiks nesanāca tos uzdot. Šobrīd tiesai nav, bet, atbilstoši Satversmes tiesas procesam, protams, lietas dalībnieku pārstāvji var gatavoties, ka kādā brīdī tiesneši var arī jums uzdot kādu jautājumu.

Tātad Satversmes tiesa jau iepriekšējo reizi precizēja to, kādā secībā mēs uzklaušīsim pieaicinātās personas. Un šodien Satversmes tiesa uzklaušīs tātad Izglītības un zinātnes ministriju, Tieslietu ministriju, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docentu Edvīnu Danovski, Augstākās izglītības padomi, kā arī bijušo izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski.

Šodien Satversmes tiesa neuzklaušīs Teksasas *Southwestern* universitātes profesoru tehnisku iemeslu dēļ, un tātad pārceļ šīs pieaicinātās personas uzklaušīšanu uz nākamo reizi, kad turpināsies lietas izskatīšana.

Tātad Satversmes tiesa ir noteikusi sekojošu secību pieaicināto personu uzklaušīšanai.

Visupirms mēs uzklaušīsim Izglītības un zinātnes ministriju. Mēs ceram kā otro uzklaušīt Edvīnu Danovski, kā trešo — Tieslietu ministriju, kurai sekos Augstākās izglītības padome un pieaicinātā persona Kārlis Šadurskis.

Tādējādi es gribētu pārbaudīt, vai Izglītības un zinātnes ministrija... tātad Izglītības un zinātnes ministriju tātad pārstāv Izglītības un zinātnes ministrijas Juridiskā un nekustamo īpašumu departamenta direktora vietniece Daiga Dambīte... jā, tiesai ir gan personu apliecinošs dokuments, gan arī es redzu, ka jūs esat tā persona, kas ir man šeit...

Tātad un otrs cilvēks ir Izglītības un zinātnes ministrijas Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktora vietniece augstākās izglītības jomā Dace Jansone. Arī redzu jūs.... Labrīt. Tātad mums divas pieaicinātās personas ir. Un arī ir pilnvara. Paldies.

Un es arī izmantošu iespēju... tā kā mums tiešsaistē ir vēl viena pieaicinātā persona, kura šodien arī tiks uzklusīta... Iveta Brīnuma, Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta Konstitucionālo tiesību nodaļas vadītāja. Jā, labrīt... un arī jums ir gan pilnvara, gan personu apliecinošs dokuments.

Un kā jau es minēju iepriekšējā reizē, tajā brīdī, kad mums būs iespēja tiešsaistē piekļūt klāt pieaicinātajai personai, tā mēs turpināsim pārbaudīt personas identitāti, proti, salīdzināt ar to, kas ir iesniegts jau lietas materiālos savlaicīgi, ņemot vērā, ka visi uz šo brīdi ļoti labi sadarbojas ar Satversmes tiesu, par ko arī visiem paldies.

Tātad, kolēģi, mēs sākam uzklusīt Izglītības un zinātnes ministriju un es labprāt dotu vārdu... Kolēģes kura sāks vai Dambītes kundze sāk...? Lūdzu, jums vārds.

D. Dambīte.

Paldies.

Labdien, godājamā Satversmes tiesa un klātesošie!

Izglītības un zinātnes ministrija jau savu viedokli un juridisko argumentāciju ir sniegusi rakstveidā un uzskata, ka pieteikums nav pamatots, un lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1., 105. un 112. pantam.

Un tad ministrija papildus vēlas uzsvērt to, ka tā ir valsts valodas politikas izglītībā īstenotāja un virzītāja Latvijas izglītības sistēmas reformas ietvaros un tā ir stratēģiski kopumā risinājusi šo valsts valodas jautājumu jau sākot ar vispārējo izglītību, — tātad pirmsskolā, pamatizglītībā un vidējā izglītības pakāpē — un beidzot arī ar augstāko izglītību, akcentējot latviešu valodu kā konstitucionālās identitātes sastāvdaļu.

Un valsts valodas jautājums pamatizglītībā un vispārējā izglītībā tika plaši diskutēts 2019. gadā Satversmes tiesas sēdēs un attiecīgi arī pieņemot šo Satversmes tiesas spriedumu 2019. gada 23. aprīlī, un arī vērtējot izglītības ieguves valodas prasības attiecībā uz privātajām izglītības iestādēm un Satversmes tiesai attiecīgi pieņemot spriedumu 2019. gada 13. novembrī.

Valsts izglītības sistēmas reforma, kas saistīta tostarp arī ar izglītības ieguves valodu, ministrija kopumā ir virzījusi, pirmkārt, pakāpeniski un pārdomāti, otrkārt, izsvērti un rūpīgi, un treškārt, atbildīgi pret iesaistītajām pusēm, novēršot jebkādas šaubas arī uz šīs reformas, teiksim, negatīvo ietekmi uz izglītības kvalitāti.

Manis iepriekš pieminētajos tiesas spriedumos un arī lietas materiālos ir detalizēti analizēta izglītības ieguves valodas vēsturiskā attīstība. Tomēr akcentus arī šoreiz uzlikšu uz šo te vēsturisko attīstību.

1991. gadā 19. jūnijā, kad tika pieņemts Latvijas Republikas izglītības likums, tā 5. pantā tika noteikts, ka Latvijas Republikā ir garantētas tiesības iegūt izglītību valsts valodā.

Nākamais turpinājums šīs valodas jautājums izglītības sistēmas ietvaros notika 1999. gada 1. jūnijā, kad Izglītības likumā tā 9. panta pamatredakcijā tika noteikts arī šis valsts valodas lietojuma vispārējais princips, kad valsts un pašvaldību izglītības iestādēs izglītību iegūst valsts valodā un noteikta arī atsevišķi izņēmumu gadījumi, kad citā valodā var iegūt izglītību.

Attiecībā uz augstāko izglītību 2006. gada martā tika veikti Augstākās izglītības likumā grozījumi tā 56. pantā, kur tad noteikti tika arī šie trīs gadījumi, kad svešvalodā var tikt iegūta izglītība valsts dibinātajās augstākās izglītības iestādēs.

Nākamais grozījums notika 2010. gadā, kad Izglītības likumā 9. pantā tika veikti grozījumi un arī attiecīgi tika noteikts, ka valsts un pašvaldību izglītības iestādēs kuros gadījumos var tikt iegūta izglītība svešvalodā.

Tad ministrija vēlas arī akcentēt to, ka Satversmes tiesa jau vairākos tiesas spriedumos ir norādījusi uz valsts valodas nozīmīgumu, tās lomu un vietu Latvijas izglītības sistēmā un, kā mēs visi saprotam, ka augstākā izglītība ir viena no Latvijas izglītības sistēmas sastāvdaļām.

Latvija jau no 2004. gada ir Eiropas Savienības dalībvalsts un kā Eiropas Savienības dalībvalsts tā atbalsta Eiropas kultūras stiprināšanu, arī Eiropas Savienības valstu daudzvalodības principa ievērošanu. Un valodas daudzveidība, protams, ir priekšrocība un mēs dzīvojam globālo tīklu un atvērtu sistēmu pasaulē, multikulturālā sabiedrībā, taču Latvijas nacionālās vērtības un kultūras īpatnības ir svarīgas. Un ministrijas ieskatā latviešu valoda ir būtiska nacionālās identitātes sastāvdaļa.

Turpināšu par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu, kurš tad ir apstrīdēts un kurš tiek papildināts ar to, ka augstskolas ne tikai savā darbībā izkopj un attīsta zinātņi un mākslu, bet arī valsts valodu.

Jautājums par valodas attīstību un stabilitāti ir vienlaikus arī jautājums par valodas būtību. Un attīstība ir patstāvīgas valodas pazīme, jo, kamēr vien valoda pastāv, tā arī attīstās. Valodas attīstība ir cieši saistīta ar pašas sabiedrības un arī zinātnes attīstību. Un galvenais spēks, kas nosaka un virza valodas attīstību, ir sabiedrības aktīvā vajadzība pēc laikmetam piemērotu izteiksmes līdzekļiem bagāta un visai sabiedrībai kopīga saziņas līdzekļa.

Vēlos uzsvērt, ka Latvijas Universitātes 77. zinātniskajā konferencē Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore Sanita Osipova savā zinātniskajā rakstā "Valoda un konstitucionālā vērtība" norādīja uz latviešu valodas apdraudēšanas aspektiem. Tātad, jau valsti dibinot bija skaidrs, ka latviešu valoda kļūs par pilnvērtīgu nācijas valodu tikai tad, ja latviski būs iespējams sazināties visās sabiedrisko attiecību jomās: politikā, zinātnē, kultūrā, sadzīvē. Ja valoda nespēj nodrošināt kaut vienu no

sabiedrisko attiecību jomām ar pietiekamu vārdu krājumu, tad komunikācijai nākas izmantot citas valodas jēdzienus vai pilnībā pāriet uz komunikāciju citā valodā. Tas ir būtisks apdraudējums ikvienai valodai.

Savukārt profesore Ina Druviete ir norādījusi, ka negatīvi stereotipi par latviešu valodu augstākajā izglītībā var atstāt ietekmi uz latviešu valodas lietojumu visās sociolingvistiskajās funkcijās.

Šeit es gribētu uzsvērt, ka akadēmiskā personāla kvalifikācija un arī zinātniskā darbība sniedz nozīmīgu ieguldījumu latviešu valodas attīstībā un izkopšanā. Augstskolas ir specifiskas institūcijas, kuras organizē savu darbu sabiedrības interesēs. Augstskolās akadēmisko personālu veido īpaši kvalificētas personas. Tās nodrošina un rūpējas par jaunu zinātnieku sagatavošanu, augstskolās nepārtraukti norisinās radošs un zinātnisks darbs. Cita starpā viens no augstākās izglītības iestāžu akadēmiskā personāla uzdevumiem ir veikt mācību pētniecības darbu, attīstīt koncepcijas, metodes, teoriju, lietot tās ražošanas un citās jomās: rakstīt mācību grāmatas, zinātniskos rakstus, piedalīties konferencēs un semināros.

Ievērojot minēto, un to, ka likumdevējs papildinājis šo Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu, uzsverot, ka augstākajām izglītībām ir ne tikai jāizkopj un jāattīsta zinātne un māksla, bet līdzvērtīgi arī valsts valoda, norāda uz nepieciešamību mūsdienu modernajā pasaulē izkopt un attīstīt latviešu valodu, izkopjot terminoloģiju, datorlingvistiku, valodas kultūru un labskanīgumu akadēmiskajā un profesionālajā darbībā, meklējot un radot jaunus terminus valsts valodā, nevis lietojot tos svešvalodās. Valoda ir mūsu mantojums, kas nododams nākamajām paaudzēm. Tāpēc arī augstākajām izglītības iestādēm — gan studējošajiem, gan akadēmiskajam personālam — studiju programmu īstenošanā iegūto zināšanu tālāknodošanā ir jāattīsta un jāizkopj valsts valoda. Šāds pienākums izriet arī no Satversmes 4. panta.

Kā norādīja arī Sanita Osipova, tad visās zinātņu nozarēs ienāk arvien jauni jēdzieni, kas angļiski ir saprotami gan pasniedzējam, gan studentam, tāpēc nav nepieciešamības tos tulkot latviski. Tas, savukārt, noved pie tā, ka latviešu valodas attīstība noteiktās nozarēs nenotiek pietiekami dinamiski vai nenotiek vispār. Publiskajā telpā aizvien biežāk ekspertiem diskutējot par savu nozari, līdz ar latviešu vārdiem komunikācijā iezogas angļu valodas jēdzieni. Proti, ir atklāts jauns fenomens, kam globālajā zinātnē jau ir jēdziens, bet latviskā nosaukuma nav un, iespējams, arī nebūs. Sekas ir tālejošas. Vispirms kavējas latviešu valodas attīstība kādā zinātnes novirzienā un tas rezultējas stagnācijā izglītībā latviešu valodā šajā nozarē. Bet vēl pēc kāda laika speciālisti nespēs latviski komunicēt par darbu.

Ministrijas ieskatā izglītība un zinātne ir sabiedrības izaugsmes veicinātāja, tāpēc augstākajām izglītības iestādēm šajā digitalizācijas un informācijas komunikāciju tehnoloģiju attīstības laikmetā ir nozīmīga loma valsts valodas izkopšanā un attīstībā.

Valsts valodas nozīme augstākajā izglītībā un zinātnē visprecīzāk ir definējusi profesore Sanita Osipova, un proti, “valstij jāapzinās, ka tā ir atbildīga ne tikai par izglītību valsts valodā, bet arī par zinātņi valsts valodā, jo bez zinātnes valsts valodā nav pieejama izglītība valsts valodā”.

Tālāk turpināšu par valsts tiesībām izvirzīt prasības un kritērijus studiju programmu īstenošanai. Ja mēs runājam par Latvijas izglītības sistēmu kopumā un par izglītības sistēmas vienotības principu, tad mēs varam sadalīt izglītību augstākajā izglītībā un vispārējā izglītībā, protams, paralēli mēs nedrīkstam aizmirst par profesionālo izglītību un zinātnisko darbību.

Bet runājot par vispārējo izglītību un augstāko izglītību, tad valsts katrā no šīm izglītības sastāvdaļām nosaka prasības un kritērijus. Piemēram, attiecībā uz vispārējo izglītību, valsts nosaka izglītības programmas standartus, mācību priekšmetu programmas standartus, izvirza arī nepieciešamās prasības šo izglītības programmu licencēšanai. Attiecībā uz augstāko izglītību, arī valsts nosaka un izvirza prasības studiju virzienu akreditācijai, studiju programmu licencēšanai. Valsts nosaka arī akadēmiskās izglītības standartu, profesionālās izglītības standartu. Arī valsts standartu doktora grāda iegūšanai. Vispārējā izglītībā valsts nosaka prasības un izvirza prasības pedagogiem, izglītības iestādes vadītājam. Tāpat arī augstākajā izglītībā. Valsts izvirza prasības attiecībā uz akadēmisko personālu, nosakot īpašu ievēlēšanas kārtību. Attiecībā uz vispārējo izglītību valsts nosaka arī izglītības iestādes pārvaldes kārtību, nosaka nepieciešamību izstrādāt izglītības iestādēm attīstības plānus, audzināšanas plānus, nosaka izglītojamo slodzes. Savukārt attiecībā uz augstāko izglītību, valsts izvirza arī prasības, nosakot augstskolas pašpārvaldi, nosakot to, kādam ir jābūt procentuālajam sadalījumam augstskolās akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām ar doktora grādiem, nosaka, ka ir jābūt iekšējai kvalitātes sistēmai, nosaka, ka ir nepieciešamas konkrētas mācību telpas, šo telpu platība, nosaka prasības materiāli tehniskajai bāzei un visbeidzot valsts arī izvirza un izvirzītās prasības pārbauda, tātad kontrolē un veic uzraudzību gan attiecībā uz vispārējo izglītību, ko dara konkrēti Izglītības kvalitātes valsts dienests, gan arī attiecībā uz augstāko izglītību.

Tātad šeit mēs redzam šīs konkrēti valsts izvirzītās prasības izglītības sistēmā kopumā.

Attiecībā uz augstāko izglītību par studiju virzienu akreditāciju un studiju programmu licencēšanu.

Kas tad ir studiju virzienu akreditācija? Tās mērķis ir noteikt augstākās izglītības institūcijas vai koledžas šo resursu kvalitāti, spēju īstenot studiju programmu atbilstoši konkrētajam studiju virzienam un studiju virzienu akreditācija dod augstākās izglītības institūcijai tiesības izsniegt valsts atzītu augstākās izglītības diplomu. Studiju virzienu akreditācijas procesā tātad vērtē arī akadēmiskā personāla, viesprofesoru, asociēto profesoru kvalifikācijas atbilstību Augstskolu likumā noteiktajām prasībām, studiju

bāzes, informatīvās bāzes, materiāltehniskās bāzes, finansiālās bāzes atbilstību studiju programmas īstenošanas nosacījumiem. Akreditācija ir galvenais priekšnoteikums arī diplomu atzīšanai un kvalitātes garantija.

Saskaņā ar Augstskolu likumu, akreditētās augstskolas un koledžas, tajā skaitā arī privātās, izsniedz valstiski atzītus diplomus par augstākās izglītības iegūšanu. Tiesības izsniegt valsts atzītus diplomus nozīmē, ka akreditācijas procesā augstskolas darba organizācija un resursu kvalitāte, kā arī attiecīgās studiju programmas kvalitāte ir izvērtēta un atzīta par atbilstošu vismaz minimālajam līmenim.

Tādējādi valstij, ņemot vērā to, ka vienotajā izglītības sistēmas tvērumā ietilpst arī privātās izglītības iestādes, kas izdod valsts atzītu diplomus, ministrijas ieskatā tad valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums regulēt ne tikai studiju programmas īstenošanas kritērijus un akreditācijas kritērijus, bet arī noteikt studiju programmu īstenošanas valodu. Gan valsts dibinātajām augstskolām, gan arī privāto personu dibinātajām augstskolām izvirzītās prasības un kritēriji attiecībā uz studiju virzienu akreditāciju un studiju programmu īstenošanu, ir vienādi nosacījumi. Līdz ar to nav pamata arī attiecībā uz studiju programmas īstenošanas valodu noteikt atšķirīgu attieksmi.

Tātad valsts ir uzskatījusi par pietiekami pamatotu augstākās izglītības funkciju deleģēt arī privātajām personām un tātad valstij ir pienākums pret studējošajiem, kas studē šajās augstākās izglītības iestādēs, lai tās nodrošinātu studiju programmas īstenošanas kvalitāti atbilstošā līmenī un studējošais varētu saņemt šo valsts atzīto diplomu. Valsts šajā gadījumā patur ekskluzīvas funkcijas noteikt kritērijus studiju programmas licencēšanai, studiju virziena akreditācijai un studiju programmu īstenošanas valodai.

Studiju virziena akreditācija var tikt noteikta uz diviem gadiem vai uz sešiem gadiem, bet pie atkārtotas akreditācijas nebūt nav garantijas, ka studiju virziens tiktu akreditēts uz sešiem gadiem.

Tālāk par augstskolas autonomiju un akadēmisko brīvību, kas pagājušajā tiesas sēdē izskanēja. Tātad ministrijas ieskatā augstskolas autonomija nav absolūta un tai ir robežas, jo arī Augstskola likuma 4. pantā ir definēts, kas tad ir augstskolas autonomija. Un tātad autonomija izpaužas tiesībās brīvi izvēlēties augstskolas dibinātāju izvirzīto un šim likumam atbilstošo uzdevumu īstenošanas veidus un formas, kā arī atbildībā par augstskolā iegūtās izglītības kvalitāti, mērķtiecīgu un racionālu finanšu un materiālo resursu izmantošanu, demokrātisma principu un augstskolu darbību reglamentējošo likumu un citu normatīvo aktu ievērošana.

Ministrijas ieskatā ar studiju programmas īstenošanas valodas noteikšanu valsts neiejaucas augstskolas tiesībās, piemēram, neiejaucas studiju programmu saturā un formā, neiejaucas arī zinātnisko, pētniecības darbu pamatvirzienu noteikšanā.

Augstākās izglītības iestādes dibinātāju un augstskolas attiecības kā tādas ir noteiktas arī Augstskolu likuma 12. panta otrajā daļā.

Arī zinātniskajā darbībā, kas līdztekus norisinās augstākās izglītības iestādēs, ar studiju programmas īstenošanas un valodas noteikšanu ministrijas ieskatā netiek ietekmēta šī zinātniskā darbība, jo, kā mēs saprotam, tad zinātniskā darbība ir radoša darbība un tā ietver pašu zinātni, pētniecību un inovāciju. Līdz ar to studiju programmas īstenošanas valoda neietekmē zinātnisko darbību.

Bez tam, zinātniskās darbības 6. pantā ir noteikta zinātnieku vispārīgie pienākumi. Un cita starpā, zinātniekam ir pienākums piedalīties tādu zinātnisko pētījumu uzdevumu formulēšanā, kuru mērķis ir attīstīt Latvijas saimniecisko konkurētspēju un nacionālo identitāti.

Jautājumā par akadēmiskās brīvības izpratni, ministrijas ieskatā studiju programmas īstenošanas valodas noteikšana neskar akadēmisko brīvību un akadēmiskās brīvības izpratne ir noteikta Augstskolu likuma 6. pantā un arī Satversmes tiesas Satversmes tiesas spriedumā ir definējusi akadēmisko brīvību. Ministrijas ieskatā studiju programmu īstenošanas valoda neskar akadēmisko brīvību, jo neiejaucas tādos, teiksim... neiejaucas brīvībā veikt pētījumus, izplatīt un publicēt tajos gūtos rezultātus, neiejaucas brīvībā paust viedokli par sistēmu, par iestādi... tātad šajā gadījumā valsts neiejaucas un studiju programmas īstenošanas valoda neietekmē akadēmisko brīvību.

Par 56. panta tvērumu. Tātad 56. panta trešās daļas tvērumu... tātad vispārējs princips noteikts, ka studiju programmas augstskolās un koledžās īsteno valsts gadījumi. Bet ir noteikti gadījumi, kad svešvalodu ir atļauts lietot studiju programmu īstenošanā.

Vēlos arī atgādināt un pateikt to, ka Latvija jau no 1999. gada iekļaujas Boloņas procesā, kas tātad ir Eiropas vienotas augstākās izglītības telpas veidošanā piedalās... un 1999. gadā visi Eiropas valstu izglītības ministri parakstīja Boloņas deklarāciju. Boloņas deklarācijā ir izvirzīti mērķi un, lai sasniegtu šos mērķus, ir arī noteikti veicamie uzdevumi. Piemēram, viscaur ieviest trīs ciklu grādu sistēmu — tātad bakalaura, maģistra un doktora grāda sistēma. Pilnībā ieviest kvalifikāciju izprotamības veicināšanas instrumentus, kā Eiropas kredītpunktu sistēmu un Eiropas vienoto diplomu pielikumu. Nu, ir arī citi uzdevumi, kas Latvijai jāveic un ko arī Latvija dara.

Par studiju programmu īstenošanu svešvalodās. Tātad šie trīs 56. panta trešās daļas pirmie trīs apakšpunkti... tātad, kā jau es iepriekš minēju, tika iekļauti Augstskolu likumā 2006. gadā un Izglītības likumā 2010. gadā, gan attiecinot tos sākotnēji uz augstskolām, valsts dibinātajām augstskolām un izglītības iestādēm... šobrīd ir arī papildināta šī trešā daļa ar 4. punktu, kas nosaka, ka Eiropas Savienības oficiālajās valodās drīkst īstenot kopīgas studiju programmas.

Attiecībā uz pārejas noteikumu 49. punktu ministrijas ieskatā tātad ir noteikts saudzējošs pārejas periods, jo licencētās studiju programmas ir tiesības īstenot līdz

2022. gada 31. decembrim. Tas nozīmē to, ka studenti, kurus privātā izglītības iestāde uzņēma 2018. gada 1. septembrī, maksimāli savas studijas pabeigs 2022. gada jūnijā klātienē studijās vai 2022. gada rudenī nepilna laika klātienē studijās, atkarībā no studiju programmu īstenošanas ilguma — tātad vai četri gadi pilna laika klātienē vai četri ar pus gadi nepilna laika studijās.

Tātad par studentu tiesībām pārtraukt šīs studijas. Jā, studentam ir šādas tiesības pārtraukt studijas, bet studentam atsākot studijas augstskola negarantē tiesības, ka viņš varēs studēt šo pašu studiju programmu, jo pārtraucot studijas, augstskolās darbs nepārtraucas un studiju programmās var tikt veiktas arī izmaiņas, var tikt veiktas arī būtiskas izmaiņas, augstskola pati, piemēram, var slēgt, piemēram, kādu studiju programmu... līdz ar to studentam atsākot studijas netiek garantētas tiesības, ka viņš studēs šajā pašā studiju programmā. Un atgriežoties vai atsākot studijas, tad augstskola vērtē un izstrādā šim studentam individuālos studiju programmu plānus.

Vēl par apstrīdēto normu pieņemšanas kārtību. Gribētu uzsvērt to, ka jau 2017. gada 17. jūnijā deputāte Viņķele iesniedza priekšlikumu Augstskolu likuma grozījumiem un tieši šis priekšlikums bija par Augstskolas likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu. Pēc tam jau 2018. gada pavasarī Saeimas Izglītības, zinātnes un kultūras komisijā, gan arī Saeimas sēdēs, kad tika izskatīti jautājumi par Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma grozījumiem attiecībā uz valsts valodas stiprināšanu, šie valodas jautājumi ir skatīti un diskutēti.

Izglītības ieguves valodas jautājums un reforma visās izglītības pakāpēs ir analizēti un vērtēti kopumā nevis atrauti. Un arī iesniedzot priekšlikumus par studiju programmas īstenošanas valodu izglītības un zinātnes ministrs savā vēstulē norādīja uz apstākļiem, kāpēc priekšlikumus par studiju programmas īstenošanas valodu ir nepieciešams ietvert konkrētajā Augstskolu likumā. Ministrija vēlas akcentēt, ka augstākā izglītība nav uzskatāma par parastu biznesa pakalpojumu. Un uz augstākās izglītības sektoru ir attiecināmi specifiski nozares normatīvie akti.

Papildus vēl gribētos atzīmēt, ka Satversmes 112. pants nosaka valsts pienākumu izveidot un uzturēt tādu izglītības sistēmu, no kuras var gūt labumu ikviens izglītojamais.

Un nobeigumā gribētu profesores Osipovas atziņu izteikt, ka globālajā multikulturālajā pasaulē, lai aizsargātu savu konstitucionālo identitāti, valsts apzinās valsts valodas nozīmi un nepieciešamību to papildus juridiski aizsargāt”.

Tādējādi Izglītības un zinātnes ministrija izglītības sistēmā ir darījusi visu, lai aizstāvētu šo valsts valodu un izglītības programmas un studiju programmas īstenošanas valodas noteikšana ir nepieciešama, lai šo valodu aizsargātu.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā. Paldies Dambītes kundzei. Vai Jansones kundze tagad papildinās? Vai arī...
Es saprotu, ka nedaudz papildinās.

D. Jansone.

Varbūt nedaudz ar dažiem skaitļiem raksturošu situāciju par kopīgajām studiju programmām, jo arī šis arguments izskanēja iepriekšējās debatēs.

Vēlos akcentēt to, ka mēs par kopīgajām studiju programmām saprotam un arī statistikā reģistrējam tās studiju programmas, kuras atbilst Augstskolu likumā noteiktajām prasībām.

Šobrīd Latvijā tiek īstenotas 29 kopīgās studiju programmas, trīs privātās augstskolas īsteno kopīgās studiju programmas un 12 valsts augstākās izglītības institūcijas īsteno kopīgās studiju programmas. Īstenošanas valoda šīm te kopīgajām studiju programmām ir sekojoša: 6 no tām tiek īstenotas latviešu valodā, 11 tiek īstenotas angļu valodā, 11 tiek īstenotas gan angļu, gan latviešu valodā, 1 tiek īstenota latviešu, angļu un krievu valodā, tā ir doktora līmeņa studiju programma, ko īsteno Liepājas Universitāte ar Ventspils Augstskolu, tā ir valodniecības programma.

Valstis, ar kurām tiek veidotas kopīgās studiju programmas ārpus Latvijas, ir Lietuva, Vācija, Austrija, Dānija, Nīderlande, Spānija, Baltkrievija. Tātad viena studiju tiek īstenota arī sadarbojoties ar Baltkrievijas universitāti, šo studiju programmu īsteno Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija un tā notiek angļu valodā.

Ja mēs skatāmies uz studiju programmām, kas tiek īstenotas privātajās augstskolās, tad pēc šo te augstskolu pašu sniegtās informācijas Akadēmiskās informācijas centru, kura struktūrvienība ir Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra, kura apkopo visu informāciju par licencētajām un akreditētajām studiju programmām, mēs varam secināt, ka šobrīd privātās augstākās izglītības institūcijas kopumā īsteno 167 studiju programmas. 85 no šīm studiju programmām tiek īstenotas tikai angļu valodā, 15 — tikai latviešu valodā, 14 tiek īstenotas latviešu un angļu valodā, 12 tiek īstenotas latviešu un krievu valodā, 41 no tām tiek īstenota latviešu, angļu un krievu valodā. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka nav šobrīd neviena augstskola norādījusi Akadēmiskās informācijas centram informāciju, ka būtu kāda aktīva studiju programma, kuras vienīgā īstenošanas valoda būtu krievu valoda.

Ko tas nozīmē? Tas nozīmē to, ka pienākot šīm te 2022. gada 31. decembrim, kad atbilstoši Augstskolu likumā noteiktajam vairs nedrīkst turpināt īstenot studiju programmas krievu valodā, augstskolas visas šīs studiju programmas var turpināt īstenot, jo viena no īstenošanas valodām saglabājas. Tātad šīs studiju programmas nav jāslēdz, viņas var turpināt īstenot tajā valodā, kādā ir norādīta pie šīs te studiju programmas īstenošanas valodām.

Tas būtu mans tāds papildinājums.

I. Ziemele.

Jā, paldies. Šobrīd es došu vārdu tiesnešiem jautājumiem Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm.

Jā, tāpat Tiesnesis Kučs, lūdzu!

A. Kučs.

Es varētu sākt ar tādu praktisku jautājumu. Vai jūs esat apkopojusi informāciju, kā ir mainījies ārvalstu studentu skaits privātajās augstskolās, vai šie grozījumi ir to ietekmējuši vai nav ietekmējuši?

D. Jansone.

Kopējais ārvalstu studentu skaits Latvijā pieaug, tajā skaitā pieaug arī privātajās augstskolās. Mainās tās valstu grupas, no kurām ienāk studenti, bet tas, kas notiek... šie te studenti arī no tā reģiona, kas ir minēts kā reģions, kurā viena no pamatvalodām ir krievu valoda, izvēlas studijas Latvijā ne tikai studiju programmās krievu valodā, bet arī studiju programmas angļu valodā. Un šādu studentu īpatsvars ir pietiekoši augsts.

A. Kučs.

Tad es gribēju drusciņ precizēt par augstskolu autonomiju un valodu. Kā jūs redzat, vai augstskolu autonomija vispār ir garantēta Satversmē vai nav? Tas būtu tāds vispārīgāks jautājums.

Un otrs. Vai augstskolu autonomijas ietvaros ir arī augstskolai tiesības veidot studiju programmu kādā noteiktā valodā? Vai tas, jūsuprāt, augstskolu autonomiju neskar?

D. Dambīte.

Augstskolu autonomijas princips noteikti izriet no Satversmes un augstskolas autonomija ir noteikta Augstākās izglītības likuma 4. pantā. Ar studiju programmas īstenošanas un valodas noteikšanu ministrijas ieskatā netiek ietekmēta augstskolas autonomija. Tātad ministrija... tāpat ar šiem grozījumiem netiek ietekmēta studiju programmas satura noteikšana, formas noteikšana, netiek ietekmēta arī, teiksim, šī augstskolas akadēmiskā personāla zinātnisko rakstu darbu valodas noteikšana. Tātad tā turpinās tajā valodā, kādā zinātnieks pēta savu pētāmo objektu. Ministrijas ieskatā studiju programmas īstenošanas valodu neskar augstskolas autonomijas tiesības.

A. Kučs.

Paldies. Tad vēl viens jautājums drusciņ par procesu.

Gan jūs, gan arī Saeimas pārstāvis teica, ka, ja mēs paskatāmies uz šo normu, viņa ir daļa no tāda plašāka procesa, reformu procesa. Un arī jūs teicāt, ka tas tika virzīts

šis grozījums pakāpeniski, atbildīgi... viņš tika plaši izdiskutēts. Tāpēc man ir jautājums... Ja par vidējo izglītību, pamatizglītību diskusijas bija šeit... diskutēts tik daudz... bet man ir jautājums... Ja tā bija daļa no pakāpeniska un rūpīga procesa, kādēļ šis grozījums tika virzīts uz trešo lasījumu un kādēļ vēl 2017. gadā tika akreditētas programmas, kuras pieļāva pretēju šim regulējumam studijas programmas īstenošanu... Paldies.

D. Dambīte.

Tātad, kā jau es minēju... tātad visa izglītības sistēmas reforma attiecībā uz visu izglītības sistēmu kopumā ir pakāpeniska. Mēs nevaram teikt, ka viņa ir sasteigta. Tāpēc arī, kā es jau minēju, jau 2017. gadā deputāte Viņķeles kundze iesniedza šo priekšlikumu par Augstskolu izglītības likuma grozījumiem 5. pantā. Tas ir bijis diskutēts gan deputātu starpā, gan komisijā, bet nu tajā brīdī tas neguva šo te atbalstu un nebija pamata arī aizliegt studiju programmas īstenošanas valodu noteikt citā valodā... mēs šeit droši vien runājam par krievu valodu... Bet tas process neapstājās. Ministrija meklēja šos risinājumus un veica darbu pie Augstskolu likuma grozījumiem. Un, saprotot to, ka attiecībā uz valsts dibinātajām augstskolām ir noteikti šie kritēriji un studiju licencēšanas prasības, un studiju virzienu akreditācijas prasības un kritēriji ir vienādi gan augstākajām izglītības iestādēm, kas ir no valsts dibinātas, gan privātajām izglītības iestādēm... tāpēc arī ministrija uzskata, ka studiju programmas īstenošanas valodas šīs prasībām ir jābūt vienādām. Jo abās... gan privātās izglītības iestādes, gan valsts dibinātās iestādes izsniedz šos valsts atzītos diplomus un tātad valsts uzņemas šo te atbildību par to, kādā kvalitātē šī izglītība ir iegūta.

D. Jansone.

Un es paturpināšu par jautājuma otro daļu, kāpēc turpinājās studiju programmu akreditācija.

Pirmām kārtām tāpēc, ka, pabeidzot studiju programmu, lai saņemtu valsts atzītu diplomu, studiju programmai ir jābūt akreditētai. Un Latvijā kopš 2012. gada studiju programmas netiek akreditētas individuāli kā atsevišķas programmas, bet studiju virzienu ietvaros. Līdz ar to studiju virzienā var būt no vienas līdz pat 30 dažādām studiju programmām ar dažādām īstenošanas valodām un tā tālāk.

Tātad studiju programmu akreditācijas procesam ir jānotiek pēc noteikta grafika. Kad tuvojas iepriekšējais termiņš, tiek iesniegti dokumenti, pieteiktas studiju programmas, tās tiek vērtētas un tiek lemts par nākamo termiņu. Līdz ar to nebija pamata neakreditēt šo studiju virzienus, nebija pamata neakreditēt noteiktās studiju programmas šajos virzienos vēl jo vairāk tāpēc, ka, kā es jau es minēju, šīm te studiju programmām ir arī citas īstenošanas valodas, kuras attiecīgā Augstskolu likuma grozījumi neskar.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl viens jautājums. Vai tādad, strādājot pie grozījumiem, tika vērtēta arī nepieciešamība saskaņot vai vismaz izvērtēt šo grozījumu atbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, uzņēmējdarbības brīvībai, godīgai konkurencei, ņemot vērā, ka mums ir divas augstskolas, kurām ir tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās.

D. Dambīte.

Ministrijas ieskatā valsts valoda un ekonomiskās intereses nav noliekamas uz svāriem. Valsts valodas jautājums, kas ir ietverts Satversmes 4. pantā, stāv mūsaprāt augstāk par biznesu, uzņēmējdarbības interesēm.

Bet runājot par to, vai ministrija ir vērtējusi? Jā, ministrija ir vērtējusi, ka šīs divas dibinātās... privāto personu dibinātajās augstskolās notiek studiju programmu īstenošana angļu valodā. Tas ir vēsturiski izveidojies, jo jau 1993. gadā Latvijas valsts ir noslēgusi ar attiecīgajām šīm Eiropas Savienības valstīm savstarpējos līgumus, tas ir atrunāts arī šajā te Augstskolu likumā 56. panta trešās daļas pirmajā punktā, ka svešvalodā var īstenot studiju programmas, ja ir noslēgti šie starpvalstu līgumi.

A. Kučs.

Tad vēl viens precizējošais... Jūs atbildot vairākas reizes runājāt par krievu valodu. Vai tad es varbūt nepareizi saprotu... es saprotu, ka grozījumi attiecas uz visām svešvalodām, ne tikai uz krievu valodu.

D. Dambīte.

Tādad Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa jau no 2006. gada attiecas uz valsts dibinātajām augstskolām. Šobrīd tādad šie grozījumi tika attiecināti arī uz privāti dibinātajām augstskolām un tādad šie apakšpunkti arī attiecas uz privātajām izglītības iestādēm... uz privātajām augstākajām izglītības iestādēm. Un tādad šie ierobežojumi attiecas uz visām svešvalodām. Īpašu uzsvāru šajos grozījumos mēs redzam par Eiropas Savienības dalībvalstu valodām, jo mēs esam jau no 2004. gada Eiropas Savienības dalībvalsts un daudzvalodības princips ir iekļauts Eiropas Savienības pamattiesību hartā, ko mēs mēģinām arī attīstīt, nodrošināt un šo principu ievērot. Protams, uzsvāru šeit liekot uz Eiropas Savienības dalībvalstu valodām. Bet viens no 56. panta trešās daļas apakšpunktiem tādad atļauj arī iespēju studiju programmas īstenot tajā valodā, kas ir ārpus Eiropas Savienības valodas tanī gadījumā, ja studiju programmas mērķa sasniegšana ir saistīta ar valodu apguvi, kultūru... piemēram, tur krievu sinoloģija, filoloģija un arābu valoda... šajos gadījumos, ja šāda studiju programma tiek īstēnota, tad attiecīgi šajā valodā arī šo programmu var īstēnot.

A. Kučs.

Nu, man drusku par citu bija jautājums. Bet nu labi... paldies par atbildi.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesnesim Kučam. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, man jums būtu jautājums par Augstskolu likuma 5. panta trešo teikumu, kas ar šiem grozījumiem ir izteikts jaunā redakcijā.

Vai es pareizi sapratu jūsu pozīciju, ka jūs, raksturojot, kādus pienākumus tad uzliek šis 5. panta trešais teikums, norādījāt, ka augstskolām tātad "izkopt, attīstīt valsts valodu un tas izpaužas tajā skaitā kā pienākums radīt jaunus terminus un rūpēties par valodas labskanīgumu". Vai, jūsuprāt, tie ir tie pienākumi, kas augstskolām izrietēs no 5. panta trešā teikuma jaunās redakcijas?

D. Dambīte.

Tātad augstskolām savā būtībā ir ne tikai jārūpējas par zinātnes un mākslas attīstību, bet ministrijas ieskatā arī par valsts valodu. Tas nozīmē to, ka, ja zinātniskajā darbībā vai augstskolā, kurā tiek veikta šī zinātniskā darbība, kādā nozarē... varbūt ņemot vērā šo informācijas tehnoloģijas attīstību šajā nozarē... viņa attīstās strauji un ātri, latviešu valodā šie termini tik ātri nerodas. Un mūsu ieskatā augstskolām un zinātniekiem, akadēmiskajam personālam ir jārūpējas par to, lai latviešu valodā šie termini būtu, mēs viņus lietotu un tā ir tā rūpe par šo valodu, par mūsu valodu. Jo vieglāk, iespējams, pasniedzējam un studentiem... gan arī, ja mēs tiekamies kādās konferencēs... zinātnieki šo terminu visticamāk angļu valodā visi sapratīs... bet šeit, Latvijā, ja mēs gribētu šo terminu lietot... ne visa sabiedrība šo terminu sapratīs vienādi un mūsu ieskatā ir jārūpējas arī par šo terminoloģijas attīstību latviešu valodā.

G. Kusiņš.

Pēc jūsu atbildes tad es gribu uzdot precizējošu jautājumu. Šobrīd attiecībā uz terminoloģiju, šis jautājums ir reglamentēts Valsts valodas likuma 22. pantā, kurā ir noteikts, ka terminu veidošanu un lietošanu nosaka Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija un jauni termini lietojami tikai pēc to apstiprināšanas komisijā un publicēšanas laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Ministru kabinets 2000. gadā ir pieņēmis noteikumus Nr. 405, kur ir šis Terminoloģijas komisijas nolikums reglamentēts un tur ir norādīts, ka komisijas pienākums... tieši šīs komisijas pienākums ir nodrošināt vienotu un saskaņotu latviešu valodas terminu izstrādi... un 2. punktā ir norādīts, ka komisijas funkcijas... "tajā skaitā izstrādāt vienotu un saskaņotu zinātniski pamatotu nozaru terminu sistēmu".

Tad es jautāšu vēlreiz. Sakiet lūdzu, tad kam ir kādi pienākumi? No jūsu atbildes uz pirmo jautājumu liekas, ka tas ir augstskolu pienākums, bet Valsts valodas likums un Ministru kabineta apstiprinātie noteikumi runā vairāk, ka tas ir Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas pienākums. Tad kā pienākumu apjoms izriet tieši augstskolām? Paldies.

D. Jansone.

Noteikti viennozīmīgi, ka šī te Terminoloģijas komisija pieņem gala lēmumus, saka gala vārdu attiecībā uz noteiktas terminoloģijas nostiprināšanu. Savukārt šīs komisijas kapacitāte noteikti nav izsekot visu nozaru aktuālo terminu veidošanās principiem, ienākšanai zinātnē kā tādā. Līdz ar to augstskolu, kas arī ir zinātniskās institūcijas un kuru atbildībā ir veikt pētniecību, uzdevums ir pētīt gan šīs te tematiskās jomas, gan valodas lietojumu, valodu un tamlīdzīgas lietas... un piedāvāt šo te diskusiju par aktuālajiem terminiem un jā... pēc tam Terminoloģijas komisija pieņem gala lēmumu par to, kurš tad termins nostiprināts tālāk oficiālai lietošanai.

G. Kusiņš.

Un beidzamais jautājums par šo. Tad vēlreiz atgriežoties pie 5. panta trešā teikuma tvēruma. Tad kāds tad būtu tas jūsu gala secinājums? Tātad, vai te ir augstskolām pienākums tikai pētīt un piedāvāt, vai arī radīt un apstiprināt kādus terminus? Respektīvi, kāda apjoma pienākumu jūs varat saskatīt no 5. panta trešā teikuma šīs jaunās redakcijas attiecībā uz valsts valodu. Kāda apmēra pienākumus tas uzliek, tajā skaitā privātajām augstskolām? Paldies.

D. Dambīte.

Tātad augstskolas savā darbībā, arī zinātnieki savā darbībā šos terminus rada, analizē, vērtē, uzsāk teiksim lietot... un... ja viens sāk lietot, tad kopējā sabiedrībā vai sabiedrības locekļi šo terminu mēģina arī tālāk attīstīt un lietot. Terminoloģijas komisija noteikti ir tā, kas, kā jau mana kolēģe teica, dod šo gala slēdzienu — konkrēta termina lietošanu oficiālajā sarakstē, piemēram, vai oficiālajos laikrakstos, zinātnē. Augstskolai noteikti savā darbībā būtu jāattīsta šī te latviešu valodas terminu jaunrade un viņu lietošana šajā zinātniskajā darbībā, un piedāvāt sabiedrībai šos jaunus terminus lietot, jo, ja jau mēs, teiksim, neattīstīsim šo valodu, nelietosim, tad jau mūsu valoda arī izzudīs. Tātad tas, varētu teikt, iet paralēli darbs gan augstākajās izglītības iestādēs, zinātniekiem, gan arī Terminoloģijas komisijā.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnese Osipova, lūdzu.

S. Osipova.

Jā, paldies. Jūs vakar noteikti dzirdējāt jau to diskusiju, kas aizsākās, ka šo grozījumu un ne tikai šo grozījumu rezultātā ir radusies situācija, ka Latvijas Republikas pilsoņi ir nonākuši nevienlīdzīgā situācijā ar ārvalstniekiem, kuri, piemēram, šobrīd var Latvijā studēt svešvalodās, Eiropas Savienības valodās, tajā pašā laikā Latvijas Republikas pilsoņiem, ja viņi negrib doties uz šīm divām privileģētajām augstskolām, ir jābrauc uz ārzemēm, lai studētu Eiropas Savienības valodās, piemēram. Tātad, vai jūs esat apsvēruši šo jautājumu, ka, pabeidzot šo procesu, ka visiem Latvijas Republikas iedzīvotājiem, valstspiederīgajiem, ir jāmacās latviešu valodā, viņi nonāk nevienlīdzīgā situācijā ar tiem ārvalstniekiem, kuriem Latvijas Republika piedāvā šo iespēju studēt svešvalodā Latvijas Republikā.

D. Jansone.

Jā, attiecībā uz šo, es gan gribēšu teikt, ka tā nav gluži korekta interpretācija. Jo Augstskolu likuma 45. pants par tiesībām studēt augstskolā un koledžā ļoti skaidri pasaka, ka tiesības studēt augstskolā vai koledžā katram Latvijas pilsonim, Latvijas nepilsonim, kā arī ārzemniekam ir vienādas, gan arī attiecībā uz šiem te Eiropas Savienības pilsoņiem, Eiropas ekonomiskās zonas vai Šveices konfederācijas pilsoņiem, vai Eiropas kopienas pastāvīgajiem iedzīvotājiem. Tas nozīmē, ka, lai gan augstskolu pamatuzdevums ir īstenot studijas latviešu valodā, studiju programmas, kas tiek īstenotas svešvalodās, 56. panta trešajā daļā tātad ir noteikts, ka jebkura augstskola var īstenot studiju programmas, kuru pamatauditorija ir arī ārvalstu studējošie, arī šajās studiju programmās var pieteikties un studēt Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji uz vienādiem nosacījumiem, kā tas ir pārējām šīm te 45. pantā iekļautajām studējošo grupām. Tā kā līdz ar to šeit tas tā nav. Jā, augstskolas pie mums ir griezušās un lūgušas šos te skaidrojumus sniegt. Mēs šādus skaidrojumus arī esam snieguši un ir virkne gan privāto, gan valsts augstskolu, kuru studiju programmās, kur īstenošanas valoda ir angļu valoda, studē arī Latvijas iedzīvotāji.

S. Osipova.

Tātad jūs varat apstiprināt, ko šobrīd tā ir tāda prakse, ka, lai gan programma ir izveidota, lai tajā studētu ārvalstu studenti, ja Latvijas Republikas valstspiederīgie vēlētos studēt, viņi tiek uzņemti un var studēt angļu valodā?

D. Jansone.

Jā, tieši tā.

S. Osipova.

Paldies. Nākamais jautājums. Es saprotu, ka šo iespēju studēt Eiropas Savienības valodās un tikai... tātad veidot studiju programmas Eiropas Savienības valodās un tikai Eiropas Savienības valodās ministrija uzskata, ka ir jārisina starpvalstu līgumu ceļā, proti, ja kāda privāta augstskola, redzot to, ka Eiropas struktūrās trūkst Latvijas Republikas valstspiederīgo ar franču valodā iegūtu izglītību par, piemēram, Eiropas Savienības tiesībām, ja viņi gribētu uzsākt šādu studiju programmu, tad vispirms būtu jānoslēdz līgums ar Franciju Latvijas Republikai un tad šī privātā augstskola varētu šo programmu atvērt. Vai jums neliekas, ka tas ir smagnējs un tomēr augstskolas akadēmisko brīvību ierobežojošs process?

D. Dambīte.

Tātad augstskolas var Eiropas Savienības oficiālajās dalībvalstīs īstenot kopīgas studiju programmas. Un šajā gadījumā gan privātā augstākās izglītības iestāde var īstenot Francijas augstskolu šo kopīgo studiju programmu un šajā gadījumā...

S. Osipova.

Bet vai jūs nesaprotat, ka valsts uzliek pienākumu šo kopīgo studiju programmu... tas jau ir ierobežojums... Kāpēc viņi vieni paši nevar? Ja viņi šeit Latvijā piesaista TOP speciālistus... piemēram... ir tā ekonomiskā situācija, Francija ir nobloķēta, Latvijā pandēmija ir beigusies, Latvijā var iebraukt, Francija tajā brīdī ir slēgta, jo tur ir terorisms un pandēmija un viņi vieni paši grib realizēt, tostarp, iesaistot šeit labākos ārzemju speciālistus.

D. Jansone.

Nav problēmu, jo 56. panta trešās daļas pirmajā punktā tātad pats pirmais teikums nosaka, ka Eiropas Savienības oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā. Tātad, visticamāk, kā jūs teicāt...

S. Osipova.

Es atvainojos... es sāku ar to, ka Eiropas Savienības institūcijas gaitēnos trūkst Latvijas valstspiederīgo, kuriem ir iegūta Eiropas Savienības tiesību izglītība franču valodā. Tātad, te ir runa tikai par Latvijas Republikas valstspiederīgajiem, kuru mums patiešām šobrīd ir akūts deficīts.

D. Jansone.

Tas ir jautājums... es vēlreiz gribētu precizēt... Vai jūs uzskatāt, ka tā ir tātad studiju programma, kas tiek īstenota franču valodā? Ja? Latvijas iedzīvotājiem? Jā, tāda iespēja ir izveidot šo te studiju programmu, kura droši vien, lai būtu gan

konkurētspējīga, būs atvērta arī citu valstu iedzīvotājiem, Latvija nav vienīgā, kur Eiropas Savienības institūcijās ir nepieciešami speciālisti, kas pārzina šo te tiesību sistēmu un prot augstā līmenī franču valodu, un tādu programmu var izmantot.

Otra lieta ir... ja tiek īstenota Latvijā studiju programma par Eiropas Savienības tiesībām, neviens nav ierobežojis tiesības šīs studiju programmas ietvaros pastiprināti mācīt franču valodu, pastiprināti mācīt profesionālo franču valodu, atvēlot pietiekoši lielu kredītpunktu apjomu un stiprināt šo studējošo franču valodas zināšanas. Tā kā tur ir divas alternatīvas — gan studiju programma franču valodā, kas, visticamāk, būs atvērta arī citu valstu iedzīvotājiem, gan studiju programma latviešu valodā ar pastiprinātu franču valodas apguvi.

S. Osipova.

Paldies. Un mans pēdējais jautājums. Jūs teicāt, ka šī situācija ar divām privilēģētajām augstskolām un šiem līgumiem, kas ir noslēgti starp Latvijas Republiku, ir veidojusies vēsturiski — 1993. gadā tiek noslēgts pirmais līgums.

Sakiet, lūdzu, vai jūs nesekojat līdzi, ka šī vēsturiskā situācija pēc iestāšanās Eiropas Savienībā ir jālabo? Jo Latvijas Republika ļoti daudz kur ir grozījusi vēsturisko situāciju, kas neatbilst Eiropas Savienības tiesībām, tostarp, monopols “Latvijas Gāze”, “Latvenergo”, telekomunikāciju pakalpojumi, atkritumu apsaimniekošana. Daudz kas, kas mums vēsturiski bija izveidojies, neatbilst Eiropas Savienības tiesībām. Ļoti iespējams, ja mēs šobrīd apskatītos uz Eiropas Savienības tiesībām šajā jautājumā ar privilēģijām divām augstskolām, arī šī vēsturiski izveidojusies situācija neatbilstu Eiropas Savienības tiesībām. Tātad, vai jūs esat apsvēruši, ka arī šajā jomā ir nepieciešamas izmaiņas, tāpat kā daudzās citās jomās, kur pēc iestāšanās Eiropas Savienībā un arī pēc tam, kad ir pieņemti jauni Latvijas Republikai saistoši tātad normatīvie akti Eiropas Savienības līmenī, Latvijas Republikai kaut kas ir jāpārkarāto? Paldies. Tas man pēdējais jautājums.

J. Jansone.

Attiecībā uz augstākās izglītības struktūru... attiecībā uz institūciju tipiem, veidiem un tamlīdzīgām lietām, tā tomēr ir katras nacionālās valsts likumdošana, kura nosaka, kā šīs te augstākās izglītības struktūra, institūciju tipu veidi veidojas, kādas prasības valsts izvirza šīm te institūcijām. Līdz ar to par šo aspektu, manā ieskatā, nav konfliktu ar Eiropas Savienības tiesību ietvaru.

Tas, kas mums ir saistošs un ko arī kolēģe minēja... tas ir Boloņas process, kurā mēs esam dalībnieki, bet Boloņas process neizvirza prasības atsevišķām institūcijām. Tas ir jautājums par to, lai tiktu harmonizēta augstākā izglītība, lai visas Boloņas procesa dalībvalstis īstenotu šo te trīs ciklu izglītību — bakalaura, maģistra un doktora studiju programmas, labi saprotot to saturu un apjomu, kāds katrā studiju ciklā ir

jānodrošina. Līdz ar to Latvija ir pilnībā integrējusies šādā ziņā Boloņas procesā un šis jautājums neskar augstskolu tipoloģiju un noteiktiem augstskolu tipiēm izvirzītās prasības.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesei Osipovai. Es arī vēlētos uzdot atsevišķus jautājumus. Tie varētu būt vairāk precizējoši.

Un turpinot tieši šinī vietā, kur jūs beidzāt. Tātad pieteikuma iesniedzēji ir atnākuši arī ar šo apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 105. pantam, proti, tiesībām uz īpašumu. Un citastarp, īpašuma tiesību ietvarā ietilpst arī saimnieciskā darbība, tātad šajā situācijā konkrētās privātās augstskolas īstenoja konkrētu biznesa modeli. Un tātad pieteikuma iesniedzēju tēze ir, ka šie grozījumi apstrīdētajās normās traucē šo biznesa modeli nesamērīgi.

Un es gribētu saprast... Jūs jau arī savā runā teicāt, ka augstākā izglītība tātad nav un nevar būt parasts biznesa pakalpojums. Un arī tagad jūs minējāt, ka runājot par augstskolu tipoloģijām, tātad Latvija seko Boloņas modelim un tamlīdzīgi... Man ir jautājums, vai apstrīdētās normas un Izglītības un zinātnes ministrijas vīzija par to, kādai ir jābūt augstākajai izglītībai un zinātnei Latvijā, nozīmē to... un jūs uz turieni virzāties... ka šādas privātās augstskolas, nu, tā, kā viņas katra sevi pati saprot... Latvijā vienkārši kā tāds biznesa modelis nebūs. Jo, jūs jau arī paši minējāt, ka tātad augstskolu jautājums nacionālas valsts ietvarā nedrīkst būt samērojams ar kaut kādām tādām vai citādām biznesa interesēm. Līdz ar to es gribētu saprast tātad Izglītības un zinātnes ministrijas šo te pozīciju, biznesa modelis cik tālu, vai viņš vispār ir savietojams ar valsts nostāju augstākās izglītības jomā, kur centrā ir valsts valoda, nacionālā zinātne valsts valodā un arī profesūra acīmredzami valsts valodā. Uz kurieni... kā jūs vispār tad virzāties uz priekšu...?

J. Jansone.

Šajā ziņā es atbildētu tā, ka nē, tas nav ministrijas mērķis izslēgt no augstākās izglītības pakalpojumu sniedzējiem privātpersonu dibinātās augstskolas. Viennozīmīgi, nē. Tajā pašā laikā atkārtāju to, ko mēs arī esam teikuši, ka šie te nosacījumi, pēc kādiem institūcijas darbojas, vai tas ir privātpersonu vai valsts dibinātas... tie ir vienādi, vienlīdzīgi.

Un attiecībā arī uz valsts augstākās izglītības institūciju darbību, faktiski tie lielie spēles noteikumi jau ir ārkārtīgi līdzīgi. Ja mēs skatāmies... valsts no savas puses arī valsts institūcijās visu mācību procesu, studiju procesu, nofinansēt šobrīd nespēj. Tie ir apmēram 40 procenti studējošo, kuri studē budžeta vietās. Līdz ar to šis jautājums arī par maksas studentu piesaisti ir vienlīdz aktuāls gan valsts, gan privātajām augstskolām. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē to, ka attīstoties augstākās izglītības sistēmai

Latvijā, mēs ejam uz to, ka noteicošais konkurētspējas aspekts ir izglītības kvalitāte. Ar šo gadu sākas jaunais akreditācijas cikls, ar 2024. gadu ministrija ir plānojusi ieviest institucionālo akreditāciju, tātad šīs te kvalitātes prasības būs noteicošais kritērijs.

Tas, ka arī ir ļoti skaidrs... Latvija ir... vismaz Baltijas jūras reģionā valsts ir visfragmentētāko augstākās izglītības sistēmu. Tas nozīmē, ka augstākās izglītības iestāžu konsolidācija ir neizbēgama un tā noteikti skars gan valsts sektoru, gan privāto sektoru, kā es teicu. Mūsu ieskatā darbības pamatkritērijs ir kvalitāte. Un šī te kvalitāte pēc jaunajiem kritērijiem, pēc Eiropas standartiem un vadlīnijām, tiek uzsākta vērtēt ar šo gadu ar jauno akreditācijas ciklu visā sistēmā.

I. Ziemeļe.

Paldies. Turpinot par šo kvalitāti ļoti interesants jautājums. Un kas tad noteiks šo kvalitātes latīņu? Viens... Man ir divdaļīgs jautājums. Viens aspekts.

Un otrs aspekts saistīts ar valodām, citām valodām. Vai attiecīgi jūs tad arī vērtēsiet šajā kvalitātē, augstākās izglītības un zinātnes kvalitātē, arī, piemēram, tādu jautājumu kā nacionālās profesūras un nacionālās zinātnes atpazīstamība un vieta pasaules debatē un pasaules, teiksim, zinātnes šajā diskusijā... No šiem te diviem aspektiem, kā tad tā kvalitāte jums tur plānojas?

D. Jansone.

Tā. Vispirms noteikti šeit ir divas puses. Viens ir studiju procesa kvalitāte un otrs ir zinātniskās darbības kvalitāte.

Attiecībā uz studiju procesa kvalitāti. Mēs esam gājuši to ceļu, ko izvēlas arvien vairāk Eiropas valstu, ka ārējās kvalitātes novērtēšanu īsteno neatkarīga aģentūra. Mūsu gadījumā tā ir Akadēmiskās informācijas centra struktūrvienība — Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra, kuras kapacitāte pēdējos gados tika mērķtiecīgi stiprināta un 2018. gada beigās šī aģentūra tika iekļauta Eiropas kvalitātes novērtēšanas reģistrā EKVAR. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē to, ka mēs esam apliecinājuši, ka mūsu Kvalitātes novērtēšanas aģentūra izpilda visas tās prasības, par kurām Eiropas Savienības valstis ir vienojušās un spēj novērtēt atbilstoši šiem te Eiropas kopīgajiem standartiem atbilstošā līmenī arī mūsu studiju programmas. Mēs esam atvēruši arī savu augstākās izglītības telpu ārējai novērtēšanai citām aģentūrām, kas ir šajā EKVAR reģistrā iekļautas. Līdz ar to, ja augstskola vēlas pieaicināt Lielbritānijas, Vācijas, Francijas novērtēšanas aģentūru, viņa var aicināt, lai šī te aģentūra... nosacījums ir, ka tai ir jābūt šajā te EKVAR reģistrā... veiktu novērtēšanu. Līdz ar to tas, ko es vēlos akcentēt, ka šie te ārējās novērtēšanas standarti mums ir tādi, kā Eiropas valstis ir vienojušās un pirmo reizi šī te novērtēšanas notiks pēc šiem te Eiropā atzītajiem standartiem.

Attiecībā uz zinātniskās darbības novērtēšanu... Tur ir atsevišķs novērtēšanas cikls. Šobrīd Latvijā, šogad taisni uzsākās zinātnisko institūciju starptautiskā

izvērtēšana, kur specifiski tiek skatīta šī te zinātnisko institūciju starptautiskā kapacitāte un arī... šo te... tiek skatīti arī jautājumi par zinātniskā personāla ataudzi un nozares attīstības tendencēm.

I. Ziemeļe.

Ja. Paldies. Vērtīgi.

Un tad man tāds vairāk tehniskas dabas varbūt viens vai divi jautājumi. Sakāt, lūdzu, runājot par 56. panta trešo daļu, kura jau vairākkārt ir izskanējusi, arī lietas dalībnieki par to runāja pirmajā sēdē un arī tiesneši vairākkārt ir uzdevuši jautājumu. Un savā rakstiskajā viedoklī 83. lapā un tālāk jūs arī esat mēģinājuši skaidrot šo normu, atzīstot, ka skatoties uz šo normu, kāda viņa ir izveidota, kāda viņa ir radīta, viņu, protams, var interpretēt dažādi. Un to jūs arī esat... ministrija pati ir atzinusi.

Tātad, vai jūs piekrītat, ka šī norma ir neskaidra un ka no šīs normas nav tik acīmredzami un pašsaprotami, ka viņa vienlīdz attiecas uz jebkuru studētgrībējošo Latvijā. Un tas, kas ir rakstīts, ka Eiropas Savienības oficiālajās valodās var tātad studēt ārvalstu studējošie Latvijā, ka tas attiecas arī uz Latvijas iedzīvotājiem, tas ir pilnīgi skaidrs un ka tā ir ļoti neveiksmīga vienkārši normas redakcija.

D. Jansone.

Diemžēl ir jāatzīst, ka Augstskolu likums ir pārdzīvojis ļoti daudz un dažādus grozījumus. Un tas ir viens arī no mūsu tālākās rīcības prioritārajiem jautājumiem — skatīties un strādāt pie jauna likuma veidošanas, kas apvienotu šo te Augstskolu likumu un Zinātniskās darbības likumu. Līdz ar to strādājot, šīs te nepilnības noteikti tiktu novērstas.

Bet es vēlreiz atkārtāju, ka ministrija... pie ministrijas augstskolas ir griezušās ar šādiem jautājumiem un mēs esam devuši atsaucē un ministrijas skaidrojumus par to, ka Latvijas iedzīvotāji, Latvijas pilsoņi var studēt studiju programmās, kas ir veidotas ārvalstniekiem.

I. Ziemeļe.

Vēl viens precizējošs jautājums. Tieši tas jautājums, kuru sāka arī tiesnese Osipova. Es gribētu saprast... pie tādas situācijas. Tātad, ja Igaunijas uzņēmēji vēlas nodibināt privātu augstskolu Latvijā, viņi to var darīt un tas, protams, būs uzņēmums, ierobežotas atbildības uzņēmums, vai kaut kas tāds, komercveidojums vai kaut kas tāds... tātad Igaunija to var darīt Latvijā un attiecīgi viņa arī izvēlēties īstenot studiju programmas igauņu, teiksim, igauņu un vācu vai igauņu un somu valodās. Un šāda augstskola ir pieejama gan ārvalstniekiem, gan Latvijas iedzīvotājiem Latvijā.

D. Jansone.

Tas, droši vien, tad šajā gadījumā ir jautājums, kādu diplomu studējošais saņem pēc šajā augstskolā pabeigtajām studijām. Tas, kas Latvijas pieredzē līdz šim ir bijis ir tas, ka ja ir ārvalstu augstskolas, kuras vēlas sniegt savus augstākās izglītības piedāvājumus īstenot Latvijā, bet tad šīs augstskolas īsteno savas filiāles un Augstskolu likums arī nosaka, ka filiālēm ir jāizpilda visas Augstskolu likuma prasības, līdz ar to arī prasības attiecībā uz studiju programmu īstenošanu un visu pārējo. Līdz ar to, ja šī te citas valsts veidota augstākās izglītības institūcija vēlas institucionalizēties Latvijā, tad tas atbilstošais scenārijs ir veidot savas augstskolas filiāli un filiāles darbībā ir jānodrošina nosacījumi, kas ir noteikti Augstskolu likumā. Tie ir saistoši.

I. Ziemele.

Jūs neatbildējāt... Tātad visi... gan ārvalstnieki Latvijā, gan Latvijas iedzīvotāji varēs vienalga šajā filiālē vai augstskolā studēt atbilstoši tur piedāvātajai programmai?

D. Jansone.

Jā. Šīs te studiju programmas tāpat ir vispār pieņemtajā kārtībā Latvijā jālicencē un arī jāakreditē, un tad šajā procesā tiek vērtēts arī viss pārējais, tajā skaitā arī studiju programmas valodas īstenošanas aspekts.

I. Ziemele.

Proti... Jūs varat precīzi nosaukt tad šos kritērijus, kuriem tad šai Igaunijas augstskolai ir jāatbilst?

Es ceru, ka jūs dzirdējāt jautājumu... Kuri ir tie kritēriji Igaunijas augstskolai Latvijā, kuriem tātad būtu jāatbilst, lai viņi varētu dot Latvijā atzītu diplomu, teiksim tā.

D. Jansone.

Tātad, lai sniegtu augstākās izglītības pakalpojumus, jebkurai institūcijai, kura piedāvā šo te, Latvijā ir jāatbilst tiem pašiem atbilstības nosacījumiem, kā Latvijas institūcijām. Tātad, tas ir jautājums telpām, telpu kvalitāti, materiāli tehniskajiem resursiem, augstskolas pasniedzējiem, kuri tur strādās, viņu kvalifikācijām un visam pārējam, kas tiek vērtēts pie studiju programmu licencēšanas, pie studiju programmu akreditācijas.

I. Ziemele.

Labi, es sapratu. Paldies.

Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Ja var vēl papildināt par 56. panta trešās daļas interpretāciju... un 1. punkta... Tātad jūs sakāt, ka, skatot sistēmiski tātad šo punktu, varētu interpretēt arī tā, ka tas ļauj arī Latvijas valsts piederīgajiem studēt tajās programmās, kuras apgūst ārvalstnieki Latvijā. Tajā pat laikā, ja mēs ejam tālāk, 2. apakšpunkts paredz, ka Eiropas Savienības valodās var studēt ne vairāk kā 1/5 daļu no studiju programmām. Tad kā sistēmiski skatot, šo normu... jūs bijāt iesniedzēji... kāpēc tad tas netika skaidri ierakstīts 1. punktā, jo, ja mēs paskatāmies komisijā diskusijas, tad šāda interpretācija neparādās, kādu jūs tagad piedāvājat.

D. Jansone.

Šī te 1/5 daļa Eiropas Savienības valodās... tā daļa, kuru var īstenot jebkurā studiju programmā, kuras pamata īstenošanas valoda ir latviešu valoda... tātad līdz 20 procentiem svešvalodā... tas ir saistīts ar to, ka Latvija ir ERASMUS PLUS programmas dalībvalsts un ERASMUS PLUS programmas studenti savām mobilitātēm parasti izvēlas viena semestra studijas, tas nozīmē, lai nodrošinātu šo te starptautisko studentu mobilitāti. Tās studijas programmas, kuras vēlas piedalīties, tie nosacījumi ir ievērot šo te paritāti, lai būtu gan izejošie, gan ienākošie... studentu apmaiņa notiktu, var veidot studiju programmu līdz 1/5 daļai šo te piedāvājumu Eiropas Savienības valodās.

A. Kučs.

Ja es varu papildināt... bet šis 2. apakšpunkts, viņš jau ierobežo, viņš pasaka, ka ne vairāk par 1/5 daļu. Ja ir tā, kā jūs sakāt, ka 1. punkts principā neierobežo augstskolas, tātad gan Latvijas valsts piederīgie, gan ārvalstu studenti var apgūt Eiropas Savienības valstu valodās, tad es neredzu, kāpēc ir šī otrā daļa nepieciešama, jo viņa jau ierobežo, ka ne vairāk par 1/5 daļu.

D. Jansone.

Tātad tas ir jautājums par to, kādu studiju programmu profilu augstskolas vēlas piedāvāt. Tātad, ja internacionalizācijai ir augsta prioritāte, tad augstskolas var veidot šīs te pilnas studiju programmas ārzemniekam. Tas, protams, arī ir jautājums par to, vai šī programma būs laba un piesaistīs ārzemnieku uzmanību un būs pietiekams skaits šo te ārvalstu studējošo, kuri izvēlēšies attiecīgās jomas studijas un tā tālāk. Līdz ar to tas ir vienas nišas, teiksim, studiju programmas piedāvājums...

Otrs ir, skatoties uz pārējām programmām, kuras atkal augstskola pati vērtē un izdara secinājumus, un viņa redz, ka nav nepieciešams, teiksim, dublēt šo piedāvājumu pilnā apjomā svešvalodā, bet ir vēlams un ir tas, ko es teicu par šo te starptautisko mobilitāti ERASMUS PLUS programmas ietvaros, lai dotu to iespēju... tātad atvērt

daļu no programmas piedāvājumam Eiropas Savienības valodās un būt aktīviem ERASMUS PLUS programmas dalībniekiem.

A. Kučs.

Paldies. Ja var, man vēl viens jautājums.

Tātad arī Saeima, atbildot uz pieteikuma iesniedzēju argumentu, ka pastāv citi līdzekļi un arī jūs uzsvērāt sākumā, ka ir svarīga kvalitāte. Un pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši, ka viens no alternatīvajiem līdzekļiem būtu vērtēt katru augstskolu un vērtēt viņas kvalitāti, un tad arī izvērtēt, vai viņai dot tiesības akreditēt studiju programmas arī svešvalodā, vai nē.

Saeima atbildes rakstā ir norādījusi, ka studiju licencēšanas un akreditācijas procesā jau šobrīd tiek īstenots vērtējums par to, kura privātā augstskola drīkst īstenot studiju programmas svešvalodās. Tāpēc man būtu jautājums jums kā atbildīgajai iestādei, kas tad šādu izvērtējumu veic un pēc kādiem kritērijiem tas tiek darīts.

D. Jansone.

Tātad šāds izvērtējums tiek veikts studiju programmu licencēšanas procesā, ja augstskola piesaka jaunu studiju programmu, norādot, kādas būs šīs studiju programmas īstenošanas valodas. Tad šie ārējie eksperti skatās, vai augstskolā ir veikti visi nepieciešamie priekšdarbi, lai attiecīgajā valodā arī kvalitatīvi spētu nodrošināt šo studiju programmas īstenošanu. Atkārtoti tas tiek pārbaudīts studiju virziena akreditācijas procesā, vai tātad šī te apņemšanās piedāvāt kvalitatīvu studiju programmas īstenošanu ir arī nodrošināta.

Līdz ar to tas ir šo te ārējo ekspertu vērtējums un tas attiecas vienādi gan uz valsts augstskolām, gan uz privātajām augstskolām. Tātad tas ir jautājums par to, ka, ja augstskola piesaka noteiktas studiju programmu īstenošanas valodas, un arī ir atsevišķas studiju programmas, kur ir pat līdz 5 studiju programmas īstenošanas valodām, tātad augstskolai ir jāpierāda, ka visās šajās valodās, kurās viņa piesaka studiju programmas īstenošanu, viņiem ir materiāli tehniskā bāze, viņiem ir pretī docētāji, kuri spēj arī atbilstošā līmenī šajā svešvalodā nodrošināt komunikāciju ar studentiem un nodrošināt studiju procesu.

I. Ziemeļe.

Tā labi. Paldies. Tiesnešiem pagaidām jautājumu nav.

Es dodu tātad iespēju lietās dalībnieku pārstāvjiem uzdot jautājumus Izglītības un zinātnes ministrijai. Man tikai tāds lūgums, no iepriekšējās reizes skatoties, kā mums gāja. Ja, iespējams, ja jautājumi, kurus uz šo brīdi tieši jau ir uzdevuši, iespējams, tos tad varbūt neatkārtot, pat ja jūs arī bijāt domājuši uzdot tos pašus jautājumus. Es aicinātu tad varbūt iet dziļāk un precīzāk, bet neatkārtot to, kas jau ir izskanējis.

Un tādējādi, zvērināta advokāte Inese Nikuļceva, lūdzu, jums ir vārds.

I. Nikuļceva.

Paldies. Es patiešām centīšos nedublēt ar jau uzdotajiem jautājumiem, bet, nu, laikam ir tā, ka noklausoties jautājumus un atbildes uz šiem jautājumiem, rodas aizvien vairāk jautājumu.

Bet paldies Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm par sniegto viedokli un es tiešām vēlētos uzdot vairākus jautājumus.

Sākšu varbūt ar tādu ļoti vispārīgu jautājumu. Sakiet, lūdzu, vai vispār valsts... šajā gadījumā Izglītības un zinātnes ministrija, atbalsta to, ka augstskolas izglīto arī ārzemniekus? Vai jūs uzskatāt, ka... nu, varētu teikt, ka izglītības eksports ir arī viens no Latvijas stratēģiskajiem mērķiem? Un ja gadījumā atbilde ir jā, vai jūs varētu izskaidrot, ko valsts dara, lai atbalstītu šo izglītības eksportu.

D. Jansone.

Pirmām kārtām droši vien tīri terminoloģiski jāprecizē, ka Izglītības un zinātnes ministrija nerunā par izglītības eksportu. Mēs runājam par augstākās izglītības internacionalizāciju. Līdz ar to tas, ko mēs savā politikā cenšamies akcentēt, tas ir jautājums par to, ka, ja Latvijas augstākās izglītības sistēma vēlas būt konkurētspējīga vismaz Eiropas augstākās izglītības telpā vai arī vēl plašāk, tad viens no pamata kritērijiem ir internacionalizācijas dimensijas nostiprināšana. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka tā nav tikai starptautisko studentu iesaistīšana, tā ir arī mūsu studentu motivēšana braukt studēt apmaiņas programmās, gūt pieredzi ārvalstīs, tas ir jautājums ne tikai par studentiem, tas ir jautājums arī par mācību spēkiem, tas ir jautājums arī par zinātnes un pētniecības attīstību, iesaistīšanos dažādos starptautiskās sadarbības projektos, tas ir jautājums par kopīgu studiju programmu veidošanu ar ārvalstīm un tamlīdzīgi.

Un valsts pēdējos gados ļoti mērķtiecīgi sniedz arī atbalstu, lai mūsu augstākās izglītības institūcijas stiprinātu šo te dimensiju. Konkrēti es varu minēt struktūrfondu projektus gan specifiskā "Atbalsta mērķis" ar nosaukumu "821", kas ir vērsts uz starptautiski konkurētspējīgu studiju programmu veidošanu angļu valodā, tas ir struktūrfonda projekts ar skaitlisko apzīmējumu "822", kas ir vērsts akadēmiskā personāla profesionālo kompetenču pilnveidei, kur mērķtiecīgi tiek stiprinātas docētāju svešvalodu zināšanas un tiek dots atbalsts ārvalstu profesoru piesaistei, tajā skaitā arī ārvalstu doktorantu piesaistei ar domu, ka liela daļa no viņiem arī pēc šī projekta beigām varētu turpināt darba attiecības un strādāt mūsu institūcijās.

Tātad tas, ko ministrija no savas puses stiprina, tā ir šo cilvēku resursu kapacitāte un spēcīgu programmu, kopīgu programmu ar ārvalstu augstskolām veidošana.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies uz šo atbildi.

Tad nākamos divus jautājumus es arī vēlētos saistīt ar jūsu pausto viedokli par to, ka arī Latvijas valstspiederīgie var studēt šajās programmās, kas Latvijā tiek piedāvātas ārvalstniekiem Eiropas Savienības valodā. Un divi precizējoši jautājumi.

Pirmais jautājums. Sakiet... šajā gadījumā, ja Latvijas pilsoņi studētu šajās programmās, kas ir ārvalstniekiem, kādā valodā viņi kārtotu valsts pārbaudījumus, kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darbus, ņemot vērā to regulējumu, kas ir Augstskolu likumā?

Un arī otrs jautājums saistībā ar šo pašu. Iepriekšējā tiesas sēdē Saeimas pārstāvis apgalvoja, ka tomēr šajās studiju programmās vietējo studentu uzņemšana būtu ierobežota un tās tomēr primāri būtu domātas ārvalstniekiem. Tad sakiet, vai šādās programmās, kuras ir Latvijas augstskolās Eiropas Savienības valodās un pieņemsim, ka tur tiek uzņemti arī Latvijas valstspiederīgie, vai ir kāds pieļaujama studentu īpatsvars, cik Latvijas valstspiederīgos varētu uzņemt?

D. Jansone.

Studiju programmas gala pārbaudījumi notiek studiju programmas īstenošanas valodā un valsts no savas puses nav noteikusi kvotas studentu skaitam, kādam ir jābūt šajās studiju programmās. Tas ir augstskolas pašas lēmums, kāds ir studējošo skaits, lai nodrošinātu kvalitatīvas studiju programmas. Un ņemot vērā, ka mērķauditorija primāri ir ārvalstnieki, tad droši vien pēc tām iespējām, kāda ir studiju programmas teiksim šī te ietilpības kapacitāte noteikti iezīmējas šīs te vietas, kurās var pieteikties arī vietējie studenti. Bet tas ir katras augstskolas pašas lēmums par studējošo skaitu grupā un kā viņi redz, kā tas sadalās.

I. Nikuļceva.

Labi, paldies. Bet tad tikai precizējot. Tad neskatoties uz Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 2. punkta regulējumu, tad šajās programmās arī valsts pārbaudījumu, kvalifikācijas, bakalaura, maģistra darbi Latvijas valstspiederīgajiem būtu... nu, piemēram, angļu vai franču vai tajā valodā, kurā programma tiek īstenota. Tad es pareizi sapratu?

D. Jansone.

Jā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Tad man ir vēl vairāki jautājumi, kas būtu saistīti tieši ar akadēmisko brīvību.

Par akadēmisko brīvību es sākumā vēlētos varbūt tādu vispārīgu un vienkāršu jautājumu uzdot. Sakiet, vai jūs saskatītu, ka pasniegšana augstskolās studentu izglītošana ir skatāma arī kā vārda brīvība... kā informācijas, viedokļa, zinātnisko viedokļu izplatīšana. Vai to varētu uzskatīt par pamattiesību uz vārda brīvību sastāvdaļu arī jūsu ieskatā? Tas jautājums...

D. Dambīte.

Tā tad ministrijas ieskatā akadēmiskās brīvības ietvarā ietilpst, piemēram, pētniecības darba brīvība, akadēmiskā personāla tiesības izmantot valodu, svešvalodu, savā zinātniskajā darbībā, publicēt rakstus tajā valodā, kurā viņš veic savu pētniecības darbu un arī akadēmiskajā brīvībā ietilpst šī te brīvība paust savu viedokli par iestādi un sistēmu. Tā tad akadēmiskās brīvības ietvarā arī ietilpst brīvība no institucionālās cenzūras. Tā kā tas ir saistāms arī ar vārda brīvības jautājumu.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Tad man vēl ir daži jautājumi tomēr saistībā tieši ar akadēmisko brīvību.

Noklausoties atbildi uz šo viedokli, es tomēr sapratu, kad daļēji akadēmiskā brīvība arī ietver tomēr valodu, jo atbildot jūs teicāt, ka pētnieki, augstskolu mācībspēki var, piemēram, rakstīt dažādus rakstus acīmredzot svešvalodā, veikt pētījumus un tamlīdzīgi... Un tad šajā aspektā man būs vēl vairāki jautājumi saistībā ar akadēmisko brīvību.

Vispirms es gribētu lūgt sniegt jūsu viedokli tieši saistībā ar to, ka, sniedzot savu viedokli sākotnēji jūs teicāt, ka ar valodu šeit īsti nav saikne. Es vēlos atsaukties uz Eiropas Universitāšu asociācijas pētījumiem, kur ir ļoti skaidri noteikts, ka valoda ir akadēmiskās brīvības sastāvdaļa. Vēlos arī atsaukties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā "Sapan pret Turciju", kur arī ir ļoti skaidri pateikts, kad akadēmiskā brīvība ir vārda brīvības sastāvdaļa.

Un tad jautājums ir tāds. Vai jūs varat sniegt viedokli, vai Latvijā ir kāda īpaša situācija, kas mums rada kaut kādu citu situāciju, kā ir pārējā Eiropā, kur tomēr valoda tiek uzskatīta par akadēmiskās brīvības sastāvdaļu. Tas ir viens jautājums šajā aspektā.

Un otrs jautājums ir tāds. Sakiet, vai var nošķirt vispār pētniecību un izglītošanas darbu? Ja es pareizi sapratu jūsu atbildi, tad it kā varētu pētīt svešvalodā, bet vai reāli augstskolā var mācībspēks nu, piemēram, nodarboties tikai ar pētniecību un nevis ar pasniegšanu. Vai to ir iespējams nošķirt? Šie ir divi jautājumi par akadēmisko brīvību.

D. Dambīte.

Tātad ministrijas ieskatā mēs runājam par studiju programmas īstenošanas valodu. Studiju programmas īstenošana notiek tātad pasniedzējam lasot lekcijas, vadot seminārus, komunicējot ar studentu. Tātad studiju programmas īstenošana tādā veidā tiek realizēta.

Tas, ko dara akadēmiskais personāls zinātniskās darbības ietvaros, tātad veic pētniecību, radošo darbu... šeit šis te valodas jautājums netiek ierobežots. Tādā veidā arī ministrija uzskata, ka paust savu viedokli vai, teiksim, rakstīt zinātniskos rakstus valsts nenosaka, kādā valodā tie būtu jāraksta. Bet studiju programmas īstenošanas procesā valsts nosaka, ka lekcijas, semināri, komunikācija ar studentiem, kas ir studiju programmas īstenošanas sastāvdaļa, ir jānotiek valsts valodā.

I. Nikuļceva.

Paldies. Bet no šīs atbildes tad es sapratu, ka tomēr iet runa par akadēmisko brīvību, tikai valstij ir tiesības ierobežot. Vai tā bija jūsu atbilde? Jo es vismaz tā sapratu to, ko jūs tikko teicāt.

D Dambīte,

Tātad ministrija uzskata, ka šīs te studiju programmas īstenošanas valodas noteikšana neskar šo akadēmisko brīvību. Tāda bija mūsu pozīcija, jo studijas programmas īstenošanā notiek tātad darbs ar studentiem, lekciju vadīšana, semināru vadīšana un komunikācija ar studentiem. Tā bija mūsu atbilde...

I. Nikuļceva.

Bet tad vēlreiz precizējot. Tātad tā lekciju vadīšana, komunikācija ar studentiem — tā nav saistīta ar akadēmisko brīvību? Tā nav akadēmiskās brīvības sastāvdaļa? Tad tāds ir ministrijas viedoklis.

D. Jansone.

Tas, ko mēs vēlamies akcentēt... ir tas, ka mēs nekādā veidā... Kas ir akadēmiskās brīvības būtiskākie elementi? Tas ir jautājums par mācību metožu izvēli, par literatūras atlasīšanu un piedāvājumu, par teorētisko skolu, domu tālākskaidrošanu studentiem, iepazīstināšanu viņiem ar visu šo te... tās ir lietas, kur šie te ierobežojumi attiecībā uz studiju programmas īstenošanas valodu absolūti nav saistīti.

Tātad vēlreiz atkārtoju to, ko mēs jau teicām, ka attiecībā uz akadēmisko brīvību... kas ir tās būtiskās lietas studiju procesā attiecībā uz saturu: ar kādiem autoriem studenti tiek iepazīstināti, ar kādu teorētisko ietvaru attiecīgajās jomās tiek iepazīstināti, ar kādām metodēm docētāji strādā auditorijā... tie ir daudz, daudz būtiskāki jautājumi un valodas aspekts šo te mūsu ieskatā neskar.

I. Nikuļceva,

Labi, tad es... jūs īsti neatbildējāt, bet vienalga, paldies.

Tad nākamais...

I. Ziemele.

Es jūs pārtraukšu tagad, Nikuļcevas kundze...man jūs ir jāpārtrauc, ņemot vērā pieaicināto personu pieejamības faktoru.

Es šajā brīdī uzlikšu uz pauzes Izglītības un zinātnes ministrijas iztaujāšanu. Man ir jautājums Saeimas pārstāvim, zvērinātam advokātam Sandim Bērtaitim, jums aptuveni cik daudz jautājumi ir Izglītības un zinātnes ministrijai?

S. Bērtaitis.

No manas puses — trīs jautājumi.

I. Ziemele.

Skaidrs.

Tātad, ņemot vērā to, ka mums nākamā pieaicinātā persona ir ar ļoti ierobežotu laika režīmu, es gribētu pārslēgties uz nākamo pieaicināto personu. Es aicinātu abiem advokātiem atcerēties, kur jautājumu sarakstā ir apstājušies. Izglītības un zinātnes ministrija paliek tiešsaistē, un mēs atgriezīsimies pie Izglītības un zinātnes ministrijas iztaujāšanas un pie šī jautājuma, Nikuļcevas kundze, kur man nācās jūs pārtraukt. Paldies.

Tātad šajā brīdī es aicinu savu viedokli sniegt Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docentu Edvīnu Danovski. Es informēju lietas dalībniekus, ka man pašreiz šeit priekšā ir Danovska kunga arī identitātes dokuments un bildes attiecīgi atbilst gan tam, kas man ir šeit, gan tam, kas mums ir ekrānā.

Danovska kungs, kā jūs, lūdzu, komentētu šīs lietas situāciju? Zinot, ka jūs to darāt kodolīgi, es arī uz to cerēšu un tad arī sekos jautājumi. Paldies.

E. Danovskis.

Labdien, godātā Satversmes tiesa! Manuprāt, šajā lietā juridiski svarīgākais jautājums ir par to, vai Augstskolu likumā noteiktais ierobežojums īstenot studiju programmas... nu, šīs lietas kontekstā, protams, tas ir krievu valodā... vai tas ierobežo Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību.

Šajā lietā ir vairākkārt pieminēti akadēmiskās brīvības jautājumi un pieteikuma iesniedzēji ir uzsvēruši tieši akadēmisko brīvību, taču, manuprāt, šīs lietas atrisinājumam Satversmes tiesai nav nepieciešams iedziļināties nedz akadēmiskās brīvības saturā, nedz arī tajā, vai šī akadēmiskā brīvība izriet no viena vai otra panta.

Vismaz tā, kā šobrīd ir lieta ir ierosināta — par atbilstību 112. pantam, — tas ir tiesību uz izglītību pieejamības jautājums.

Es priecāšos, ja Satversmes tiesas tiesneši uzdos precizējošus jautājumus.

I. Ziemeļe.

Paldies. Bija kodolīgi.

Lūdzu, tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Ja es varu sākt... Jūs teicāt, ka nav jāiet akadēmiskās brīvības saturā un jūs sakāt... Tātad, kā jūs to redzat un kāpēc... Tas ir tāpēc, ka lieta ir ierosināta par 112. pantu? Vai jūs vispār neredzat valodu regulējumu attiecībā uz izglītības programmām, kādas augstskolas var veidot... ka tas vispār skartu akadēmisko brīvību un augstskolu autonomiju?

E. Danovskis.

Tā kā lieta šobrīd ir ierosināta... Satversmes tiesa vērtē šobrīd viņas atbilstību Satversmes 112. pantam. Un ja pieteikuma iesniedzēji ir izvirzījuši argumentu, ka Satversmes 112. pants ietver akadēmisko brīvību un tāpēc Augstskolu likumā noteiktie ierobežojumi būtu jāvērtē, vai pat šis akadēmiskās brīvības ierobežojums ir Satversmei atbilstošs, respektīvi, Satversmes 112. pantam atbilstošs... tiktāl, protams, ir jādod atbilde uz jautājumu, vai Satversmes 112. pantā ir ietverta akadēmiskā brīvība. Manuprāt, Satversmes 112. pants šās lietas kontekstā varētu būt nozīmīgs attiecībā uz pirmo teikumu, ka ikvienam ir tiesības uz izglītību, tas ir, tiesības uz izglītības pieejamību, ņemot vērā to likuma regulējumu, kāds mums pastāv attiecībā uz izglītības līmeni, jo Satversmes tiesai šajos jautājumos jau ir arī zināma prakse. Es tieši jautājumā par izglītības pieejamību nesaskatītu, ka tieši Satversmes 112. pantā būtu nostiprināta akadēmiskā brīvība tādā veidā, kā to šobrīd pamato pieteikuma iesniedzēji. Taču tajā pašā laikā, bez šaubām, šajā Augstskolu likuma ietvertajās normās... faktiski ietvertais aizliegums īstenot izglītības programmas, piemēram, citastarp, krievu valodā, ierobežo Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz pieeju augstākajai izglītībai.

A. Kučs.

Ja var, tad vēlreiz precizēšu. Tātad man būtu tāds plašāks jautājums. Lieta ir ierosināta tiešām par 112. pantu, bet vai jūs vispār redzat arī kontekstā ar 113. pantu kā augstskolu tiesības, ja tādas ir, veidot studiju programmas noteiktā svešvalodā, skar.. izriet... nu, varbūt, ja ne skar... 112., tad 113. pantu vai nē?

Un otrs jautājums. Jūs minējāt un vairākkārt teicāt, ka tas ir par krievu valodu. Vai, jūsuprāt, šo 56. panta trešās daļas pirmo apakšpunktu var tulkot kā tādu, ka tas skar tikai krievu valodu?

E. Danovskis.

Es nevaru izlikties nezinām, ka Latvijā apmēram viena ceturtda vai piektā daļa iedzīvotāju ir krievvalodīgie. Un, manuprāt, šīs normas... protams... viņas var respektēt un atsaukties uz Eiropas Savienības dalībvalstu valodām un tamlīdzīgi, taču nevar tikt noslēpts fakts, ka šīs normas ierobežo iespējas daļai Latvijas iedzīvotāju iegūt augstāko izglītību tieši viņu dzimtajā valodā. Tādā ziņā šis ir ierobežojums.

Man ir jāuzsver par 112. pantu. No 112. panta, protams, neizriet tiesības prasīt nodrošināt izglītības procesu sev vēlamā formā, pat ne sev vēlamā valodā. Šādā ziņā, protams, Satversmes 112. pants neprasa... neuzliek pienākumu valstij nodrošināt šādu te iespēju. Bet šeit ir runa par Augstskolu likumā ietvertu normu, kas faktiski aizliedz šo iespēju īstenot studiju programmas zināmās valodās.

Par akadēmiskās brīvības tvērumu. Akadēmiskā brīvība ir, manuprāt, galvenais iemesls, kāpēc augstskolas ir izveidotas to esošajā juridiskajā formā, kā atvasinātas publiskas personas. Akadēmiskā brīvība augstskolu darbībā ir pašsaprotama un nepieciešama, es gribētu uzsvērt, ka viņas nozīmi augstskolu darbā nav iespējams novērtēt par mazu. Akadēmiskā brīvība ir nepieciešama ne jau pat tikai konkrētai valstij vai pašiem mācībspēkiem. Akadēmiskā brīvība ir vērtība, kas ir svarīga visai cilvēcei, lai varētu nodrošināt vidi, kas radītu cilvēcei derīgas un vajadzīgas zināšanas un tās nodotu nākamajām paaudzēm.

Tajā pašā laikā, lai arī cik nozīmīga šī akadēmiskā brīvība nebūtu, manuprāt, ir jābūt ļoti uzmanīgiem šās lietas kontekstā par to, par kādu akadēmiskās brīvības aspektu šeit ir runa, jo šīs Augstskolu likuma normas... viņas paredz... ierobežo iespējas īstenot studiju programmas tieši valodu aspektā. Šie ierobežojumi neskar daudzus citus akadēmiskās brīvības jautājumus. Ja runā tieši par akadēmisko brīvību, tad Satversmē nav nostiprināta viņa pilnībā, ir nostiprināts tikai zināms tās aspekts Satversmes 113. pantā. Satversmes 113. pantā ir nostiprināts, ka valsts atzīst un aizsargā zinātnisko un citu jaunrades brīvību un tur caur šo Satversmes 113. pantu tiešām ir akadēmiskās brīvības viens no aspektiem nostiprināts, tas ir, pēc būtības aizliegums valstij iejaukties zinātniskajā darbībā nosakot kategoriskus tās virzienus un tamlīdzīgi. Bet akadēmiskajai brīvībai ir arī citi aspekti. Piemēram, tiesības izmantot mācību metodes... izvēlēties brīvi mācību metodes un tas gan, manuprāt, nav ielasāms nevienā no Satversmes pantiem. Tāpēc, par akadēmisko brīvību runājot, ir svarīgi saprast, par kādu aspektu ir runa. Daļa no šiem akadēmiskās brīvības aspektiem ir nostiprināti Satversmē, daļa, manuprāt, nav.

A. Kučs.

Paldies. Un vēlreiz varbūt atbildot par to 56. panta... kā jūs redzat šo normu... vai viņa attiecas tikai uz krievu valodu, vai arī uz citām Eiropas Savienības valodām?

E. Danovskis.

Tādā gadījumā man ir vēlreiz šī te norma jāatver priekšā... jo man viņa diemžēl nav izdrukāta... Tā. 56. pants trešās daļas...

A. Kučs.

Pirmais apakšpunkts.

E. Danovskis.

Pirmais apakšpunkts. Nu, Eiropas Savienības oficiālās valodās, kur ir noteikts... Man šķiet... Man nav zināms, vai krievu valoda būtu Eiropas Savienības oficiālā valoda. Tāda nav, vai ne? Līdz ar to, nu, šis pirmais punkts... viņš, tāds, kā viņš ir uzrakstīts, tāds viņš attiecas uz studiju programmām Eiropas Savienības oficiālajās valodās.

A. Kučs.

Vai, jūsuprāt, teiksim, šis punkts attiecas uz ārvalstniekiem vai arī uz Latvijas valsts piederīgajiem?

E. Danovskis.

Šādā aspektā es neesmu šo konkrēto normu analizējis. Tāpēc, uzsākot teikumu, es nevarētu pateikt, ar ko es viņu pabeigšu, ja man būtu jāatbild šobrīd.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Man ir viens jautājums. Tātad no Izglītības un zinātnes ministrijas izskanēja, ja tā varētu teikt, tāds secinājums par augstākās izglītības gan organizatorisko ietvaru Latvijā, un arī lietotajām valodām, un ministrija kopsavilka, sakot, ka šī mums Latvijā diemžēl ir, ļoti fragmentēta, es citēju, "fragmentēta augstākās izglītības gan forma, gan valodu lietojums"... uzbūve ir ļoti fragmentēta. Un man ir jautājums: kad jūs analizējat Satversmes 112. pantu, iespējams, kopsakarā ar 113., iespējams, kopsakarā ar Satversmes ievadu, vai jūs saskatāt, ka no Satversmes izrietētu valstij kādi pienākumi saistībā ar šo situāciju, proti, ar to, ka Latvijā tiek piedāvāta augstākā izglītība tādā veidā, ka tas puzlis īsti kopā nesaiet, jo, teiksim, tās fragmentācijas, tās

dimensijas, ir ļoti dažādas. Un ja jūs šādu pienākumu saskatāt, tad kādā virzienā šis pienākums iet, ja tāds vispār no Satversmes izriet?

E. Danovskis.

No Satversmes 112. un 113. panta kopsakarā tieši attiecībā uz augstāko izglītību, manuprāt, izriet pienākums izveidot tādu augstākās izglītības sistēmu un arī augstskolu institucionālo regulējumu, kurš respektē Satversmes 113. pantā noteikto par zinātniskās jaunrades brīvību. No Satversmes 112. panta arī izriet pienākums valstij nodrošināt pieejamību augstākajai izglītībai un tāpēc attiecībā uz valsts dibinātajām augstskolām, manuprāt, nav nekādu šaubu, ka valstij ir arī pienākums nodrošināt augstākās izglītības pieejamību tieši valsts valodā. Tas, manuprāt, tas izriet no Satversmes, par to šaubu nav. Jautājums ir tikai par to, vai valsts noteikts pēc būtības ierobežojums apgūt studiju programmas arī citā valodā, vai tas ir pieļaujams. Tāpēc, protams, salīdzinošā kontekstā raugoties, ir valstis, kur gan akadēmiskā brīvība, gan augstskolu autonomija ir tiešā tekstā nostiprinātas konstitūcijā. Viena no tādām, kur šis zinātniskajai videi, teiksim tā, visjaukākais regulējums ir nostiprināts, ir Spānija. Ir gan — gan. Un bez šaubām, man būtu ļoti patīkami un jauki, ja Satversmē būtu akadēmiskā brīvība un augstskolu autonomija nostiprināta pilnā apjomā, bet es to nevaru apgalvot kategoriskā formā, es teiktu, ka tas Satversmē izriet atsevišķos aspektos no Satversmes 112., 113. panta. Protams, arī akadēmiskā brīvība... akadēmisko brīvību mēdz pieminēt arī demokrātiskas iekārtas principa kontekstā, taču es negribētu uzteikt, ka tā ir neizbēgama sakarība, respektīvi, ka akadēmiskā brīvība būtu kaut kas tāds, kas būtu raksturīgs tikai demokrātiskajai iekārtai.

I. Ziemeļe.

Labi. Paldies. Tiesnešiem uz šo brīdi jautājumu citu nav.

Tādējādi es dodu iespēju Inesei Nikuļcevai uzdot jautājumus. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies, Danovska kungs, par sniegto viedokli. No pieteikuma iesniedzēju puses nebūs nekādu jautājumu. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies, Nikuļcevas kundze. Zvērināts advokāts Sandis Bērtaitis. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

No Saeimas puses arī nebūs jautājumu. Paldies.

I. Ziemele.

Vienkārši burvīgi. Tādā gadījumā, ja jautājumi arī vēl šobrīd nav tiesnešiem radušies, tad, Danovska kungs, Satversmes tiesa jums teiks paldies un mēs zinām, ka jums ir jādodas tālāk komentēt tiesību normas.

Attiecīgi mēs varam atgriezties pie Izglītības un zinātnes ministrijas iztaujāšanas.

Un es gribētu atdot šo iztaujāšanas pavedienu atpakaļ pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Inesei Nikuļcevai. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies.

Tā, man Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm ir vēl palikuši jautājumi tikai par dažām tēmām. Un tad arī viens tāds ļoti vispārīgs jautājums saistībā tieši ar augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību. Pēc tā, ko jūs teicāt, sniedzot mutvārdu paskaidrojumus, es sapratu, ka tās attiecības starp augstskolām, un šajā gadījumā tās ir privātās augstskolas, un valsti, ir tādas... ka valsts nosaka kādus zināmus politiskos uzstādījumus, kādus zināmus pienākumus augstskolām, piemēram, izkopt valsts valodu vai arī jebkurus citus. Un augstskolas, ieskaitot privātās augstskolas, vienkārši izpilda šos te pienākumus.

Vai es pareizi sapratu, ka tas ir Izglītības un zinātnes ministrijas skatījums uz valsts un privāto augstskolu savstarpējām attiecībām? Paldies.

D. Jansone.

Nu, ne gluži, jo tas, kā veidojas vispār valsts un augstskolu attiecības, tas, ko mēs arī savos skaidrojumos cenšamies akcentēt, ir, ka mēs neieviešam šīs te atšķirības pasakot, ka mums ir viena veida attiecības ar privātajām augstskolām vai arī cita veida attiecības ar valsts augstskolām. Augstskolu likums arī ir veidots pēc šīs te universālās pieejas, ka tiek akcentēts kopīgais, tie principi, tās vērtības, kas ir svarīgas. Ir iekļauts iekšā jautājums gan par augstskolu autonomiju, gan par akadēmisko brīvību, visi tie būtiski aspekti, kas ir saistīti ar augstskolu darbību, gan studiju programmu, licencēšanas un akreditācijas jautājumi utt. Tur šīs te atšķirības starp privātajām un valsts augstskolām nav iezīmētas. Tas, kāpēc tas tā ir... Jo tikai tad, ja augstskola ir izpildījusi visas šīs prasības, tā ir tiesīga izdot valsts atzītu diplomu. Un līdz ar to tā mūsu politika, mūsu redzējums ir par to, ka, jā, augstākās izglītības jomai ir nepieciešams zināms darbības ietvars. Augstskolu likums ir tas, kas šo darbības ietvaru arī iezīmē. Un, tas, kā mēs redzam, ka ja augstskola par studiju programmas apgūšanu izsniedz valsts atzītu diplomu, tad visas prasības ir absolūti identiskas kā valsts, tā privātajām augstskolām.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildi. Tad nākamie jautājumi. Es tiešām gribētu tos saistīt tieši ar šo licencēšanas, akreditācijas procesu un valsts veikto diplomu atzīšanu.

Tad vispirms man būtu jautājums... es arī varbūt īsti nesapratu jūsu sniegto mutvārdu skaidrojumu, jo sniedzot viedokli jūs teicāt, ka valsts ir tā, kas nosaka standartus... un, kā es sapratu, tad tieši valsts regulē ļoti daudzas lietas augstskolā.

Un tad man ir jautājums saistībā ar akreditāciju. Kā arī viena no pārstāvēm teica, tad pašlaik Augstskolu likuma 53.5.¹ panta trešā daļa paredz, ka akreditāciju var veikt ne tikai Akadēmiskās informācijas centrs, bet arī Eiropas Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā iekļauta Kvalitātes nodrošināšanas aģentūra. Tātad arī no citas valsts. Un tad man ir jautājums: vai jūs varētu tomēr izskaidrot, kā tad ir: vai jebkura Eiropas Savienības dalībvalstī strādājoša šī te institūcija, kas novērtē kvalitāti pēc Eiropas standartiem, jo jūs arī atsaucāties uz Eiropas Savienības standartiem, veic to programmu kvalitātes izvērtēšanu. Vai arī tad valsts nosaka kaut kādus nosacījumus? Vai jūs varat šo situāciju sīkāk skaidrot?

D. Jansone.

Tātad ārējo novērtēšanu veic aģentūra un nevis jebkura citas valsts aģentūra, bet tikai tās aģentūras, kuras ir izgājušas cauri pārbaudes procesam un ir iekļautas EKVAR reģistrā un šis EKVAR reģistrs tātad regulāri veic šo aģentūru darbības izvērtējumu un savu iekšējo akreditāciju. Līdz ar to mēs esam pārliecināti, ka aģentūras, kuras ir iekļautas šajā EKVAR reģistrā, tiešām darbojas pēc vienotiem principiem, vienotas izpratnes un piemēro vienotus standartus. Tajā pašā laikā ārējais novērtējums tiek iesniegts Akadēmiskās informācijas centrā Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas aģentūrai, kura organizē studiju kvalitātes novērtēšanas darbu un Studiju kvalitātes novērtēšanas komisija ir tā, kura, izvērtējot gan šo te ārējo novērtējumu, gan citu informāciju, pieņem lēmumu par attiecīgā studiju virziena akreditāciju.

I. Nikuļceva.

Labi, Man ir vēl divi precizējoši jautājumi šajā aspektā. Viens ir jautājums, uz kuru jūs īsti neatbildējāt. Šī novērtēšana tiek veikta pēc Eiropas Savienības standartiem vai tieši pēc kādiem standartiem? Pēc Latvijas...? Vai... kas tie par standartiem, pēc kuriem veic šo novērtēšanu?

Un tad man vēl ir otrs šajā aspektā arī precizējošs jautājums, ņemot vērā jūsu atbildi. Vai šīs Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrs ir saistīts ar Eiropas Savienību? Vai tur piedalās tikai Eiropas Savienības dalībvalstis, vai arī tur ir plašāks dalībvalstu loks? Paldies.

D. Jansone.

Tur ir plašāks dalībvalstu loks. Un novērtēšana... ja šī te citas valsts aģentūra veic novērtēšanu citā valstī, tad viņa, protams, ievēro to tiesisko regulējumu, kāds ir noteikts un attiecināms uz akreditācijas procesu. Un arī šai te ārējās novērtēšanas aģentūrai, kura pārstāv citu valsti, ir jāievēro Latvijas tiesību ietvars, attiecīgi mūsu studiju virziena akreditācijas noteikumi un normas, kas ir arī Augstskolu likumā noteiktas attiecībā uz akreditācijas procesu, ir saistošas.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildi.

Tad precizējot. Es saprotu, ka atbilde ir tomēr tāda, ka tas ir jāveic pēc Eiropas Savienības jeb pēc vienotiem standartiem, kas nav patiesībā Eiropas Savienība, bet ir plašāks dalībvalstu loks, ņemot vērā arī Latvijas tiesisko regulējumu. Tātad pēc būtības tā ir atbilde.

D. Jansone.

Jā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad man ir nākamais jautājums, arī saistīts ar diplomu atzīšanu. Arī jūs runājot uzsvērāt, ka tas ir valsts atzīts diploms. Tad es vēlētos lūgt jūs tomēr izteikt viedokli par to situāciju, ka Latvija jau atzīst diplomus, kas ir izdoti arī, piemēram, Lietuvā un Igaunijā, turklāt šie augstākās izglītības diplomu tiek atzīti automātiski. Bet principā ar atzīšanas procedūru atzīst arī citās valstīs izdotos augstākās izglītības diplomus. Un tad jautājums ir tāds... Tad kāda tad ir nozīme tam konceptam “valsts atzīts diploms”, ja Latvijas valsts atzīst vienādi Latvijas augstskolas izdotu diplomu un, piemēram, Lietuvas augstskolas izdotu diplomu un, piemēram, Lietuvā drīkst īstenot izglītības programmas arī valodās, kas nav Eiropas Savienības valodas. Piemēram, Igaunijā arī tieši tas pats. Tātad drīkst tur īstenot arī krievu valodā vai arī jebkurā citā valodā, kas nav Eiropas Savienības valoda. Vai jūs varētu tad skaidrot to nozīmi tai valsts atzīšanai?

D. Jansone.

Jā. Tas, ko es vēlos akcentēt, ka... automātiskā diploma atzīšana, kas šobrīd ir spēkā starp Baltijas valstīm un mēs esam procesā, lai līdzīgu automātiskās atzīšanas līgumu noslēgtu arī ar Beniluksa valstīm, nodrošina atzīšanu, skatoties izglītības dokumentus pa noteiktiem studiju līmeņiem. Līdz ar to tādā vienkāršākā veidā sakot, ka šis te atzīšanas process apliecina to, ka valstis ir iepazinušās viena ar otras izglītības

sistēmu un var apliecināt, un pielikumā šim te atzīšanas līgumam ir tabula, ka bakalaura līmeņa diploms tiešām ir savstarpēji salīdzināms un atbilst bakalaura līmenim, maģistra līmeņa diplomi ir savstarpēji salīdzināmi un atbilst maģistra līmenim un tā tālāk. Tātad faktiski tas, kas tiek salīdzināts, ir šis te diploms par iegūto izglītības līmeni. Līdz ar to šajā te atzīšanas procesā netiek ņemtas vērā citas sadaļas, citi elementi — tāds sīkāks detalizācijas līmenis. Kāpēc? Tāpēc, ka viens no blakus nosacījumiem... atkal... kas ir tās valstis, kuras vienojas par automatisko savstarpējo diplomu atzīšanu... viņas noteikti ņem vērā arī to, kādas ir ārējās kvalitātes novērtēšanas procedūras. Un tas bija tas, ko mēs vērtējām gan pie Baltijas valstu savstarpējā automatiskās līguma noslēgšanas, gan tagad skatāmies arī kontekstā ar iespēju paplašināt uz Beniluksa valstīm.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies

Un tad vēl nobeigumā es gribētu vienu tādu precizējošu jautājumu uzdot saistībā tieši ar statistiku, ko jūs minējāt. Un tad pirmais jautājums ir tāds: jūs minējāt kopīgās studiju programmas, nosaucot arī skaitliski, cik viņas ir un kādās valodās. Un es gribētu lūgt, lai jūs izskaidrojat, kas ir šo statistikas datu avots un es arī pateikšu, kāpēc, jo pēc mūsu informācijas ir daudz vairāk šo programmu. Vai jūs varētu izskaidrot, no kurienes ir ņemta šī statistika? Varbūt tur augstskolas nu nav atzīmējušas visas programmas... katrā ziņā to statistikas avotu...

Un tad man ir otrs ne gluži jautājums, bet lūgums... ja Satversmes tiesa man atļaus, vai būtu iespējams to statistiku, kuru jūs minējāt, līdz nākošajai tiesas sēdei iesniegt rakstveidā, jo bija ļoti grūti uztverams mutvārdos. Paldies.

D. Jansone.

Skaidroju, ka šie te dati par kopīgajām studiju programmām ir ņemti no Akadēmiskās informācijas centra Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras uzturētās datu bāzes, tā saucamā e-platforma, kurā tiek ievadīti visi dati par licencētajām studiju programmām, akreditētajiem studiju virzieniem un attiecīgi tur tiek ievadīta informācija par tām kopīgajām studiju programmām, kuras tiešām atbilst tai izpratnei, kas ir sniegta Augstskolu likumā, kas ir kopīgā studiju programma.

Tas, kur augstskolas, iespējams, slēdz cita veida sadarbības līgumus un sadarbībā ar partneru universitātēm īsteno programmas, arī tas var būt, bet tās tad ir sadarbībā ar... partnerībā ar... īstenotas programmas. Tās nav tad kopīgas studiju programmas Augstskolu likuma izpratnē.

I. Nikuļceva.

Un tad būs iespējams iesniegt arī rakstveidā?

D. Jansone.

Jā, protams. Tā ir publiski pieejama informācija. Protams.

I. Nikuļceva.

Labi. Liels paldies par atbildēm uz jautājumiem.

I. Ziemeļe.

Tātad, paldies.

Es tad precizēšu. Ja es pareizi sapratu, attiecībā uz šo minēto statistiku, tā ir publiski pieejama informācija, kura ir tādējādi arī pieejama gan lietas dalībnieku pārstāvjiem, gan arī Satversmes tiesai un līdz ar to, ja tas tā ir, tad viņa īpaši nekādā veidā nav sniedzama Satversmes tiesai. Mēs viņu varam konsultēt šo informāciju pie nepieciešamības. Es tā pareizi sapratu, ka tā ir publiski pieejama informācija?

D. Jansone.

Jā, tie ir dati no šīs te aģentūras uzturētās datu bāzes... Visa informācija ir tajā datu bāzē, viņa ir publiski pieejama. Mums ir vienkārši izvilks par privāto augstskolu piedāvātajām studiju programmām tādā griezumā, kādā mēs palūdzām viņu sagatavot, tādā viņa mums ir iesniegta.

I. Ziemeļe.

Ā... tādā gadījumā viņa ir kaut kā konkrēti apstrādāta, ja? Ja tas tā ir, tad es domāju, ka tiesai tas ietaupīs arī laiku, ja viņš jums ir pēc zināmiem kritērijiem uzlikts uz papīra, tad es arī ierosinātu tiesai iesniegt un, protams, arī lietas dalībniekiem — abiem advokātiem. Paldies.

Bērtaiša kungs, lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies.

Jūs sniežāt statistiku par šīm kopīgajām studiju programmām, sniedzot paskaidrojumus. Varbūt jūs varētu arī līdzīgi īsi ieskicēt par šiem starpvalstu līgumiem, kurus ir noslēgusi Latvija par studiju programmu īstenošanu. Cik skaitliski šādi līgumi ir un kādi ir? Varbūt galvenās raksturojošās iezīmes.

D. Jansone.

Tātad, ir divi līgumi par institūciju izveidi – Rīgas Ekonomikas augstskola un Rīgas Juridiskā augstskola. Un vēl ir līgums par stratēģiskās robežu pārvaldības studiju programmas īstenošanu, kas ir specifiska programma starptautiskās robežsardzes

procesa nodrošināšanai, kur Rēzeknes Tehnoloģiju augstskola ar Nīderlandes un Spānijas universitātēm kopīgi īsteno šādu programmu.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies. Tad man būtu vēl tāds jautājums. Ņemot vērā to, ka apstrīdētais regulējums ir bijis attiecināts uz valsts augstskolām jau ilgstoši, ja mēs runājam par periodu vairāk nekā 10 gadi un ņemot vērā, ka ministrijas rīcībā ir aktuālā novērtējuma informācija par visām augstskolām, tostarp arī valsts augstskolām, kāds ir ministrijas redzējums par šo valsts valodas lietošanas prasību ietekmi uz šīm valsts augstskolām? Ja mēs tā salīdzinoši skatāmies, kāda ir bijusi šī ietekme? Tajā skaitā, piemēram, attiecībā uz izglītības kvalitāti? Vai šīs valsts valodas prasības ir ietekmējušas izglītības kvalitāti šajās iestādēs?

D. Jansone.

Mūsu ieskatā, būtiska ietekme tādā ziņā, ka tā būtu negatīvi vai pozitīvi vērtējama, nav. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka augstskolas, zinot šos te nosacījumus, kādi ir izvirzīti studiju programmu īstenošanai, attiecīgi arī savu piedāvājumu veido. Tas nav ierobežojis valsts augstskolu iespējas piesaistīt starptautiskos studentus no ļoti dažādiem reģioniem un tātad internacionalizācija ir notikusi, starptautiskā sadarbība zinātnē un pētniecībā ir notikusi, kopīgu projektu, izglītības projektu īstenošana ir notikusi ar visdažādākajiem reģioniem, gan tiem, kas ir Ārlietu ministrijas prioritāro virzienu sarakstā, gan ar tiem, kur Eiropas Komisija atbalsta izglītības programmu attīstību. Tātad būtiski ierobežojumi nav bijuši.

S. Bērtaitis.

Paldies. Pēdējais jautājums. Savā rakstveida viedoklī Satversmes tiesai, ko jūs sniedzāt, jūs sniedzāt apsvērumus par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1., 105., 112. pantam. Ņemot vērā, ka Satversmes tiesa ar lēmumu ir norādījusi, ka izvērtēs arī apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 113. pantam, kāds ir Izglītības un zinātnes ministrijas viedoklis šajā aspektā, proti, par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 113. pantam? Ir kāds komentārs papildus tam, kas jau tika minēts?

D. Dambīte.

Izglītības un zinātnes ministrijas ieskatā Satversmes 113. pantā mēs runājam par jaunrades brīvību un zinātniskās darbības brīvību, tad studiju programmas īstenošanas valodas noteikšana tiešā veidā neietekmē šo jaunrades brīvību un šo zinātnisko darbību, jo zinātniskā darbība ir radošs process. Un tā ietver sevī gan zinātni, gan pētniecību, gan inovāciju. Ministrija iepriekš jau puda savu viedokli, ka šī te studiju programmas īstenošanas valoda ir attiecināma uz lekcijām, semināriem un komunikāciju ar

studentiem, un studiju noteikšana īstenošanas valodas neietekmē un neierobežo jaunrades brīvību un zinātnisko darbību.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies. Man vairāk jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Paldies. Šobrīd tiesa pasludinās pārtraukumu. Ā... vēl tomēr ir. Jā, lai Izglītības un zinātnes ministrija vēl nepazūd. Tiesnesim Kučam ir viens jautājums un tad tiesa pasludinās pārtraukumu.

A. Kučs.

Jā, man drusciņ atgriežoties pie normas pieņemšanas procesa, bija tas jautājums, kāpēc vēl 2017. gadā tika akreditētas studiju programmas, kuru nosacījumi ir pretēji šai normai. Jūs atbildējāt, ka uz to brīdi nebija tiesiska pamata to nedarīt un tāpēc, ka tas tur arī ir plašāks šis process.

Mans jautājums tad būtu tāds: vai augstskolas tika informētas no ministrijas puses, ka ir gaidāmi šie grozījumi, kas tādā veidā arī mazinātu varbūt to, ka viņas uzņemtu studentus šādās programmās, zinot to, ka būs pārmaiņas? Vai uz to brīdi ministrijā vai Saeimā bija kāds arī, teiksim, projekts, kas arī apliecināja to, ka šādas izmaiņas būs? Jūs atsaucāties uz Viņķeles kundzes priekšlikumu Saeimā, bet tas priekšlikums bija tieši pretējs. Viņķeles kundze aicināja izslēgt 56. panta trešo daļu un ļaut augstskolām pašām lemt par studiju programmu īstenošanas valodu. Paldies.

D. Dambīte.

Atsaucoties uz Viņķeles kundzes priekšlikumu es teicu, ka Viņķeles kundzes priekšlikums bija par 5. pantu iekļaut tāpat un attīstīt un izkopt valsts valodu... atzīmējot tieši 5. daļas šo trešo teikumu jaunā redakcijā izteikt.

D. Jansone.

Savukārt Izglītības, zinātnes un kultūras komisijas darbā regulāri un arī uz šīm sēdēm ir bijuši pieaicināti Rektoru padomes pārstāvji, Augstākās izglītības padomes pārstāvji. Līdz ar to šī te komunikācija par gaidāmajām izmaiņām notiek ne tikai caur Izglītības un zinātnes ministriju, bet arī tieši pārstāvot... tieši piedaloties augstskolu pārstāvošo organizāciju cilvēkiem. Līdz ar to augstskolas, protams, bija lietas kursā. Nu, jā...

A. Kučs.

Nu, mans jautājums bija, vai, teiksim, gadu iepriekš kādā sēdē vai kādā darba grupā šāds risinājums tika apspriests? Vai jūs varat konkrēti nosaukt?

D. Jansone.

Grupas, lai diskutētu par šo jautājumu, netika izveidotas.

A. Kučs.

Tātad jūs nevarat nosaukt nevienu dokumentu vai sēdi, kurā, teiksim, šāds risinājums vismaz gadu iepriekš būtu apspriests, tā es saprotu?

D. Jansone.

Es personīgi Saeimas komisijas sēdēs piedalījos laika līnijā no 2017. gada beigām uz priekšu. Līdz ar to es nevaru personīgi komentēt. Varbūt kādas diskusijas ir bijušas pirms tam, kad es ieņēmu šo amatu un piedalījos Saeimas sēdēs.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Labi. Paldies. Tad ar šo jautājumu mēs ejam... tiesas sēdē tiek izsludināts pārtraukums. Pārtraukums tiek izsludināts uz vienu stundu.

Esam atpakaļ tiešsaistē 13.20 un mēs turpināsim ar Tieslietu ministrijas pārstāves Ivetas Brīnumas iztaujāšanu.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad, kā tiesa lēma pirms tiesas sēdes pārtraukuma, mēs turpinām ar pieaicināto personu uzklaušīšanu.

Šobrīd vārds tiek dots Tieslietu ministrijas pārstāvei Tieslietu ministrijas Valsts tiesību departamenta Konstitucionālo tiesību nodaļas vadītājai Ivetai Brīnumai, kuras identitāti mēs pārbaudījām jau no rīta...

Lūdzu, Brīnumas kundze, jums vārds.

I. Brīnuma.

Labdien, augsti godātā tiesa un pārējie lietas dalībnieki!

Kā Tieslietu ministrijas pārstāve es sāksu ar to, ka Tieslietu ministrija nav bijusi iesaistīta apstrīdēto tiesību normu izstrādes procesā un līdz ar to lietā varam balstīties tikai uz pieejamajiem materiāliem un publiski pieejamās informācijas.

Un piebildīšu arī to, ka Tieslietu ministrija pārsvarā netiek aktīvi iesaistīta augstākās izglītības procesa apspriešanā, jo ir citas nozaru ministrijas, kurām ir attiecīgi savas augstskolas un arī paši augstskolu pārstāvji piedalās augstākās izglītības jomas diskusijās.

Tomēr Tieslietu ministrijas kompetencē ir valsts valodas politika, kas ir ļoti svarīga šajā lietā.

Attiecībā uz Satversmes 112. panta pirmo teikumu, ka ikvienam ir tiesības uz izglītību, pamattiesību uz izglītību tvērumā viennozīmīgi ietilpst augstākā izglītība, taču, atšķirībā no pamatizglītības, kas Satversmē noteikta kā obligāta, un pamatizglītības un vidējās izglītības, kas Satversmē ir noteiktas kā valsts finansētas, augstākā izglītība ir vairāk kā ekskluzīva personas izvēles tiesība nodoties augstākā līmeņa studijām. Ja pamatizglītībai un vidējai izglītībai ir ļoti iekļaujošs standarts, kas ir pakārtots bērna vislabāko interešu nodrošināšanai, tad augstākajā izglītībā tā ir personas privāta ekskluzīva apņemšanās sagatavoties sarežģītai zinātniskai un profesionālai darbībai.

Arī Izglītības un zinātnes ministrija savos politikas plānošanas dokumentos nereti ir secinājusi, ka būtu jāstimulē reizēm tieši personas profesionālās izglītības ieguve nevis augstākās, ja profesionālā izglītība ir atbilstošāka personas spējām un kopējām tautsaimniecības interesēm.

Līdz ar to uzskatām, ka uz augstāko izglītību it īpaši ir pamatoti attiecināt augstas izglītības standartus, kritērijus un nosacījumus un viena no kvalitatīvas augstākās izglītības komponentēm ir arī valsts valodas zināšanas. Ir svarīgi, lai augstskolas absolvents spētu savā profesijā un akadēmiskajā nozarē brīvi lietot valsts valodu un pārzinātu specifisko terminoloģiju.

Kā mēs arī norādījām rakstveida viedoklī, apstrīdētās normas preventīvi varētu mazināt nevienlīdzību darba tirgū, kas varētu veidoties valsts valodas zināšanu trūkuma dēļ, ņemot vērā, ka personas, kas ir ieguvušas augstāko izglītību, darba tirgū arī potenciāli vēlas ieņemt amatus, kuru pildīšanai nepieciešamas augstākā līmeņa valsts valodas zināšanas.

Šajā sakarā varam vērst uzmanību uz Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumiem Nr. 733, kas nosaka valsts valodas zināšanu apjoma, prasmes un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību, ka paredz, ka ir jāapliecina potenciālajam darba devējam noteikts valsts valodas zināšanu līmenis, lai varētu pretendēt uz amatu. Un pēdējie grozījumi šajos noteikumos vienādoja nepieciešamās valsts valodas zināšanu prasmes publiskajam sektoram ar privāto. Agrāk tās bija augstākas publiskajam, šobrīd tās ir vienādotas.

Iespējams, tas arī nav konkrēti attiecināms uz šo lietu, bet Tieslietu ministrija šobrīd strādā pie vienotā juristu eksāmena ieviešanas, jo tika secināts, ka juridiskās izglītības līmenis profesionāļu vidū krītas. Un tāpēc Tieslietu ministrija gatavojas pārņemt no augstskolām netipisku funkciju: juristu eksamināciju, kas faktiski arī ir izglītības kvalitātes kontroles sastāvdaļa.

Redzam arī praksē, ka daudzās nozares tiek ieviesta profesionālā sertifikācija un augstākās izglītības diploms ir tikai viena no prasībām, kas arī rada šaubas, vai augstskolas diploms ir pietiekami uzticams nozarē.

Tāpēc rezumējot mēs secinām, ka izglītības kritēriji augstākajā izglītībā, tajā skaitā attiecībā uz valsts valodas lietošanu ir būtiski un tāpēc apstrīdētajās Augstskolu likuma tiesību normās noteiktais ierobežojošais nosacījums, mūsuprāt, ir atbilstošs Satversmes 4. pantam, kas nostiprina valsts valodu kā konstitucionālu vērtību.

Sīkāk Tieslietu ministrijas pozīcija ir pausta rakstveida viedoklī. Tātad sīkāk šeit to nedublēšu.

Attiecībā uz iespējamo Satversmes 105. panta pārkāpumu, proti, privāto augstskolu un koledžu īpašuma tiesību ierobežojumu. Domājam, ka ir stabili pierādāms, ka ilgtermiņa perspektīvā vērtējamā peļņa no komercdarbības dažos gadījumos varētu ietilpt īpašuma tiesību aizsardzības tvērumā. Taču attiecībā uz konkrēto pieteikumu, kuru ir iesnieguši Saeimas deputāti, tajā tomēr pārāk abstrakti un teorētiski tiek prezumēta privāto augstskolu nesauņemtā peļņa un deklarēti izdevīgi ieguldījumi.

Tieslietu ministrijas ieskatā, balstoties uz sagaidāmās peļņas atrāvumu kā īpašumtiesību aizskārumu, būtu nepieciešami konkrētāki skaitļi un objektīvāk sniegta informācija par situāciju. Esošais pamatojums nav pietiekams un izprotams par komercdarbības ienākumu, izdevumu un specifiskas segmentu.

Piemēram, šaubas raisa šādi fakti.

Pēc statistikas datiem, pieejamiem lietā, var redzēt, ka Latvijā krievu valodā līdz šim mācījās pastāvīgi dzīvojošie iedzīvotāji. Līdz ar to šie iedzīvotāji, pat ja notiek pāreja no krievu mācību valodas uz latviešu, nezūd kā klienti augstākās izglītības iestādēm, ļoti iespējams, ka mācīsies šajās pašās izglītības iestādēs.

No ārvalstīm iebraukušās personas krievu valodā mācās diezgan minimāls skaits. Taču šādai komercdarbībai ir arī lielāki izdevumi: studentu integrācija, ārvalstīs reklāmas izdevumi un tā tālāk.

Tāpat augstskolas, kam tiek liegtas iespējas veikt apmācību krievu valodā, var to pārorientēt uz citu Eiropas Savienību dalībvalstu valodu, kas norāda uz iespēju mainīt savu biznesa virzienu.

Pieteicēji norāda uz ieguldījumiem grāmatu fondā, bet to noteikti var turpināt izmantot. Principā tāpat ir sagaidāms, ka, neatkarīgi no esošās izglītības programmas pasniegšanas valodas, bibliotēkā un universitātē ir grāmatas vairākās svešvalodās.

Attiecībā uz izdarīto ieguldījumu aizsardzību. Faktiski valsts trīsdesmit gadus pakāpeniski ir gājusi virzienā uz valsts valodas stiprināšanu. Arī izglītības jomā. Pāreja bija saudzīga, lai dotu iespējas pielāgoties visām iesaistītajām personām.

Privātajām augstskolām kā profesionālās darbības veicējiem izglītības jomā droši vien bija paredzams, ka ilglaicīga krievu valoda izglītības sistēmā netiks atbalstīta. Līdz ar to augstskolu ieguldījumi bija pašu uzņemšanās un tiesiskā palīdzība te nevarētu tikt piesaukta.

Attiecībā uz likumdošanas procesu. Likumu izstrādes un pieņemšanas process šajā valstī nav statisks. Kā nozarē strādājošie mēs šeit redzam ļoti dažādu praksi.

Neapšaubāmi, trešajā lasījumā iesniegt saturisku priekšlikumu ir diezgan vēlu, bet tajā pašā laikā Tieslietu ministrijas ieskatā būtiskākais ir diskusiju kvalitāte. Vai iebildumu izteicējiem tika dota iespēja izteikties? Gan rakstiski, gan sēdēt klātienē? Būtiski, cik ātri tieši pirms Saeimas atbildīgās komisijas sēdes ir publiski izsludināti iesniegtie priekšlikumi. Piemēram, vismaz Saeimas komisijas mājaslapā ievietoti.

No Saeimas mājaslapā pieejamās informācijas izriet, ka nevalstiskais sektors, kas pārstāv augstākās izglītības jomu, rakstveidā pirms Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdes, kurā bija apspriesti šie te grozījumi, bija iesniedzis iebildumus, tāpat piedalījās arī klātienē sēdē. Tātad informācijas apritēta ar ietekmēto personu grupu bija notikusi.

Jāņem vērā, ka arī sabiedrība reizēm prasa ātru likumdošanas procesu. Kopumā uzskatām, ka šajā lietā nevar apgalvot, ka apstrīdēto normu izstrādes process ir bijis neatbilstošs, lai atzītu tiesību normas par spēkā neesošām.

Apstrīdētās tiesību normas stājās spēkā pusgadu pēc pieņemšanas, tika paredzēts pārejas posms apstrīdēto normu piemērošanas uzsākšanai — četri gadi. Un Tieslietu ministrija to vērtē kā atbilstošu pārejas regulējumu.

Mums ir tā iespēja izteikties pēc pieteicēja uzklauššanas un izmantošu iespēju reflektēt. Pieteicējs norādīja, ka pārejas periods, četri gadi, aizskars dažu studentu iespējas pabeigt studijas, bet šajā jomā varu piebilst, ka kādu laiku atpakaļ Iekšlietu ministrija kā atbildīgā par imigrācijas politiku norādīja, ka reizēm ilgstošas studijas trešo valstu pilsoņiem faktiski ir tāds kā aizbaidinājums uzturēšanās atļaujas saņemšanai. Tāpēc valsts politikā bija plānots stingrāk kontrolēt studiju procesus trešo valstu pilsoņiem. Piemēram, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde varētu prasīt datus no augstskolām par studiju saistību izpildi, lai studijas būtu patiesas un nevis fiktīvas.

Augstskolas bija arī materiāli ieinteresētas saņemt ikgadēju mācību maksu no ilgstoši studējošajiem.

Neesam sekojuši līdz šīs Iekšlietu ministrijas iniciatīvas attīstībai, kā tas ir rezultējies ar normatīvo aktu izstrādi, bet uzskatām, ka valsts plāns bija dot iespējas studēt uz studijām orientētiem studentiem, nevis patstāvīgi pagarināt šo procesu.

Attiecībā uz Satversmes 113. pantu, ka valsts atzīst zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvības. Šajā sakarā apstrīdētās tiesību normas nav piemērojamas privāto tiesību jomā, kā arī neregulē saturu, bet gan tikai satura paušanas valodu. Valsts valodas pastāvēšanai un attīstībai ir nepieciešams, lai valodu lietotu arī zinātnē un akadēmiskajā darbībā, lai veidotos jauni termini un valoda spētu dzīvot visās dzīves jomās, ne tikai sarunu valodā.

Akadēmiskajā jomā, vismaz attiecībā uz to daļu, kas ir publiskā sfēra un kas skar sabiedrības likumīgās intereses, valsts iedzīvotājiem ir tiesības valsts valodā iegūt informāciju arī akadēmiskajā jomā.

Cita starpā ir jāsecina, ka Valsts valodas likums kā vispārīgā tiesību norma paredz, ka valsts valodas lietošana ir arī tulkojumu nodrošināšana, kas var būt alternatīvs risinājums.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 4. pantu, augstskolu autonomiju raksturo varas un atbildības sadale starp valsts institūcijām un augstskolu, un augstskolu autonomija izpaužas arī demokrātisma principu un augstskolu darbību reglamentējošo likumu un citu normatīvo aktu ievērošana. Tāpēc augstskolas tiesības nevarētu tikt iztulkotas atrauti no pārējām augstskolu tiesību normām. Tās ir jātulko kopsakarā, lai augstskolu autonomiju saskaņotu ar sabiedrības un valsts interesēm. Un augstskolu autonomija nav absolūta un neierobežota, kā iepriekš nodibināts Satversmes tiesas praksē.

Līdz ar to arī 113. panta pārkāpumu nesaskatām.

Lietā tiek skartas arī Eiropas Savienības tiesības un vēlējamies vērst uzmanību uz līguma “Par Eiropas Savienības darbību” 165. pantu, kas noteic, ka Eiropas Savienība pilnīgi respektē dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību.

Līdz ar to izglītības saturs ir dalībvalstu kompetence arī attiecībā uz valodas lietojumu. Jā... un nacionālās valodas lietojums dalībvalstu teritorijās netiek regulēts ar Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem.

Tā īsumā ieskicējot arī pieteicēju piesauktās tiesību normas, līgums “Par Eiropas Savienības darbību” 101. un 7. pants mūsu skatījumā šajā gadījumā noteikti nav piemērojams, bet līgums “Par Eiropas Savienības darbību” 49. un 56. pants viennozīmīgi nosaka, ka nedrīkst būt nepamatotu šķēršļu personu, citu dalībvalstu personu, ienākšanai tirgū. Bet šajā gadījumā šīs tiesību normas mūsaprāt ir attiecināmas uz visām personām Latvijas teritorijā vienlīdzīgi.

Tas tā kā īsumā būtu viss.

I. Ziemele.

Jā. Paldies. Tagad arī būs tiesnešiem jautājumi jums.

Tiesnesis Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Es varu droši vien sākt ar Eiropas Savienības tiesībām, ar to, ar ko jūs beidzāt ar to. Tātad... es saprotu, ka ministrijai nebija iespējas vērtēt likumprojektu izstrādes procesā. Tātad jūs sakāt, ka tā norma attiecas pilnībā uz visiem. Mēs zinām, ka Latvijā divām augstskolām ir iespēja īstenot studiju programmas svešvalodā, angļu valodā. Un tad man ir jautājums: ja tagad pie mums grib ienākt Igaunijas, nu, paņemsim... to pašu Igauniju vai Lietuvas uzņēmējs... un nodibināt šeit privāto augstskolu un arī akreditēt studiju programmas angļu valodā, un viņas piedāvāt. Vai viņš to var darīt, atbilstoši apstrīdētajām normām? Vai ir tiesīgs darīt, jūsuprāt?

I. Brīnuma.

Es saprotu,, ka viņam būtu jāievēro Latvijas normatīvie akti, ja viņš ienāk Latvijas tirgū. Līdz ar to viņš varētu to darīt, ja viņš ievēro Augstskolu likuma 56. pantu. Un tur ir attiecīgi nosacījumi: ja šīs ir kopīgas studiju programmas ar citām valstīm, ja tur ir starpvaldību līgums, ja tās studijas notiek konkrētajās nozarēs, teiksim, apgūst valodu, kultūru un tā tālāk.

A. Kučs.

Un tāpēc man ir tas jautājums saistībā ar Savienības tiesībām, ka mums ir šīs divas augstskolas, kurām šādu ierobežojumi nav, ko jūs tikko nosaucāt. Vai jūs neredzat tur problēmu Eiropas Savienības tiesību aspektā?

I. Brīnuma.

Jā, nu šīs divas augstskolas ir kā speciālais izņēmums. Un, kā arī Izglītības un zinātnes ministrija norādīja, tur ir šī te vēsturiskā prakse, droši vien šis te starpvaldību līgums iepriekšējais, kas gan šobrīd ir mainījies saturiski, kā es saprotu. Bet, nu jā... tur droši vien ir tas vēsturiskais pamats, kāpēc tur ir šis te speciālais regulējums.

Bet nu es domāju, ka tas noteikti ir uzskatāms tomēr kā speciālais regulējums, kas ir vēsturisks. Tas nav vispārējs.

A. Kučs.

Paldies. Tad jautājums varbūt plašāks par augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību un jūsu kā Tieslietu ministrijas pārstāvja skatījums. Tieši pagājušajās sēdēs Saeimas pārstāvis apšaubīja, ka 112. pantā būtu ietverta akadēmiskā brīvība un augstskolu autonomija. Vai jūs pievienojaties šim viedoklim?

I. Brīnuma.

Nu, es primāri gribētu pievienoties viedoklim, kas arī sākumā, man liekas, pirmajā tiesas sēdē tika pausts, ka tomēr 112. pants primāri ir attiecināms uz

izglītojamajiem, tas ir, studentiem. Akadēmiskā brīvība un augstskolu autonomija tomēr vairāk būtu ielasāma 113. pantā. Bet, manuprāt, nu šajā sakarā 113. pants ir jāskatās kopsakarā arī ar Satversmes 4. pantu, kas nosaka, ka Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda. Līdz ar to Satversmes panti nebūtu skatāmi atrauti viens no otra un skatoties arī akadēmisko brīvību attiecībā uz valodas lietojumu, vienlīdz būtu jāskatās arī šis te 4. pantā nodibinātais princips. Jo arī 4. pants uzliek pienākumu to ieviest dzīvē, praktizēt un ja ļoti tiek palielināta augstskolu autonomija un akadēmiskā brīvība attiecībā uz valsts valodas lietojumu, tad tas tomēr varētu ierobežot arī 4. panta tvērumu, kas nebūtu īsti... droši vien tas būtu jāsamēro savstarpēji...

A. Kučs.

Un nobeidzot man būtu jautājums: vai augstskolas iniciatīva veidot studiju programmu svešvalodā... tā tad vai tā ir saistīta ar augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību jūsuprāt? Un tad to var ierobežot? Vai jūsuprāt valodas jautājums vispār neskar augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību?

I. Brīnuma.

Nu ļoti negribētos šajā lietā pretstatīt latviešu valodas lietojumu un citām Eiropas Savienības valodām. Es domāju, ka tas ir jāskatās kopsakarā. Un es domāju, ka primārais ir 112. pants, kas nosaka tiesības uz kvalitatīvu izglītību un kvalitatīva izglītība noteikti ietver šo abu valodu lietojumu. Gan latviešu valodas lietojums vismaz attiecībā uz Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, lai attīstītu valodu, lai personas varētu veiksmīgi integrēties darba tirgū un sadzīvē. Tajā pat laikā mūsdienu mobilitātes un globālajā pasaulē ļoti svarīgi, lai izglītības kvalitātes kritērijs ietver arī svešvalodu zināšanas. Līdz ar to tas ir jautājums par proporcijām, cik mēs nosakām... kādā proporcijā izglītības programma ir realizējama valsts valodā un cik var būt šis te pārējās Eiropas Savienības valodas. Līdz ar to, manuprāt, tas ir jautājums par proporciju un nevis par pretnostatījumu. Un Tieslietu ministrijas viedoklis viennozīmīgi būtu, ka tomēr attiecībā uz Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuri mācās Latvijā, valsts valodā noteikti vajadzētu mācīties augstākajā izglītības iestādē. Tā tomēr ir specifiska valodas sfēra, šeit tiešām ir šī specifiskā terminoloģija, valoda ir daudz sarežģītāka. Līdz ar to kaut kādai valodas proporcijas daļai latviešu valodā vajadzētu būt. Nu, un tad par pārējām proporcijām citās valodās.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Jā. Paldies. Tad, kad jūs acīmredzot vērtējāt pārejas periodu tagad runā, jūs tādu ļoti interesantu terminu juridisku izmantojāt, ko es gribētu, lai jūs paskaidrojāt. Proti, šis pārejas periods ir pietiekams, lai šajā laikā uz studijām orientēti studenti varētu baudīt savas 112. pantā noteiktās tiesības. Tātad, kas ir “uz studijām orientēti studenti” Tieslietu ministrijas izpratnē?

I. Brīnuma.

Es paskaidrošu. Es nedaudz reflektēju par pieteicēju teikto no pirmās neklātienes tiesas sēdes, jo pieteicējs īpaši uzsvēra, ka šis četru gadu pārejas periods varētu nebūt pietiekams, lai pabeigtu studijas... akadēmiskie gadi un tā tālāk... Un, manuprāt, tieši bija runa par to, ka tie varētu būt tieši šie te trešo valstu pilsoņi, kas nepaspētu pabeigt studijas. Līdz ar to es vienkārši vērsu uzmanību uz Iekšlietu ministrijas atklāto politiku, ka reizēm ir, ka trešo valstu pilsoņi izmanto studiju faktu uzturēšanās atļauju iegūšanai. Un tomēr tā valsts politika imigrācijas jomā bija stingrāk kontrolēt studiju procesu, lai students tiešām izpildītu savas akadēmiskās saistības, ko viņš ir uzņēmis. Cik es atceros no Iekšlietu ministrijas sanāksmes, tad doma bija, ka Iekšlietu ministrija varētu kontrolēt, ja students ir uzsācis mācību gadu, vai viņš nokārto akadēmiskās saistības. Nu, vismaz tāda bija tā ideja.

S. Osipova.

Paldies par paskaidrojumu, jo citādāk man sanāca šajā grupā, kas nav orientēti uz studijām, ka ir arī jaunās māmiņas, kuras paņem brīvu gadu, lai koptu bērnu vai persona, kurai ir veselības traucējumi un kura tāpēc ir spiesta ņemt studiju pārtraukumu.

Pēc tā ko jūs skaidrojāt, ka ir nepieciešams apgūt valsts valodu... Publiski jau te izskanēja manas plašās rūpes par valsts valodu un tomēr... Tātad jūs uzskatāt, ka privātajām augstskolām Latvijas teritorijā ir jāgatavo darbaspēks darbam Latvijas tirgū. Tātad, ja mēs gribam, lai apgūst latviešu valodu, valodu, kurā pasaulē runā 2 miljoni cilvēku un kas pasaules globālajā kontekstā nav jēgpilna tikpat lielā mērā, cik Latvijas Republikas teritorijā, tātad jūs uzskatāt, ka primāri arī privātās augstskolas gatavo savus studentus darbam Latvijas Republikas darba tirgū un tāpēc ir vajadzīgs arī ārvalstu studentiem šīs latviešu valodas zināšanas?

I. Brīnuma.

Nē, nu es domāju, ka uz ārvalstu studentiem varētu palikt šis te speciālais regulējums, kas jau šobrīd ir noteikts Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1. punktā, kas tika jau rīta pusē smagi diskutēts, kas nosaka tieši, ka ārvalstniekiem varētu būt šīs studijas tieši šajās Eiropas Savienības citās valodās. Bet, kas attiecas uz Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem... kā daļa... kā proporcijas daļa latviešu valodā noteikti

būtu nepieciešama. Man liekas, ka nevar orientēties tikai uz darba tirgu Latvijā, vai tikai uz darba tirgu ārzemēs. Šobrīd tas tiešām ir mobils, ļoti globāls. Līdz ar to kvalitatīva izglītība ietver latviešu valodas zināšanas, šīs specifiskās augstākās izglītības zināšanu terminoloģiju, bet paralēli tas neliegtu apgūt arī citas Eiropas Savienības valodas. Tas ir jautājums par proporciju tieši.

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies Osipovas kundei.

Man arī būs pāris jautājumi. Es saprotu, ka jums ir, protams, tāds diezgan sarežģīts uzdevums, jo izrādās, ka jums ir šī iespēja Tieslietu ministrijai reflektēt par konkrēto regulējumu saistībā ar Satversmes tiesas sēdi un ka, kā jūs minējāt, normālajā likumdošanas procesā Tieslietu ministrija nav devusi savu vērtējumu no konstitucionālo tiesību viedokļa tād brīdī, kad šīs normas tika gatavotas. Nu, kas ir savdabīgi, bet, nu tā nu tas ir acīmredzot.

Man jautājums tiešām ir par normu. Proti, jūs jau pati nonācāt līdz 56. panta trešajai daļai. Un, tā kā jūs arī sekojāt līdz tiešraidei, tad jūs manījāt noteikti, ka veidojās tāda ļoti interesanta situācija. Ja mēs skatāmies uz 56. panta trešo daļu, tād gan uz 1. punktu, gan 2. punktu, jūs manījāt, ka iesniedzēji, un ne bez pamata, šo regulējumu saprot vienādi, Izglītības un zinātnes ministrija gan mums rakstveida viedoklī, gan arī tiešsaistē skaidroja, ka patiesībā tas viss ir domāts pavisam savādāk. Un es skatos, ka arī jūsu rakstveida viedoklī, lai jums ir ērtāk.. tas ir trešajā jūsu lappusē... kur jūs tā pietiekami vispārīgi, lai neteiktu, ka apaļi, apejāt 56. panta trešās daļas satura skaidrojumam un interpretācijai. Proti, jautājums tād ir par to, kā ministrijas skatījumā kas notiek ar Latvijā dzīvojošajiem studentiem? Vai viņiem ir vienlīdzīgas tiesības studēt tād tajās augstskolās un programmās, kas sniegs šīs te mācības Eiropas Savienības, pieņemsim, kādā valodā. Tas ir pirmais jautājums. Kā jūs sistēmiski skatāties uz šo 56. panta trešo daļu.

Un otrais. Atgriezoties pie šodien šeit piesauktā Igaunijas piemēra... Kā Tieslietu ministrijas skatījumā tād Igaunijas augstskola, privātā augstskola, izveidota Latvijas jurisdikcijā, ņemot vērā Eiropas Savienības ietvaros... nu, pirmkārt jau pakalpojumu sniegšanas brīvība un tā tālāk... protams, kad igauņiem tāda ideja var būt un viņi var arī ienākt šeit iekšā un piedāvāt šo te studiju programmu igauņu un somu valodā. Un es gribētu no jums saprast. Izglītības un zinātnes ministrijas viedokli jau mēs dzirdējām... Kādiem noteikumiem viņiem vajadzēs atbildēt, lai viņi varētu šādu komercdarbību šeit, Latvijā, īstenot.

I. Brīnuma.

Jā. Nu, šī joma tiešām ir ļoti specifiska par šīm te filiālēm, filiāļu atvēršanu. Un es domāju, ka es nebūšu pietiekami kompetenta, lai varētu pateikt, kā notiek šī te filiāļu

atvēršana. Es primāri vadoties no vispārējās tiesību sistēmas... parasti ir tā... ja kāds ārvalstu vai citas Eiropas Savienības dalībvalsts subjekts ienāk Latvijas tirgū, tad viņš pakļaujas Latvijas normatīvo aktu regulējumam. Līdz ar to es līdz šim uzskatīju, ka tomēr, pat ja arī Igaunijas augstskola vēlas atvērt vai vēlas uzsākt šo te augstākās izglītības programmu sniegšanu Latvijā, viņai tomēr būtu jāpakļaujas Latvijas regulējumiem un jāpiemēro Augstskolu likums. Bet es baidos kļūdīties, jo par šīm te filiālēm es varētu nebūt pietiekami kompetenta, kā notiek filiāļu akreditācijas...

Un attiecībā uz to pirmā jautājuma daļu. Es saprotu, ka pacēlās šis jautājums tieši par to trešās daļas 1. punkta definējumu, ka Eiropas Savienības oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā. Nu, tā ir specifiska situācija, kurā, ka es saprotu, arī Izglītības un zinātnes ministrija norādīja, ka tomēr izrādās, šeit var pievienoties arī pastāvīgie iedzīvotāji. Es šo tiesību normu... man ir grūti lasīt savādāk. Tiešām šis nosacījums ir attiecināms uz šiem te ārvalstu studējošajiem. Un kā var būt, ka te pievienojas daļa Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju, man ir grūti spriest, cik liela ir tā daļa. Es pieņemu, ka tur ir jāskatās arī, kāda tiešām ir šī te prakse. Varbūt, ka tiek aizpildītas dažas tukšās studiju vietas, vai, iespējams, ka tie tiešām ir ļoti lieli apjomi. Bet nu principā jebkurā gadījumā, ja tas masveidā notiek, Tieslietu ministrija domā, ka tomēr būtu labi, ja tur tiktu integrēta arī latviešu valodas apguve, ja tas ir attiecībā uz Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem orientēta. Vajadzētu tā būt.

I. Ziemeļe.

Jā, nu skaidrs. Paldies jums par šo redzējumu. Un protams, ka būtu bijis lietderīgi, ja Tieslietu ministrija varētu būt piedalījusies likumdošanas šajā procesā... pie izstrādes normas...

Tiesnesis Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Man jums viens jautājums, tieši paturpinot šo Tieslietu ministrijas iesaisti likumdošanas procesā.

Jūs norādījāt, ka Tieslietu ministrija nebija iesaistīta. Sakiet, lūdzu, vai no tā ir izdarāms secinājums, ka šis iesniegtais priekšlikums uz trešo lasījumu nav tā kā valdības viedoklis, bet tikai viena ministra viedoklis? Un vai no tā var izdarīt secinājumu, ka līdz ar to, ja tas būtu koleģiāli skatīts valdībā, tad pie tādas situācijas jūs būtu snieguši savu viedokli? Paldies.

I. Brīnuma.

Noteikti tā nevarētu uztvert. Vienkārši likumdošanas process šobrīd ir, kā es arī to definēju, nav statisks, viņš faktiski ir sadalīts. Ir pilnais likumdošanas process, kas

reizēm tiešām sākas ministrijā ar darba grupām, projektu izsludināšanu ministriju mājaslapās, iet caur Ministru kabinetu, bet tad šis likums, kad viņš aiziet uz Saeimu, likums ir atvērts. Un tad tajā brīdī, kad likums ir atvērts, faktiski var iesniegt priekšlikumus. Un reizēm šie priekšlikumi... Šie priekšlikumi nav jāsaskaņo lielākoties ar Ministru kabinetu. Man liekas, ka tikai budžeta izstrādes laikā šogad tika skatīti arī ar citām ministrijām šie priekšlikumi bet pārsvarā priekšlikumi ir atvērti gan no deputātu puses, gan arī no ministriju puses.

Līdz ar to tā bija mana norāde, ka mēs vienkārši nebijām iesaistīti. Tas ir atkarībā no Saeimas komisijas. Ir Saeimas komisijas, kuras mūs aicina, kuras neaicina, bet es skatījos Saeimas mājaslapā un tur ir ļoti daudz uzaicinātās personas bija, jo, kā jau es arī norādīju sākumā, izskatās, ka ļoti aktīvi bija NVO pārstāvji augstākās izglītības jomā. Līdz ar to, ja šīs Saeimas komisijā ir ļoti daudz ekspertu jau piedalās, un arī augstākajai izglītībai ir šīs te nozaru ministrijas, kurām ir savas augstskolas, piemēram, Zemkopības ministrijai varbūt vairāk sadarbojas ar Lauksaimniecības akadēmiju, vai Aizsardzības ministrija ar savu akadēmiju... tad, respektīvi vairāk tiek iesaistītas šīs te nozaru ministrijas ar konkrētajām akadēmijām, cik mēs tā esam pamanījuši.

Līdz ar to... Es nevaru teikt, ka Saeimā iesniegtie priekšlikumi obligāti būtu bijuši jāapspriež Tieslietu ministrijā vai obligāti jālaiž caur Ministru kabinetu. Tāda tā prakse nav. Tas likumu izstrādes process ir faktiski duāls — vai nu Saeima, vai nu caur Ministru kabinetu. Tāds viņš šobrīd ir.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi. Bet paturpinot šo jautājumu. Tātad jūs norādījāt, ka Tieslietu ministrija nebija iesaistīta, vienlaikus jūs arī atzināt, ka šie grozījumi attiecas uz valsts valodas politiku un arī norādījāt, ka valsts valodas jautājumi ir Tieslietu ministrijas kompetencē. Man ir jautājums, kā jūs varat komentēt šādu situāciju, ka pie tāda jautājuma, kas ir ministrijas kompetencē, jūs neesat bijusi iesaistīta?

I. Brīnuma.

Jebkurā gadījumā publiski mēs neesam bijuši iesaistīti, bet nu ir jāpārdomā, ka likums tika pieņemts 2018. gadā un zinot toreizējo politisko nostāju, es domāju, ka Tieslietu ministrija principā būtu jebkurā gadījumā, līdzīgi kā šobrīd, atbalstījusi diezgan strikti valodas politiku attiecībā uz valsts valodas... Es domāju, ka tā politiskā nostāja noteikti nebūtu savādāka, bet nu jā... priekšlikumi tiek iesniegti Saeimā. Un priekšlikumus var iesniegt katrs konkrētais ministrs, neapspriežoties ar citiem ministriem. Bet es domāju, ka tas process jau aiziet uz Saeimu un Saeima tad diskutē, Saeima ir augstākais likumdevējs, kur ir simts ievēlēti deputāti... līdz ar to tas ir tikai priekšlikums, un Saeima to var noraidīt vai akceptēt. Tā kā principā tā jebkurā

gadījumā... Saeimas lēmums ir galīgais lēmums un neatkarīgi no tā, vai šis likumdošanas process iziet caur Ministru kabinetu vai tas ir viena ministra iesniegts Saeimā. Likuma spēku tas nemaina.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu jūsu atbildi, ka jūs prezumējat... kaut gan es saprotu, ka tam nav tāda acīmredzama pierādījuma, ka... ja šādi grozījumi tiktu skaņoti... ja mēs tādu vārdu lietojam... ar Tieslietu ministriju, tad visticamāk, ka Tieslietu ministrija tādiem būtu piekritusi... Un, ja būtu piekritusi, vai jūs būtu veikuši kaut kādu konstitucionalitātes izvērtējumu attiecībā uz šādiem grozījumiem?

I. Brīnuma.

Man liekas, ka... man ir grūti teikt, ko mēs būtu veikuši... tā ir ļoti abstrakta pozīcija, kas būtu darīts, ja būtu darīts. Vienkārši, ir jāņem vērā, ka šī norma jau bija spēkā esoša, faktiski trešajā daļā noteiktie izņēmumi... vienkārši šī norma tika paplašināta normas ievaddaļā attiecībā uz privātajām augstskolām.

Bet es domāju, ka Tieslietu ministrija, vadoties no tā brīža politiskās situācijas, droši vien to būtu arī atbalstījusi valsts valodas politiku. Jo principā jau šobrīd arī mēs neredzam atšķirību, kāpēc uz valsts augstskolām noteikt, teiksim, prasības valodas lietošanas jomā, bet privātajām augstskolām tās būtu ļoti fleksiblas. Runājot par izglītības kvalitātes standartu un izglītības kvalitāti gan privātajās augstskolās, gan valsts augstskolās — šī te valsts valoda būtu jāapgūst.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Un pēdējais jautājums attiecībā uz Augstskolu likuma 5. panta grozījumu, kas paredzēja šī trešā teikuma izteikšanu jaunā redakcijā. Sakiet, lūdzu, kas tad, jūsuprāt, ir tā valodas jaunā pienākuma uzlikšana privātajām augstskolām, kas ir paredzēta šajā jaunajā 5. panta trešajā teikumā, respektīvi, kādu pienākumu attiecībā uz terminoloģiju vai kā savādāk, uzliek šis teikums, ka palīdz izkopt un attīstīt valsts valodu. Paldies.

I. Brīnuma.

Jā... Nu, es esmu apdomājusi šo normu un es viņu vairāk interpretētu kā principa normu. Viņa nav tieši materiālas tiesības paredzoša. Ja pieteicējs pieteikumā tā kā norādīja, ka tas, iespējams, tā kā rada pienākumu veidot kaut kādas valodu programmas vai īpaši strādāt pie valodas attīstības augstskolā, tad es to tik viennozīmīgi nevarētu pateikt. Šī tiesību norma... es vairāk uzskatu, ka tā ir principus nodibinoša, ka vienkārši valoda ir kā vērtība un valsts valoda būtu jāizkopj, bet tas nerada konkrētu tiesisku pienākumu. Šī tiesību norma neatreferē, kas konkrēti ir jādara.

G. Kusiņš.

Vai no jūsu teiktā tad ir jāsaprot, ka šis pienākums izkopt un attīstīt valsts valodu nav ar nekādu saturu arī attiecībā uz citiem subjektiem? Ne tikai uz privātajām augstskolām?

I. Brīnuma.

Es domāju, ka tiesību normas ir jāskatās sistēmiski. Un sistēmiski... tas palielina šo te valodas tā kā uzsvaru uz valodu, ka valoda ir svarīga arī privātajās augstskolās, tas ir jāinterpretē kopā ar šo te 56. pantu par valodas lietojumu. Iespējams, to varētu interpretēt kopā arī ar Satversmi, Izglītības likumu un Valsts valodas likumu. Bet konkrēta tiesība un pienākums, kas izriet augstskolai, tieši no 5. panta es izlasīt nevaru. Tas, manuprāt, vairāk nodibina šo te principu, vai tādu kā mērķi vai iztulkojumu vai interpretācijas līdzekli. Konkrētu pienākumu 5. pantā es nevaru ielasīt.

Bet tā ir mana interpretācija, mēs tā kā skatoties arī, kas ir bijis... pamatojums īsti arī tā kā nebija iesniegts.

I. Ziemele.

Labi, paldies par šīm atbildēm.

Tiesnesei Daigai Rezevskaī būtu jautājumi.

D. Rezevska.

Jā, paldies. Es gribēju noprecizēt, lūdzu, Tieslietu ministrijas viedokli. Sakiet, vai tiešām ir tā, kā es no jūsu runas sapratu, ka Tieslietu ministrijas ieskatā ne jautājumā par uzņēmējdarbības brīvību, ne konkurences tiesību jomā, ne arī tajā aspektā, ko jūs arī minējāt, kā jūs lasāt normu par ārvalstu studējošo tiesībām apgūt studiju programmas svešvalodās... Nevienā no šīm jomām Tieslietu ministrijas ieskatā nav skarts Eiropas Savienības tiesību jautājums. Vai tāda ir Tieslietu ministrijas nostāja? Paldies.

I. Brīnuma.

Es varētu mēģināt... tā mūsu nostāja ir tāda, ka, pirmkārt, līgums par Eiropas Savienības darbību 165. pants. Tas skaidri nosaka, ka tātad Eiropas Savienība respektē dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmas organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību. Šajā pantā, manuprāt, es vēl šodien viņu lasīju, tur bija arī rakstīts, ka Eiropas Savienība respektē dalībvalstu nacionālo valodu mācīšanu. Līdz ar to mēs saprotam, ka izglītības saturs ir dalībvalstu kompetencē un dalībvalstis ir tiesīgas uzlikt prasības par nacionālās valodas apguvi un mācīšanu. Tas netiek... tas ir nacionālās dalībvalsts kompetences jautājums iekšā dalībvalsts teritorijā regulēt šo te nacionālās valodas lietojumu.

Līgums par... Eiropas Savienības darbības līgums 107. un 101. pants saskaņā ar mūsu ekspertu teikto, nebūtu piemērojams. 101. pants, uz ko atsaucās pieteicēji, tieši nodibina saistības attiecībā uz uzņēmējiem, faktiski nosaka šo te karteļu vienošanās aizliegumu. 107. pants savukārt attiecas uz dalībvalstu... jā, 107. ir šis te klasiskais valsts atbalsta finanšu mehānisms, kas uzliek par pienākumu, ka valsts nedrīkst finansiāli atbalstīt, teiksim, nodokļu formā vai kaut kādu dotāciju vai subsīdiju formā kaut kādus konkrētus subjektus, kas varētu ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Valodas prasība visdrīzāk nav ar tādu ekonomisku ietekmi, lai varētu uzskatīt, ka tas ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm. Jā...

Es vienkārši domāju, kā organizēt šobrīd to darbu... jo par direktīvu mēs lūdzām viedokli Eiropas Savienības saviem ekspertiem un viņi sniedza diezgan neviennozīmīgu viedokli, proti, direktīvas tvērums... jā, šie te Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra direktīva 2006/123/EK "Par pakalpojumiem iekšējā tirgū" mēs redzam, ka izglītības pakalpojumu sniegšana vispārīgi, bet ar izņēmumiem ietilpst direktīvas tvērumā, bet no šīs direktīvas tvēruma valsts izņēmusi šo te izglītību, ko finansē valsts. Līdz ar to privātās izglītības iestādes tiktu ietvertas šīs direktīvas tvērumā. Bet arī ir jāņem vērā, ka direktīva nekādā veidā neierobežo valsts valodas lietojumu, valsts valodas normas.

Jā, piemēram, ja mēs skatāmies direktīvas preambulas 60. apsvērumu... šī direktīva ir īpaši noteikumi, kas attiecas uz atļaujas sistēmu un atļauju teritoriālo piemērojamību... nedrīkstētu skart reģionālo vai vietējo kompetenču sadali dalībvalstīs, tostarp, reģionālo un vietējo pašpārvaldi un valsts valodas lietojumu. Līdz ar to mēs redzam, ka direktīvas apsvērumā tā kā neskar valsts valodas lietojumu izglītības sistēmā.

Attiecībā uz šo te Eiropas līgumu "Par Eiropas Savienības darbību" 49. un 56. pantu, tur primāri darbojas princips, ka nedrīkstētu būt negodīgi noteikumi dalībvalstu ienākšanai tirgū... lai piedalītos tirgū kā tirgus spēlētājs. Bet šeit, manuprāt, Izglītības likums, Augstskolu likuma normas ir attiecināmas uz visiem subjektiem vienādi. Respektīvi, ja kādas citas dalībvalsts pārstāvis vēlētos Latvijas tirgū veikt šo te izglītības procesu augstākās izglītības... atvērt augstskolu, piemēram, tad tur droši vien tiktu piemērotas Augstskolu likuma normas. Tātad tiesību normas būtu vienādas.

Eiropas Savienības tiesības ir diezgan specifiskas, kā arī mūsu speciālisti norāda, un ja ir šaubas par Eiropas Savienības tiesību piemērojamību, tad droši vien ir jālūdz jautājums Eiropas Komisijai prejudiciālais jautājums attiecībā uz konkurenci, tad Eiropas Komisija sniedz atzinumus vai arī Finanšu ministrija.

Tā kā par Eiropas Savienību jautājumi ir diezgan specifiski.

D. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Rezevscai.

Man paturpinot varbūt to, ko jūs iekļāvāt savā atbildē uz tiesneses Rezevskas jautājumu... ja varētu mazlietīn savādāk. Sakāt, lūdzu, tātad... tā kā jūs ātri izgājāt cauri direktīvas atslēgas elementiem tiem, tieši kas attiecas uz mūsu jautājumu, es gribēju šajā kontekstā pajautāt... Tātad, vai privāto augstskolu pastāvēšana Latvijā, vai tā... un, pieņemsim, tādā veidā, kā viņas pastāvēja līdz brīdim, kad stājās spēkā apstrīdētās normas... vai Tieslietu ministrijas skatījumā šādu privāto augstskolu pastāvēšana jebkādā veidā traucēja valsts valodas nostiprināšanu valstī?

I. Brīnuma.

No lietas materiāliem bija redzams, ka reizēm diezgan liela studējošo proporcija, kas izvēlējās studēt krievu valodā, bija tieši Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji un tā nav pozitīva tendence. Ja pastāvīgie iedzīvotāji neapgūst valsts valodu augstākas izglītības procesā. Augstākā izglītība ir iegūstama ilgā laika posmā, un teiksim, bakalaura darbs un maģistra darbs, iespējams, arī doktorantūra... un ja izglītojamais tajā laikā principā nelieto valsts valodu, tad arī pamatskolā un vidusskolā iegūtā līmeņa zināšanas varētu būt zudušas.

Līdz ar to attiecībā uz pastāvīgajiem valsts iedzīvotājiem droši vien tas, ka valsts valodas lietojums tika stiprināts, ir pozitīvi vērtējams.

I. Ziemele.

Tiesnesis Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Ja var nedaudz papildināt vēl šo, tad teicāt, ka bija Latvijas valstspiederīgie, kas turpināja studēt tātad krievu valodā. Kādā veidā tad tas ierobežojums, ja mēs runājam, ka līdz tam... kā tas apdraudēja valsts valodu, ja mēs runājam par tiem studējošajiem, kas nav Latvijas valsts piederīgie? Kur tur ir tas drauds saskatāms?

I. Brīnuma.

Tā droši vien bija tiesību politikas izšķiršanās, ka mēs stiprinām Eiropas Savienības dalībvalstu valodas un tā kā trešo valstu valodas tā kā izslēdzam. Nu, daļēji lingvistisko vidi tas varētu ietekmēt, protams, jo pieteicēji atsaucās ļoti uz šo te augstākās izglītības eksporta iespēju, kas patiesībā nozīmē, ka cilvēki tā kā izmanto šo iespēju iegūt... un izglītības procesā lieto tikai krievu valodu. Tā kā tā lingvistiskā vide augstskolā droši vien, ka varētu būt teiksim, vairāk orientēta uz trešo valstu valodām nevis uz latviešu.

Bet, nu tas droši vien nav lielākais uzsvars uz to liekams. Es domāju, ka... jo no lietas materiāliem statistikas dati nebija tādi, ka tie būtu ļoti daudz cilvēki, kas būtu trešo valstu pilsoņi un kas mācītos krievu valodā.

I. Ziemeļe.

Paldies par jautājumiem un atbildēm.

Es varētu dot vārdu tātad Inesei Nikuļcevai jautājumu uzdošanai Tieslietu ministrijas pārstāvei. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā, paldies Tieslietu ministrijai par sniegto viedokli. Tā kā tiesneši jau uzdeva ļoti daudzus jautājumus, tad man būs varbūt tikai daži mazliet precizējoši jautājumi.

Vispirms tāds jautājums. Sakiet, lūdzu, sniedzot savu viedokli, jūs ļoti daudz atsaucāties uz nepieciešamību nodrošināt kvalitāti izglītības procesā un runājat arī par to, ka ir ļoti būtiski, kāda ir valsts valodas proporcija izglītības procesā, tātad mācoties studentiem.

Sakiet, vai tādā gadījumā jūs nesaredzat to, ka pastāvētu arī alternatīvs līdzeklis apstrīdētajām normām, nevis aizliegt studiju programmas kādās valodās un kādās atļaut, bet, piemēram, uzlikt augstskolām par pienākumu visiem studentiem noteiktā proporcijā mācīt valsts valodu vai arī kādus citus pasākumus, kas tieši veicinātu valsts valodu, bet nevis kaut ko aizliegtu. Vai, jūsu prātā, tie nebūtu alternatīvi līdzekļi apstrīdētajām normām?

I. Brīnuma.

Nu, primāri mēs domājam, ka ir jāiedzīvina Satversmes 4. pants. Un, kā arī ir norādījusi Saeima un arī Izglītības un zinātnes ministrija, vēsturiski pēdējos desmit gadus valsts ir gājusi uz to, ka stiprina latviešu valodu izglītības sistēmā. Līdz ar to, man liekas, ka ir adekvāti, ka arī augstākajā izglītības sistēmas līmenī tiek pārņemti tie paši principi, kas pamatskolā un vidusskolā. Līdz ar to latviešu valoda ir jānostiprina tieši un nepastarpināti, ka tā ir šī valsts valoda un viņā ir iegūstama augstākā izglītība.

I. Nikuļceva.

Tā. Paldies par viedokli. Tad es tikai vēlreiz precizēšu. Tātad principā jūs uzskatāt, ka Latvijā visai augstākajai izglītībai ir jābūt valodā, ja es pareizi sapratu?

I. Brīnuma.

Nu, to es neteicu. Es teicu, ka tiesībās uz izglītību noteikti ietilpst kvalitatīva izglītība un izglītībai mūsdienās ir jābūt mobilai un globālai. Līdz ar to arī svešvalodu apguve ir ļoti būtiska kvalitatīvai izglītībai. Jautājums ir vienkārši par proporciju, kādā

veidā mēs to nosakām un cik daudz. Tā kā es neuzsvēru, ka tikai latviešu valoda un tikai ārvalstu valoda. Es tieši teicu, ka negribētos pretnostatīt latviešu valodu citām Eiropas Savienības valodām. Droši vien, ka tas būtu komponents, kas būtu jāsavieno, tikai tad tā izglītība būs kvalitatīva.

I. Nikuļceva.

Jā... Nu, tad es varbūt mēģināšu precizēt šo jautājumu, jo tas jautājums tieši bija par to, ka jūs uzsvērāt kvalitāti un proporciju, bet apstrīdētās normas īsti to neparedz. Apstrīdētās normas aizliedz Latvijas valsts piederīgajiem mācīties Latvijas teritorijā studiju programmās svešvalodās. Turklāt, jūs arī nepiekrītat Izglītības un zinātnes ministrijas interpretācijai, ka tomēr tāda aizlieguma nav. Tad par to arī ir mans jautājums. Tad vai nebūtu alternatīvs un daudz labāks līdzeklis..... noteikt kaut kādu valsts valodas proporciju, kura būtu jāapgūst, iespējams, jebkuram studentam, vai tas ir Latvijas valsts piederīgais, vai ārvalstnieks.

I. Brīnuma.

Nē, es domāju, ka ja mēs iedzīvinām Satversmes 4. pantu, mēs primāri nosakām, ka izglītība ir latviešu valodā un šo te proporciju nosakām tieši attiecībā uz ārvalstu valodām. Tieši tā arī ir konstruēts šobrīd Augstskolu likuma 56. pants. Es te īsti nevarēšu piekrist jūsu interpretācijai, ka viņš ir ļoti izslēdzošs. Mēs te redzam, ka trešajā daļā ir šie te izņēmumi, kuri nosaka, kādā proporcijā var apgūt arī svešvalodas un citas Eiropas Savienības valodas.

Līdz ar to, mūsaprāt, tiesību norma šobrīd ir konstruēta atbilstoši gan Satversmei, gan visai izglītības sistēmai un mēs nostiprinām latviešu valodu un mēs nosakām tieši proporcijas ārvalstu valodai.

I. Nikuļceva.

Labi, paldies par atbildi. Un tad vēl viens jautājums. Varbūt arī tāds precizējošs.

Augstskolu likuma 56. panta trešā daļā ir dažāds regulējums, kas attiecas uz Eiropas Savienības oficiālajām valodām un kas attiecas uz tām valodām, kas nav Eiropas Savienības oficiālās valodas.

Vai jūs varētu no Tieslietu ministrijas viedokļa skaidrot, kāds tad ir pamatojums jūsu ieskatā tam dažādajam regulējumam, jo es sapratu, ka jūs arī to atbalstāt. Kāpēc jūs uzskatāt, ka, piemēram, Eiropas Savienības oficiālajās valodās var Latvijā īstenot studiju programmas, un tas acīmredzot negatīvi neietekmē Satversmes 4. pantu un nacionālās valsts virsprincipu. Un citās valodās nav iespējams šādas te studiju programmas īstenot, pat ja tās ir domātas ārvalstniekiem.

I. Brīnuma.

Nu Latvija nolēma pievienoties Eiropas Savienībai un līdz ar to mēs pievienojamies šai tiesiskajai telpai un šī tiesiskā telpa ir ļoti orientēta uz vienotu preču, pakalpojumu tirgu un brīvu personu kustību. Līdz ar to, man liekas, ka, noslēdzot šo te starptautisko līgumu par pievienošanos Eiropas Savienībai un integrējoties Eiropas Savienības kopējā telpā, mēs, protams, devām priekšroku arī Eiropas Savienības valodām, tiesiskumam un daļēji nodevām savu kompetenci arī Eiropas Savienībai. Un šobrīd tā dalītā kompetence. Daļa kompetences paliek Latvijas nacionālajai valstij un daļa aiziet Eiropas Savienībai. Tad, man liekas tur ir diezgan skaidrs pamats, kāpēc Eiropas Savienības valodas tiek īpaši uzsvērtas, īpaši atbalstītas.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildēm.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies. Un tagad vārds jautājumam uzdošanai ir Saeimas pārstāvim Sandim Bērtaitim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāki jautājumi jau tika atbildēti iepriekšējā kontekstā, tāpēc man tikai viens jautājums.

Un, proti. Kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis par Satversmes 112. pantā nostiprināto pamattiesību subjektu? Proti, pieteicēji šajā lietā ir norādījuši uz to, ka ir radīts 112. panta aizskārums attiecībā pret augstskolām, augstskolu dibinātājiem un mācībspēkiem. Kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis? Vai šīm personu grupām vispār piemīt tās pamattiesības, kas ir ietvertas Satversmes 112. pantā? Paldies.

I. Brīnuma.

Jā, es atceros. Pieteicējs atsaucās uz dažiem tiesas spriedumiem... es neesmu viņus lasījis... bet nu primāri man liekas, ka 112. pants tomēr attiecas uz izglītojamiem. Tiesības uz izglītību — tā ir tiesība piekļūt izglītībai, kvalitatīvai izglītībai, līdz ar to uz augstskolām, pat ja tiek attiecināts, tas ir varbūt tādos konstitucionālos pamatos, ka vispār tiesības uz izglītību nozīmē arī tiesības sniegt izglītību. Bet jebkurā gadījumā pamatā 112. pants interpretētu, ka attiecas vairāk uz izglītojamiem.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man vairāk jautājumu citu nebūtu.

I. Ziemele.

Paldies Sandim Bērtaitim.

Tā... tiesnešiem šobrīd arī nav jautājumu. Līdz ar to es teikšu paldies Konstitucionālo tiesību nodaļas vadītājam Ivetai Brīnumai.

Un es aicinātu tagad mums pieslēgties tiešsaistē Augstākās izglītības padomes pārstāvim un priekšsēdētājam profesoram Jānim Vētram.

Es redzu, ka profesors Vētra ir pieslēdzies.

Labdien! Un iemesls, kāpēc es redzu, kas jūs esat... jo man uz galda ir arī jūsu personu identificējošs dokuments. Tā kā es apstiprinu, ka persona ir pārbaudīta.

Tātad, Vētras kungs, es arī ceru, ka jūs mums sekojāt tāda vai citā tehniskā veidā un līdz ar to es jums dodu vārdu arī savas pozīcijas, tātad Augstākās izglītības padomes, pozīcijas paušanai. Mums, protams, ka lietā ir arī rakstveida viedoklis. Lūdzu!

J. Vētra.

Augsti godātā tiesa! Cienījamie pārējie lietas dalībnieki!

Prasība Satversmes tiesā ir par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu, 56. panta trešās daļas, kā arī pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Satversmes 1., 105. un 112. pantam. Tomēr gribētos uzreiz teikt, ka, lai arī apstrīdētie Augstskolu likuma grozījumi tieši skar privāto augstākās izglītības institūciju darbību, un tātad līdz ar to ir saprotama arī atsauce uz Satversmes 105. pantu, tomēr visas šīs lietas centrā ir galvenais jautājums un tas ir tāds — vai Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa ar visiem četriem apakšpunktiem, tātad tiem, kas attiecas uz valodu lietojuma ierobežojumiem Latvijas augstskolās, atbilst Latvijas Republikas Satversmei.

Un te uzreiz ir jāsaka, ka tas ir gan atbilstība 112. pantam, kas ikvienam garantē tiesības uz izglītību, un šeit par subjektu šī panta izpratnē mēs varētu runāt tiešām kā izglītojamo, bet tanī pašā laikā, ņemot vērā nesaraujamo Augstākās izglītības saistību ar pētniecisko darbību, runa noteikti ir arī par Satversmes 113. pantu, tātad, kas garantē, vai pareizāk sakot, valsts atzīst zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvību.

Un augstākā izglītība no pārējām izglītības pakāpēm ir atšķirīga. Un to atšķir vairāk aspekti. Un es šeit gribētu uzsvērt trīs.

Pirmais ir neobligātums. Tātad, nevienai no iesaistītajām pusēm nav vairāk pienākumu, kā tā pati ir uzņēmusies. Ne izglītojamam, ne augstskolai, ne valstij, ne finansētājam vai kādam citam, kas augstākajā izglītībā ir iesaistīts. Tātad, šeit neobligātums ir kā ārkārtīgi svarīgs princips vai aspekts.

Otrs ir izglītības un pētniecības vienotība.

Un trešais ir akadēmiskā brīvība, kas ir attiecināma gan uz docētājiem, gan, protams, uz studējošajiem jeb, vienkārši sakot, studentiem.

Un līdz ar to šī izglītības un pētniecības vienotība ir būtībā sajūgta kopā ar šo akadēmiskās brīvības jēdzienu un faktiski par šiem jautājumiem vairāk kā simt gadu laikā pasaulē ir uzkrāta milzīga pieredze. Tie ir dažādi interpretēti, nostiprināti daudzu valstu normatīvajos aktos arī starptautiskajos dokumentos, un varbūt šeit es šinī gadījumā atsauktos tikai uz vienu dokumentu, tas ir, Lielo Universitāšu hartu, jeb *Magna Charta Universitatum*, jo tas ir viens no dokumentiem, kuru šobrīd parakstījušas ir gandrīz 900 universitātes visā pasaulē un faktiski visu nozīmīgāko augstākās izglītības institūciju paraksti ir zem šīs hartas. Tātad tur pie šiem fundamentālajiem principiem ir tieši minēts 2. princips, ka izglītībai un pētniecībai universitātēs ir jābūt nesaraucjami saistītām, jo tām ir jānodrošina, lai tajās mācītais neatpaliktu no sabiedrības mainīgajām vajadzībām un no zinātniskās domas progresā. Tas ir, viens. Un trešais — pētniecības un studiju brīvība ir universitāšu darbības pamatprincips. Ciktāl tas ir vien katras puses spēkos — gan valdībām, gan universitātēm — ir jānodrošina šī fundamentālā principa ievērošana.

No Latvijas šo dokumentu ir parakstījušas trīs universitātes — tātad Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā un Rīgas Stradiņu universitāte. Bet, kā jau minēju, tātad zem šī dokumenta ir arī visu citu valstu paraksti, bet šis dokuments jau būtībā izsaka tikai to pieredzi, kas ir uzkrāta vairāk kā simt gadu laikā. Un iespējams, kāds varētu bilst, ka studiju valodas izvēle tradicionāli netiek ieskaitīta pie akadēmiskās brīvības... nu, ja es drīkstētu to saukt par atribūtiem... tomēr tas ir tikai tāpēc, ka par pašsaprotamām lietām tādā saprātīgā diskusijā viedokļu apmaiņa pārsvarā neraisās. Un šinī sakarībā ir jāuzsver tas, ka... ja mēs jau atkāpjami nedaudz jautājumā par valodu, kas ir centrālais subjekts un objekts mūsu šodienas diskusijā vai vismaz tiesas sēdē, kā būtu pareizāk teikt, vērošana, domāšana — tā notiek jēdzienos. Tātad, tā notiek valodā. Bez valodas mums nav iespējams runāt ne par domu veidošanu, ne par radošo darbību, ne par komunikāciju. Tātad, šī jaunā radīšana, kas ir zinātne un izglītība, kas ir radītā izplatīšana komunikācijas veidā uz citiem dalībniekiem, tā visa ir nesaraucjami saistīta ar valodu. Vienkārši radošais darbs, zinātniskais darbs, pētniecība bez valodas... ja tos mēģina nodalīt, tas ir tāds absurds pieņēmums.

Un līdz ar to, ja Satversmes 113. pantā ir teikts, ka ikvienam ir tiesības... uz valsts atzītu zinātniskās, mākslinieciskās un citādas jaunrades brīvību, tad augstākās izglītības gadījumā valsts atzīst arī šo brīvību tiesībās uz izglītību, jo tās ir nesaraucjami saistītas lietas. Un vismaz Augstākās izglītības padomes ieskatā Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa ir tiešā pretrunā gan ar Satversmes 113., gan ar 112. pantu, jo tie šinī sakarībā augstākās izglītības līmenī ir saistīti un ne tikai attiecībā uz privātajām augstākās izglītības institūcijām, bet, protams, visām. Tātad, tas ir arī jautājums, kas ir attiecināms uz visām augstskolām.

Un šeit nepieciešama ir neliela vēsturiska atkāpe. 2017. gada 2. maijā, tātad tas ir jau pirms trīs gadiem, Augstākās izglītības padome nosūtīja Saeimas Izglītības,

kultūras un zinātnes komisijai vēstuli ar priekšlikumiem grozījumiem Augstskolu likumā un Izglītības likumā attiecībā uz valodas lietojumu. Un tāpat tieši Augstākās izglītības padome savā vēstulē 2017. gadā ierosināja formulējumu grozīt tāpat 5. panta augstskolu uzdevumu pie 1. punkta trešo teikumu sekojošā redakcijā: “Tās savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts (latviešu) valodu.” Un šī norma, par kuras saturu šeit ir bijis jau vairākkārt mums diskusija, bija vienā dokumentā ar nākošo punktu, ka šīs normas iekļaušana Augstskolu likumā ir nesaraucjami saslēgt kopā ar 56. panta trešās daļas izslēgšanu no Augstskolu likuma un pēc tam arī veikt attiecīgus grozījumus Izglītības likumā, jo 56. panta trešās daļas normas faktiski ir dublētas Izglītības likumā.

Kas attiecas uz 5. panta pirmās daļas trešā teikuma papildinājumu, tāpat “augstskolu uzdevumu — tās savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts valodu”, nu es varu paust tikai to viedokli, kāds bija šīs normas autoriem, kuru vidū biju arī es un kurš ar savu roku šo normu rakstīja un sūtīja uz Saeimas Izglītības, zinātnes un kultūras komisiju. Un tāpat šis pants ir tāds, kurā ir gan vispārēji uzdevumi, gan konkrēti uzdevumi. Un pie vispārējiem uzdevumiem mums noteikti piederīgas ir arī tās “savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts valodu”... Izkopj un attīsta — tas nozīmē — darbojas. Tāpat notiek kaut kāda darbība, rīcība valsts valodas attīstībai. Bet netiek pateikts, tieši kas jādara. Tas netiek pateikts, ka tur ir jāīsteno tieši studiju programmas valsts valodā vai kādi konkrēti moduļi, jo būtībā valodas funkcijas jau ir ļoti dažādas. Un, kā to norāda arī profesori Māris Baltiņš, profesore Ina Druviete savā grāmatā par valodu sabiedrībā, tur ir, piemēram, valodai daudzas funkcijas: nominatīvā, komunikatīvā, kognitīvā, ekspresīvā... ļoti daudzas un dažādas funkcijas. Un katra augstskola izvēlas to funkciju un tās iespējas, kā viņa redz savu pienesumu valsts valodas veidošanā.

Un no mana viedokļa, veidojot šo normu, bija ļoti svarīgi uzsvērt to, ka, no vienas puses, augstākā izglītība un līdz ar to arī augstskolas ir globālajā telpā, zināšanu, izglītības aprites telpā, no otras puses — augstskolas kā institūcijas atrodas Latvijā un ir nacionālas augstākās izglītības sistēmas daļa. Un ja tā ir nacionālas augstākās izglītības sistēmas daļa, tad tām ir jādod arī kāds pienesums kādam no Latvijas identitātes atribūtiem, un šinī gadījumā tas būtu valsts valodai. Un tas nav jautājums tikai par terminoloģiju.

Tāpat šīs normas tika iesniegtas Saeimas komisijai, Saeimas komisijā šīs normas sākotnēji palika bez izskatīšanas, pēc dažiem mēnešiem tieši visi Augstākās izglītības padomes priekšlikumi viens pret vienu deputāte iesniedza kā savu priekšlikumu un pēc tam jau Saeimas deputāti vispirms komisijā, pēc tam Saeimas sēdē no šiem visiem priekšlikumiem izvēlējās atlasīt tikai vienu priekšlikumu, protams, pirmo... tāpat tika izdarīts grozījums 5. panta pirmajā daļā, bet savukārt priekšlikumu izslēgt 56. panta trešo daļu, tas tika noraidīts.

Nu, līdz ar to, es, protams ar zināmu tādu interesi uz klausīju Saeimas pārstāvja Sanda Bērtaiša teikto, ka šī norma ir bijusi par... 5. panta pirmās daļas papildinājums ir bijis par pamatu, lai varētu vēl pie 56. panta trešās daļas pieskaitīt arī klāt ar laiku arī privātās augstskolas. Tas, protams, ir pilnīgi pretēja rīcība tam, kā šī norma vispār sākotnēji tika radīta.

Tomēr būtu šinī gadījumā man jāvērtē arī tas, kā šie Augstskolu likuma 56. panta trešā daļā noteiktie valodas ierobežojumi studiju procesā, kā tie atbilst ne tikai 112. vai 113. Satversmes pantam, bet arī 90. pantam. Un, proti, tas ir pants, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības. Un zināt savas tiesības... nu, es varētu par šo pantu nedaudz savu izpratni pielikt... — tā tad saprast savas tiesības.

Un attiecībā uz Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu. Vispirms vajadzētu teikt tā, ka šis pants ir tādā klajā pretrunā ar Augstākās izglītības būtību un faktiski, kas ir vēl svarīgāk šīs lietas izskatīšanā — ar neiespējamību šo normu viennozīmīgi īstenot un izpildīt. Šī norma reālajā dzīvē faktiski nav īstenojama, kas ir noteikta 56. panta trešajā daļā. Par šo neatbilstību Augstākā izglītības padome regulāri ir informējusi gan deputātus, gan ministriju, gan augstākā izglītībā iesaistītos jau vairāk kā desmit gadu ilgā periodā.

Un konkrēti. 56. panta trešās daļas otrais punkts tā tad, ka “ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktiem var īstenot Eiropas Savienības oficiālajās valodās, ievērojot, ka šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura vai maģistra darbu izstrāde.” Nu, tā tad, ko nozīmē norma, ka ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktiem. Tā tad, kredītpunkts ir vienas nedēļas studējošā darbs 40 stundu apmērā. Mums reāli, ka studiju programmas, kurās būtu vairāk par 50 procentiem kontaktstundas pieņemot, ka studijas notiek latviešu valodā, tā tad kontaktstundas ir nodarbības, lekcijas, tās notiek latviešu valodā, mums paliek tāpat 50 procenti pāri, kas ir studējošo patstāvīgais darbs, kas pamatā ir darbs ar literatūru, pamatā darbs ar zinātniskajiem avotiem, darbs ar dažādām datu bāzēm, kur vienkārši grūti stādīties priekšā tādu studiju programmu, kurā tas būtu izdarāms tikai latviešu valodā vai... un svešvalodā būtu izpildāms tikai uz 20 procentiem. Turklāt vēl jau ir ārzemju vieslektori, kuriem ir jābūt 5 procentiem. Tā tad tie arī vēl paņems kaut kādu daļu no šiem 20 procentiem. Un faktiski šos procentus saskaitīt starp studējošo darbu kontaktstundām un plus vēl patstāvīgajā darbā, būtībā tas ir ne tikai neiespējams, bet arī nevajadzīgs darbs. Tas ir galvenais, kas ir — neatbilstība pašai augstākās izglītības būtībai.

Tālāk. Nevar ietilpt kvalifikācijas darba, bakalaura un maģistra darba izstrāde. Bet šeit ir jāsaprot, ka izstrāde, saskaņā ar mūsu Latvijā pieņemtajiem normatīvajiem aktiem un pēc būtības normatīvie akti būtu akadēmiskās izglītības standarts, profesionālās izglītības standarts... tas jau nav darbs vai nu elektroniskā vai papīra formā, kas ir uzrakstīts latviešu valodā. Izstrāde — tie ir 10 vai 20 kredītpunkti atkarībā

no bakalaura vai no maģistra darba, un tas nozīmē, ka, ja tur izstrādē nedrīkst būt izmantota cita valoda, arī neviena no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, tad ir jājautā, vai ir iespējams vispār sagatavot kādu bakalaura vai maģistra darbu, kur literatūras apskatā ir tikai informācijas avoti latviešu valodā? Tas ir diezgan absurds pieņēmums. Tas vēlreiz norāda uz to, ka šī norma ir dzīvē neizpildāma un to arī neviens neizpilda.

Tāpatās nav iespējams no likuma viedokļa veidot kopējas studiju grupas starp ārvalstu studentiem un Latvijas studentiem. Tas, ka tādas Izglītības un zinātnes ministrijas interpretācijas dēļ tas tiek darīts, tas ir cits jautājums un tur it kā ministrija to atļauj, bet no likuma viedokļa, protams, ka tas nav iespējams, jo tur nekādi 20 procenti nesanāk, jo šīs 56. panta trešās daļas pirmais punkts skaidri pasaka, ka tādas iespējas studēt visu programmu kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām ir tikai ārvalstniekiem.

Un plus vēl... Protams, mēs nonākam arī pie tā, ka ne tikai... šeit jau iepriekš sēdē apspriests, ka kāds gribētu atvērt privātu augstskolu Latvijā, bet ir jau arī jautājums ir tieši par filiālēm un kāpēc mums būtu jāuzņem tikai Igaunijas uzņēmējs, kas gribētu Latvijā atvērt filiāli, bet, ja, piemēram, Oksfordas universitāte vai Sorbonas universitāte vēlas atvērt Latvijā filiāli, tad Latvijā Izglītības ministrija saka, ka, lūdzu, vienmēr laipni, bet jums studijas būs jānodrošina latviešu valodā. Nu, tātad tāda ir šīs normas reālā izpausme praksē. Starp citu, iespējams, tāpēc arī neviens, izņemot Pontifikālo Vatikāna universitāti... divu universitāšu filiāles mums arī nekādu citu ārvalstu filiāles Latvijā nav.

Tātad šīs normas neatbilstība... tas nav nekāds jautājums tikai par privātajām, tā ir vienkārši neatbilstība augstākās izglītības saturam, būtībai un arī īstenošanas praksei attiecībā uz jebkuru augstskolu.

Un augstskolas un koledžas Latvijā nav izolētas, tās darbojas vienotā augstākās izglītības telpā. Un valodas lietojuma strikti regulējumi augstākajā izglītībā nav tipveida parādība šinī Eiropas vienotajā augstākās izglītības telpā un faktiski ir ļoti dažādi risinājumi, bet pārsvarā normatīvajos aktos, ja mēs skatāmies kaimiņvalstīs, valstīs ap Baltijas jūru, tātad tas ir atstāts augstskolu autonomijas ziņā ar dažādām rekomendācijām, kas nu būtu svarīgāk ievērot vai neievērot.

Un, manuprāt, ļoti svarīgs šeit ir Igaunijas piemērs, kur mums ir līdzīga valodas situācija, relatīvi līdzīgs etniskais sastāvs iedzīvotājiem un, kas ir vēl ne mazāk svarīgi, ļoti moderns normatīvais regulējums, jo Igaunijas Augstākās izglītības likums ir stājies spēkā tikai šā gada, 2020. gada 1. janvārī, tātad faktiski ir ļoti aktuāla situācija, kā tad mūsu kaimiņvalstī šie jautājumi ir risināti. Un Augstākās izglītības likums, kas ir stājies spēkā... es atvainojos, 1. septembrī 2019. gadā, tātad ir augstākās izglītības principi... trešais paragrāfs... kur nosaka pirmā un otrā līmeņa... ar to viņi saprot bakalaura un maģistra līmeņu, "studiju programmas mācību valodā ir igauņu valoda vai pēc

augstskolas lēmuma, svešvaloda, ja nepieciešams nodrošināt izglītības kvalitāti vai speciālistus ar augstāko izglītību un svešvalodas studijām ir pieejami nepieciešamie resursi.” Tātad vispirms netiek izceltas nekādas Eiropas Savienības vai citas... bet tas ir augstskolas lēmums: ja ir nepieciešamība un ir iespējas.

Tālāk ir trešā daļa šinī likumā, kas saucas “Privātās augstākās izglītības iestādes” un 30. paragrāfs saka tā: “Prasības privātajām augstākās izglītības iestādēm... privātajās augstskolās mācību valodu vai valodas nosaka privātās iestādes operators.” Nu, tātad tas, kurš ir... nu, protams, tulkot var dažādi, bet viņi nerunā par īpašnieku, bet par operatoru.

Un trešais apakšpunkts: “Privātās augstākās izglītības iestādes administratīvā valoda ir igauņu valoda, privātajā augstskolā, kurā mācību valoda nav igauņu valoda, papildus igauņu valodai kā iekšējās pārvaldes valodu var izmantot arī privātās augstākās izglītības iestādes mācību vai citu svešvalodu.”

Un vēl ļoti būtiski. Mums ir Tartu Universitātes likums... jo tur tātad ir Augstākās izglītības likums un vēl divām universitātēm: Tartu universitātei un Tallinas Tehnoloģiju universitātei ir atsevišķi likumi... un Tartu Universitātes likums ir spēkā no šī gada, 2020. gada 1. janvāra. Un tur uz viņiem attiecas viss, kas ir Augstākās izglītības likumā. Par valodām faktiski speciāli nekas nebūtu teikts, bet Tartu Universitātes “Misija un juridiskais statuss” 2. punkts un tur ir teikts: “Lai saglabātu un attīstītu igauņu valodu un kultūru, universitāte veicina izglītību igauņu valodā un pētījumus, kas pēta Igauniju un tās iedzīvotājus, saglabā nacionālo kultūras mantojumu un piedāvā sabiedrībai ar to saistītus pakalpojumus.” Tas pēc būtības ir līdzīga norma, kāda mums ir iestrādāta mūsu Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā.

Un šeit es gribētu teikt, ka praksē tā nav tikai teorija par šo valodu daudzveidību, bet praksē tas izpaužas tā, ka Tartu Universitātē, piemēram, kur, starp citu, piemēram, mājaslapa ir trīs valodās — igauņu, angļu un krievu valodā, Tartu Universitātes Narvas koledžā ir trīs studiju valodas: igauņu, angļu un krievu valoda. Un pati Universitāte ir noteikusi, ka igauņu valodas proporcija ir 40 procenti no valodu lietojuma šinī studiju procesā. Savukārt, Igaunijas Mākslas akadēmijā, kas atrodas Tallinā, piemēram, bez daudzajām programmām arī angļu valodā, ir, piemēram, bakalaura programma krievu valodā “Mediju grafika”.

Un līdz ar to veidojas situācija, ka Latvijā ir tādi dubultie standarti, jo no vienas puses, ka virkne Latvijas politiķu saka, ka Latvijā ir jāievieš augstskolās padomes, jo bez tām mēs netiksim reitingos un Latvijas augstākā izglītība nevarēs attīstīties, tad mums nepārtraukti tiek atgādināts par Igaunijas piemēru, kur ir padomes un, protams, Tartu Universitāte tiek pieminēta un skandināta rītā un vakarā. Tanī brīdī, kad mēs sakām, ka mēs skatāmies visu komplektā, un tur ir arī valodu lietojums... tad faktiski Latvijas politiķi un zināmā mērā Izglītības un zinātnes ministrija izliekas, ka par tādu Igauniju nav neko dzirdējuši, nemaz nerunājot par Tartu Universitāti.

Un noslēgumā es gribētu teikt to, ka Latvijā valsts valodas politikas veidotā ieskatā ir tā: jo vairāk jomās latviešu valoda būs ar likumu noteikta kā obligāta, jo latviešu valoda būs lielākā drošībā. Vismaz tāds iespaids ir radies Augstākās izglītības padomei.

Savukārt augstākajā izglītībā... valodu lietojuma sakarībā pašā augstākajā izglītībā mums veidojas skaidra pretruna ar šādu valsts valodas politikas nostāju. Mēs to varētu saukt par kolīziju, jo augstākās izglītības būtība ir atvērtība idejām, zināšanām, cieņa pret brīvību radīt saturu, izvēlēties veidu, kā to paust. Tātad šīs atvērtības brīvības nesaistītības, neobligātuma, nesaistītības principi ir faktiski augstākās izglītības etapā nonāk ļoti skaidrā pretrunā ar tādu Latvijas valsts politiku, kas uzskata, ka visos līmeņos un iespējami visās jomās latviešu valodai ir jābūt obligātai vai vismaz izteikti dominējošai. Un faktiski sanāk tā, ka latviešu valodas aizsardzības vārdā tiek degradēta augstākā izglītība kā joma, kurai, starp citu, jātur rūpe par tās pašas latviešu valodas pilnvērtīgu dzīvotspēju globalizētajā pasaulē.

Ar to es arī gribētu beigt sava viedokļa paušanu. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies profesoram Vētram.

Tiesnešiem, lūdzu, jautājumi. Tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Paldies. Es drusciņ vairāk par procesu gribētu paprasīt, jo Augstākās izglītības padome arī... jūs jau sākotnēji bijāt iesaistīti tajā procesā, varbūt nācāt ar citu priekšlikumu. Izglītības ministrijas pārstāvji sākotnēji teica, ka šī norma nav nekas jauns, ka tā ir daļa no pakāpeniska procesa, rūpīgi pārdomāta procesa un ka varētu būt diezgan skaidrs, ka agrāk vai vēlāk, ka šīs normas būs attiecināmas arī uz privātajām izglītības iestādēm.

Un tāpēc man ir tāds jautājums... ja jūs nācāt ar pilnīgi pretēju priekšlikumu atstāt valodas jautājumu augstskolu autonomijā, vai, teiksim, tad jūs neredzat šo diskusiju... respektīvi, vai jūs esat bijuši jau iepriekš iesaistīti kādās diskusijās, kur ir diskutēts par to, vai attiecināt šīs prasības arī uz privātajām augstskolām. Vai jūs redzat, ka tas ir bijis saskaņots, pārdomāts, koordinēts process? Kāda ir bijusi jūsu pieredze esot šajās diskusijās? Vai jūs vispār esat bijuši piesaistīti?

J. Vētra.

Paldies par jautājumu. Attiecībā par Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu un vispār par valodu lietojumu augstskolās, Augstākās izglītības padome ir bijusi daudzu gadu, vairāk kā desmit gadu garumā, ne tikai iesaistīta, bet virknē gadījumu arī bijusi

iniciatore diskusijām un mūsu pamatpozīcija, kā es jau izklāstīju ir, ka valodu regulējums nav tā lieta, kas ir attiecināma uz augstākās izglītības pakāpi.

Bet, tieši runājot par pēdējiem Augstskolu likuma grozījumiem, ka 56. panta trešā daļa tika arī attiecināta uz privātajām augstākās izglītības iestādēm, Augstākās izglītības padomes pieredzē tas nāca kā pārsteigums, visādā ziņā tāda nostāja kā tāda iepriekš nekad nebija izskanējusi. Tas nāca... Jā, būtībā tas bija pārsteidzošs priekšlikums. Bija tikai... protams, kaut kādas dienas jau tur bija, kad mēs varējām paust savu viedokli, bet mēs jau varējām paust savu viedokli, uzturot savu iepriekšējo skatījumu par valodu nozīmi un valodu lietojumu augstākajā izglītībā. Bet tā tad runāt un teikt, ka šī norma par privāto augstskolu piepulcēšanu augstākās izglītības institūcijām, uz kurām attiecas valodu ierobežojumi, tas nāca, neapšaubāmi, kā pārsteigums un nekādas iepriekš diskusijas par to nebija dzirdētas.

I. Ziemele.

Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Es atvainojos, ka izrādīju šajā brīdī iniciatīvu, jo es zinu, ka manam kolēģim vēl ir citi jautājumi. Bet ņemot vērā, ka, lūk, jautājums bija uzdots tieši par notikušajām diskusijām šīs idejas attiecināt valsts valodas lietojumu arī privātās augstākās izglītības iestādēs... Un nupat jūs teicāt, ka tādu diskusiju neatminat.

Pirmajā tiesas sēdes daļā es vaicāju Saeimas pārstāvim, kas ir tie avoti, kur Satversmes tiesa var smelties noteiktu informāciju par likumdošanas procesu gaitā notikušajām diskusijām. Satversmes tiesai tika sniegta atbilde, ka ir divi avoti, kuros mēs varam gūt pietiekami daudz informācijas, proti, 14 gadus atpakaļ notikušās diskusijas, kad tika risināti jautājumi par... es saprotu... valsts valodas lietošanu valsts dibinātajās augstskolās, tas ir viens avots. Otrs avots — tas ir tā tad likumprojekts, ko Saeimas pārstāvis dēvēja par alternatīvo likumprojektu, tā numurs ir 925. Un tad, kad šis likumprojekts tika apspriests, esot apspriesti arī tādi aspekti kā augstskolu autonomija, tā tad arī vēl citi aspekti, kā tie ir attiecināmi un kā tie ir sasaistāmi ar šāda regulējuma attiecināmību uz privātajām augstākās izglītības iestādēm un tāpēc man tas jautājums ir pietiekami konkrēts. Profesora kungs, vai jūs šos divus avotus līdzīgi vērtējat, ka tur ir bijusi kaut kāda tomēr diskusija? Vai tomēr šos divus avotus, ko Saeimas pārstāvis ir norādījis, jūs vērtējat kardināli citādi, ka tur nekādas diskusijas pēc būtības neesot bijušas.

J. Vētra.

Attiecībā par otro nevarēšu neko piebilst tāpēc, ka es patiešām neatceros, ka būtu bijušas diskusijas tagad jau, kad bija konkrētā priekšlikuma izskatīšana, bet par

diskusiju pirms 14 gadiem varu diezgan droši apgalvot, ka diskusija noteikti toreiz bija un diskusijā tieši toreiz viedoklis izkristalizējās, ka šādi ierobežojumi, kas ir faktiski ļoti būtiski ierobežojumi valodu lietošanā, ir attiecināmi uz valsts augstskolām, jo tur ir valsts budžets un tātad valstij ir jā rūpējas, ka savās institūcijās par valsts budžeta līdzekļiem pamatā izglītība notiek valsts valodā. Savukārt uz privātajām augstākās izglītības institūcijām tas nekādi nav attiecināms, jo tur valsts budžeta naudas nav.

Tas ir viss, ko es varu par šo lietu atbildēt.

I. Ziemeļe.

Paldies par šo atbildi. Tiesnesim Kučam šobrīd arī nebūs jautājumi. Kolēģiem tiesnešiem pagaidām nav... Droši... tiesnesis Laviņš, jā.

A. Laviņš.

Jā. Profesora kungs, jūs minējāt, ka tātad augstākā izglītība un augstskolas, lūk, atrodas šajā globālajā zināšanu telpā un vienlaikus minējāt, ka tās augstskolas, kas atrodas Latvijā, tās ir Latvijas augstskolas, un tām ir jāsniedz zināms piensums tostarp valsts valodas attīstībai. No jūsu teiktā varēja saprast, ka jums ir tāds kategorisks viedoklis par to, ka acīmredzami jūs saskatāt, ka šīs apstrīdētās normas neatbilst... minējāt 113. pantam... par pārējiem pantam es varbūt neesmu pats piefiksējis, bet tas jautājums ir, vai šo acīmredzamo neatbilstību jūs saskatāt tajā, ka ir šī proporcija noteikta viena piektā daļa? Ja, piemēram, šī proporcija būtu krietni lielāka, piemēram, 50 procenti, vai tad jūsu viedoklis būtu tikpat kategorisks vai tur viedoklī parādītos kādi elastīguma elementi?

J. Vētra.

Paldies par jautājumu. Tātad pilnīgi noteikti pozīcija būtu tikpat kategoriska, jo vienīgais risinājums, kas ir pieņemams no normālas augstākās izglītības funkcionēšanas un darbības viedokļa, ir formulējums, ka augstākās izglītības jomā valodu lietojums ir augstskolas autonomijas ziņā. Piemēram, jau citētais Igaunijas Augstākās izglītības likuma formulējums, ka studijas notiek igauņu valodā, bet, ja augstskola uzskata, ka ir nepieciešams un ja tai ir resursi, tā var nolemt arī, ka studijas notiek kādā citā valodā, tas ir absolūti optimālais formulējums, kas atbilst vismaz manā pieredzē lielākajā daļā augstskolu, kas ir Eiropas augstākās izglītības telpā, nu, vismaz Rietumeiropas vai valstīs, kas ir ap Baltijas jūru.

Kas attiecas uz to, vai Augstākās izglītības padome un arī es personīgi piekrītu visām apstrīdētajām normām... nē, es personīgi uzskatu, ka 5. panta pirmās daļas trešais teikums... papildinājums, ka "savā darbībā izkopj un attīsta valsts valodu", ir noteikti atstājams, jo tas atbilst gan Latvijas Republikas Satversmes 4. pantam, gan tas atbilst arī noteiktai tradīcijai, ko mēs varam vērot daudzās it sevišķi Vakareiropas valstīs, ka

universitātes savu darbību neatrauj no tā konteksta, kur tās darbojas. Un Eiropas universitāšu asociācija, piemēram, kas ir lielākā universitātes reprezentējošā organizācija Eiropā, protams, ne tikai Eiropas Savienībā, tā ir vienmēr uzsvērusi, ka tai ir trīs jomas: izglītība, zinātne un tā saucamā trešā misija, kas ietver arī saiti ar sabiedrību, atpakaļsaiti... ar atgriezenisko saiti... ar sabiedrību, valsti, pašvaldībām, ar to kontekstu, kurā tās strādā. Un līdz ar to šī 5. panta pirmās daļas trešais teikums noteikti mūsu ieskatā ir atstājams un tas nav pretrunā ar Satversmi. Bet pretrunā ar Satversmi ir tieši šis te detalizētais, punktuālais ārējais regulējums, kas izslēdz augstskolai iespējas šo normu, šo valodu lietojumu skatīt pēc būtības, bet tai it kā būtu jāpieturas pie kaut kādiem formāliem rādītājiem, bet tas tiek vienkārši apiets, šo normu ignorējot praksē. Tas, manuprāt, ir vēl daudz sliktāk kā šo normu vispār izslēgt, jo tas tādu nihilismu pret Augstskolu likumu vai vispār, varētu teikt, plašāku likumdošanu, protams, iedvēš jau studentos no sākta gala, kuri par šiem jautājumiem vispār aizdomājas.

A. Laviņš.

Paldies. Un noslēgumā tikai, lai varam precīzi saprast to izejas punktu, ja tā varētu teikt, uz kā balstās jūsu secinājums. Tātad, es saprotu no jūsu teiktā, ka Satversmes 113. pantā ir ietverta akadēmiskās brīvības vērtība un tieši šis aspekts ir tas, kas liedz valstij jebkurām augstskolām, tostarp privātajām augstākās izglītības iestādēm, noteikt regulējumu noteiktas valodas lietošanā. Tikko kā valsts to regulē, jūsuprāt, ir acīmredzams konflikts ar Satversmes 113. pantā ietverto akadēmiskās vērtības brīvību. Vai es pareizi sapratu jūsu pozīciju?

J. Vētra.

Daļēji. Jo šeit tomēr es 113. pantu kombinācijā ar 112. Satversmes pantu tomēr saprotu, ka valsts nevis, teiksim, burtiski respektē akadēmisko brīvību, bet tā atzīst, ka ir šī akadēmiskā brīvība. Tātad valsts... ja mēs saprotam vārdu "brīvība", tad brīvībai kā vienmēr ir... nu, brīvība ir kaut kādā kontekstā. Un tās robežas ir vairāk tādā izpratnē, kā Augstskolu likuma 5. pantā vai Augstskolu likuma 6. pantā par akadēmisko brīvību, bet šī brīvība nevar būt ierobežota ar ļoti striktām regulējošām normām, kā tas jau ir izdarīts 56. panta trešajā daļā, kas jau ir mūsu ieskatā... jau ir tālu pārkāpts pāri tam sliekšnim, kur šī brīvība jau tiek ļoti būtiski ierobežota, faktiski, šis pants, Satversmes 113. un 112 pants, vairs netiek ievēroti.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Ziemele.

Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Par šo pašu. Es paskatos nedaudz komisijā diskusijas un mūsu nākamā pieaicinātā persona — bijušais izglītības ministrs Šadurskis — komisijā, faktiski iebilstot pret šiem ierobežojumiem, pret viņu atcelšanu, 56. panta trešās daļas izslēgšanu, teicis, ka tad jau atceļam Augstskolu likumu kā tādu un pasakām, ka augstskolas mums ir saprātīgi veidojumi un lai dara, kā vēlas.

Un tāpēc man tas jautājums ir konceptuāls: kur tad jūs redzat, kur valsts varētu iejaukties un viņai būtu jāiejaucas vienlīdz attiecībā uz privātajām un valsts augstskolām un kur ir tā robeža, ka, jūsuprāt, jau ir pārkāpta augstskolu autonomija un akadēmiskā brīvība? Paldies.

J. Vētra.

Paldies par jautājumu. Nu, es mēģināšu iespējami koncentrēti atbildēt, bet robeža būtībā ir tāda. Ja attiecībā uz akadēmiskās brīvības jautājumiem. Robeža ir tāda, ka valsts var noteikt noteikumus, pēc kuriem novērtēs studiju kvalitāti un, iespējams, pētnieciskā darba kvalitāti. Un tādad tādā veidā tiek kontrolēts, vai kāds negodprātīgi neizmanto šo piešķirto akadēmisko brīvību, kāda ir akadēmiskajām institūcijām — augstskolām un koledžām.

Savukārt, valsts neuzņemas lemt augstskolu vietā jautājumus, kuru risināšanā valsts pusē nav ne pietiekošas kompetences, ne spējas izsekot elastīgi visai tai daudzveidībai, kāda ir... ar kādu nākas darboties augstākās izglītības jomā un šinī gadījumā nu, piemēram, valodu lietojums, kur ir visdažādākās situācijas, kas pat vienas programmas ietvaros gadu no gada mainās: ir vieni vieslektori, citi vieslektori, mācībspēki, katram ir sava iespēja likt savus akcentus studiju programmā, vienam ir literatūras avoti vācu valodā, otram angļu, citam latviešu valodā vai franču valodā un tā tālāk. Tādad šeit ir ļoti niansēta darbība, ko ar ārējo regulējumu nevar noregulēt. Un tāpēc šeit tā robeža arī tā kā veidojas. Un līdz ar to šeit varu teikt, ka ne tikai ar savu izjūtu, bet tā prakse, kādu es esmu sastapis un redzējis un arī iepazinis daudzās mūsu Eiropas Savienības citās valstīs, ka tomēr šie it sevišķi valodu lietojumi, tie nav tie jautājumi, kuros ārējais regulējums ir strikts. Tas ir vienmēr atstāts ļoti elastīgs augstskolas autonomijas ziņā.

Un šinī sakarā, ja mēs runājam... tur izvēle var būt par mācībspēkiem. Bet arī mācībspēkiem valsts var noteikt, kādas ir kvalifikācijas prasības. Bet tā pārbaude, vai tā kvalifikācija ir, tas vairs nav valsts uzdevums, tas atkal ir augstskolas pašas uzdevums.

Tātad, šeit mums tā robeža ir starp to regulējumu, ka tiek noteikts vai tiek noteikti rīki, ar kuriem var pārbaudīt kvalitāti un veiktspēju, bet pati šī pārbaude un veiktspējas īstenošana — tas paliek augstskolu autonomijas ziņā.

A. Kučs.

Par vēl vienu aspektu. Pieteikuma iesniedzēji ir snieguši šo konstitucionālo sūdzību ne tikai par augstskolām vai mācībspēkiem, bet arī par studentiem. Vai jūsuprāt arī no Satversmes 112. vai 113. panta izriet arī studenta tiesības pieejai privātajās izglītības iestādēs, augstākajās izglītības iestādēs, studijām valodā, kas nav valsts valoda?

J. Vētra.

Domāju, ka jā, jo studiju valodas izvēle ir viens no elementiem, kas ietilpst studējošo tiesībās. Un šinī sakarībā es domāju, ka noteikti studējošo intereses ir aizskartas, jo, ja mēs raugāmies uz studiju programmām privātajās augstskolās it sevišķi, tad, piemēram, studiju programmas, kas simtprocentīgi tika īstenotas, piemēram, krievu valodā, Latvijā ir ļoti, ļoti neliels skaits. Un lielākoties šīs programmas ir krievu valodā, angļu valodā, latviešu valodā, ir dažādās proporcijās kombinācijas. Tas faktiski atbilst arī Igaunijas piemēram, par kuru es jau minēju. Un tātad tikko mēs pasakām, ka šīs proporcijas, kas no programmas uz programmu var būt atšķirīgas, viens elements ir noteikti jāņem vērā... nu, piemēram, krievu valoda vai kāda cita ne Eiropas Savienības oficiālā valoda, tā mēs uzreiz faktiski šīs studējošā tiesības un iespējas nevis tikai teorētiski... varbūt students vēlas apgūt visu programmu, piemēram, japāņu valodā... nu, tādas iespējas nav, tā būtu tikai teorija... bet ja tās iespējas ir praktiskas un viņš nevar izmantot, tāpēc, ka tas ar normatīvo regulējumu noliegts. Es domāju, ka studējošo tiesības noteikti ir ar šī Augstskolu likuma pantiem, it sevišķi 56. panta trešo daļu, ir aizskartas.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kučam. Es gribētu arī trīs jautājumus uzdot.

Profesor, jums pirmais... Klausoties jūsu vēstījumā, veidojās diezgan skaidrs priekšstats par to, kā jūs definējat, kas ir akadēmiskā brīvība. Un man ir jautājums. Par cik jūs esat arī viens no spēlētājiem šajā nozarē, proti, augstākā izglītība un izglītība plašākā izpratnē... vai šo pozīciju, kuru jūs pārstāvat jautājumā par to, kas ir akadēmiskā brīvība, tās nozīmi, tās izpildījuma dažādi veidi... vai jūs varat teikt, ka mums valstī ir vienota izpratne par to, kas ir akadēmiskā brīvība?

Un otrais jautājums ir tieši saistīts ar šo, tādēļ es to uzreiz uzdošu. Man ir jautājums. Visās diskusijās, strādājot pie šiem grozījumiem, tātad apstrīdēto normu grozījumiem, vai arī darbs ir bijis dažādos gaņģos, ir gājis saistībā ar augstāko

izglītību... sakāt, lūdzu, cik daudz no diskusijām, kurās jūs piedalāties, cik vispār ir bijis daudz diskusijas tieši par to, ko tad mēs saprotam ar akadēmisko brīvību Latvijā un, protams, tās nepieciešamo un pievienoto vērtību valsts ilgtspējīgai attīstībai.

J. Vētra.

Paldies par jautājumiem. Vispirms attiecībā uz vienoto izpratni. Gribētu teikt, ka noteikti nē. Latvijā, es domāju, nav vienotas izpratnes par to, kas ir akadēmiskā brīvība. Un es domāju, ja šī izpratne varētu būt aptuveni līdzīga nu, piemēram, dažu koleģiālo organizāciju ietvaros... piemēram, Rektoru padome vai Koledžu asociācija, kuras sanāk reizi mēnesī vai pat biežāk un viņi par daudziem jautājumiem ikdienā par šīm lietām domā un spriež, tātad tur varētu būt relatīvi līdzīga izpratne. Nu, nerunāsim jau nemaz par Augstākās izglītības padomi, kur mēs esam, piemēram, ļoti konkrēti par šiem jautājumiem diskutējuši ar dažādām atsaucēm un citu valstu prakšu analīzi.

Bet attiecībā uz akadēmisko sabiedrību jau plašāk... Jau nemaz nerunājot par studentiem, es domāju, ka mēs varētu sastapt ļoti, ļoti tādas izvērstas vai plašā spektrā atbildes uz to, kā katrs saprot un faktiski ar akadēmisko brīvību tādā tiešā veidā droši vien saprastu to, ka pārsvarā ne valsts, ne augstskolu administrācija nevar ietekmēt saturu pētījumiem un nevar ietekmēt saturu priekšmetam, kuru... piemēram, studiju priekšmets, kāds modulis vai kas... un tieši, kādā veidā šis studiju priekšmets tiek mācīts. Tas būtu varbūt tas kopējais priekš akadēmiskās brīvības, bet visas pārējās funkcijas un izpausmes akadēmiskajai brīvībai varētu būt diezgan atšķirīgas.

Un es domāju, ka ir ļoti liela sabiedrības daļa, kas par šiem jautājumiem vispār nav līdz šim aizdomājusies.

Savukārt, attiecībā par to, cik daudz ir bijušas diskusijas par akadēmiskās brīvības saturu Latvijā... Nu, man jāatzīst, ka pārāk daudz tādu nav bijis. Akadēmiskā brīvība tiek pieminēta bieži, bet vairākkārt te ir bijuši pārstāsti par to, ko kāds no Latvijas pārstāvjiem ir šinī sakarā dzirdējis semināros, konferencēs, pasākumos... ārpus Latvijas un tad, atbraucot Latvijā, vienkārši izklāsta to, kas ir dzirdēts.

Bet tas ir nenoliedzami zināms trūkums Latvijas augstākās izglītības sistēmā, ka šie jautājumi nav līdz šim aktualizēti un pietiekošā mērā. Un, iespējams, ka tieši pat pēdējos gados, tātad tieši 2019.-2020. gadā, nu, piemēram, Eiropas universitāšu asociācija ir pat kopā ar Lielās Universitāšu Hartas jeb *Magna Charta Observatory* organizāciju ir tātad nolēmusi tieši aktualizēt jautājumu par Lielās Universitāšu Hartas izejošo principu pielietojumu šobrīd Eiropas vienotajā augstākās izglītības telpā. Faktiski visa aktualizācijai ir tikai viens jautājums — kā dažādās valstīs izprot akadēmisko brīvību. Tātad šie jautājumi ir kļuvuši aktuāli dažādās valstīs un, iespējams, ka ir tīri objektīvi apstākļi, ka akadēmiskās brīvības robežas saturs, izpausmes prasa kaut kādu noteiktu pārskatīšanu un Latvijai būtu tajā skaitā aktīvi šajos procesos jāiesaistās.

I. Ziemele.

Paldies par šo atbildi. Un man pēdējais jautājums.

Jūs minējāt un es gandrīz vai tūlīt citēšu... Tātad universitātes darbojas konkrētā kontekstā. Un, protams, skatoties uz Latvijas vēsturi un Latvijas Universitātes lomu tajā, absolūti piekrītu jūsu tēzei. Bet redzat, ja mēs tagad šo tēzi nu tālāk analizējam... tātad uz šo brīdi Latvijas konteksts ir tieši tāds, kāds viņš ir. Iespējams, ka jūs jau dzirdējāt, ka, piemēram, viena no pieaicinātajām personām tiešā tekstā tā arī pateica, ka mums ir $\frac{1}{4}$ vai $\frac{1}{5}$ iedzīvotāju, kuri nerunā valsts valodā. Un šie iedzīvotāji tātad ir pa lielam tie, kas izmanto pieejamās studiju programmas privātajās augstskolās, kur vismaz kaut kāda daļa no priekšmetiem tiek pasniegta arī citastarp krievu valodā. Tātad šis ir tas Latvijas konteksts, jūs jau piebildāt, ka tas ir diezgan salīdzināms ar Igaunijas kontekstu. Bet viņš noteikti nav salīdzināms ne ar vienu citu, nedz ar Zviedrijas, nedz ar Vācijas... par to vispār nav ne mazāko šaubu...

Nu, lūk. Un man tiešām interesē jūsu vērtējums. Tad ko tas īsti nozīmē, teiksim, politikas veidotājiem saistībā ar augstāko izglītību un ar universitātes lomu šajā konkrētajā kontekstā. Ja mēs tā paskatāmies uz 56. panta, teiksim, trešo daļu... vai tomēr tur nevar saskatīt tādu, iespējams, arī pamatojumu, kāpēc likumdevējs ir aizgājis šajā virzienā, ja mēs tālāk attīstām šo jūsu arī izteikto tēzi... Kā jūs uz to skatāties?

J. Vētra.

Paldies par jautājumu. Gribētu vēlreiz nocitēt vienu fragmentu no profesora Māra Baltiņa un Inas Druvietes grāmatas "Ceļavējš cilvēku ciltij valodu sabiedrībā" 2017. gads. Un tur ir tāda sadaļa par valsts valodu un valsts valodas nosacījumi. Un konkrēti ir minēti četri nosacījumi, kas ļauj spriest, vai valsts valoda ir pilnvērtīgā statusā konkrētajā, šajā gadījumā, Latvijas valstī.

"Tātad, pirmkārt, valoda valsts teritorijā tiek lietota visās sociolingvistiskajās jomās. Otrs. Tiek garantētas pilsoņu tiesības lietot latviešu valodu visā valsts teritorijā. Trešais. Latviešu valodas prasme nepieciešama, lai varētu strādāt noteiktajās profesijās un ieņemt noteiktus amatus. Ceturtais. Valsts garantē latviešu valodas aizsardzību un attīstību. Un tālāk ir minēts... Tikai tad, ja šie nosacījumi tiek pildīti, varam runāt par pilnvērtīgu valodas statusu."

Un manā ieskatā uz visiem šiem četriem punktiem mēs šobrīd, 2020. gadā, varam atbildēt apstiprinoši. Mums nav tāda joma, vai tāda lieta, kur mēs varētu teikt, ka nē, šeit vēl ir galīga neatbilstība un tātad valsts valodas statuss nav pilnvērtīgs un tātad ir nepieciešami papildus pasākumi, lai šo valodas statusu nostiprinātu.

Līdz ar Augstskolu likuma, tajā skaitā sākumā bija citas redakcijas sākotnēji Augstskolu likuma redakcijā, kas ir no 1995. gada Augstskolu likums, bet tālāk jau, kad nonāca pie šīs 56. panta trešās daļas redakcijas... protams, es rēķinu vismaz pirmos divdesmit gadus, kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas... šādām normām bija būtiska

nozīme. Jo šīs normas faktiski it sevišķi apstākļos, kad vispārējā vidējā izglītībā bija tomēr diezgan strikts dalījums starp skolām, kur pamatā bija latviešu valoda un kur bija skolas, kuras, lai gan sauca par bilingvālajām, bet liela daļa mācības notika krievu valodā. Un līdz ar to tas, ka augstskolās pamatā viss varēja notikt, it sevišķi par valsts budžeta līdzekļiem, tikai latviešu valodā, bija motivējošs pasākums, lai vidējās izglītības apgūvē labi apgūtu latviešu valodu.

Bet manā ieskatā šis periods ir noslēdzies. Tagad jau ir trīsdesmit gadi pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, tūlīt būs Neatkarības deklarācijas 30. gadadiena, un jau pirms desmit gadiem iezīmējās, ka tam vairs nav tik izšķirošas nozīmes... šim motivējošajam faktoram, ka augstskolas Latvijā būs tikai latviešu valodā un tāpēc varēja mācīties skolā latviešu valodu. It sevišķi pēc tam, kad visi centralizētie eksāmeni jau vidējās izglītības ieguvei ir latviešu valodā, faktiski... un tagad, nemaz nerunājot par šobrīd, kad vispār visa izglītība ir pārgājusi latviešu valodā vispārējā vidējā izglītībā, tad šādos apstākļos šīs ierobežojošās normas jau pārvēršas par bremsējošām normām augstākajai izglītībai. Un zināmā mērā šīs normas es vismaz uzskatu kā reliktu no iepriekšējiem periodiem, kuri jau ir noslēgušies.

Un tāpat valodas speciālisti, protams, var izvērtēt un dot savu vērtējumu, kāds ir valsts valodas situācijas statuss Latvijā, bet es no savas ne tikai amata, bet arī pilsoņa perspektīvas domāju, ka valodas situācijas izvērtējumā mums jāpaļaujas ir uz dažādiem avotiem — gan speciālistiem valodniecībā, gan daudziem citiem iesaistītajiem cilvēkiem, lai saprastu, vai tiešām situācija ir tik nopietna, ka ir nepieciešami šādi ierobežojumi. Un es no savas pieredzes universitātē, kur es strādāju gan ar Latvijas valstspiederīgajiem, gan ar ārzemniekiem, nu... man patiešām jau daudzus gadus, padsmī gadus vairs nav iespējams vispār noteikt, no kuras vai kādas skolas vai kādas ģimenes ir nākuši mūsu Latvijas studējošie, vai tie ir no krieviskas ģimenes mājās, faktiski atšķirību nav.

Līdz ar to es personīgi domāju, ka šie ierobežojumi ir aizkavējušies ar šo ierobežojumu atcelšanu. Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies.

Ja tiesnešiem uz šo brīdi jautājumu nav, es došu iespēju uzdot jautājumus Inesei Nikuļcevai. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies, Vētras kungs, par jūsu viedokli. Būtībā, sniedzot viedokli, jūs jau atbildējāt gandrīz uz visiem maniem jautājumiem. Tāpēc es varbūt tikai vienu precizējošu jautājumu, ja jums būtu vēlme sniegt šādu informāciju.

Par Augstskolu likuma apstrīdēto normu praktisko izpausmi. Augstākās izglītības padome ir norādījusi, ka šī te norma un arī pārejas noteikumu 49. punkts ierobežo studiju procesa daudzveidību gan studentu, gan mācībspēku sastāva ziņā. Es pieņemu, ka Augstākās izglītības padomei ir arī informācija par to praktisko situāciju. Vai jūs vēlētos varbūt minēt kādus piemērus vai izklāstīt savu redzējumu par apstrīdēto normu faktisko ietekmi gan attiecībā uz valsts augstskolām, kas pastāv jau daudzus gadus, gan arī tagad attiecībā uz privāto augstskolu studiju programmām. Kādas ir tās faktiskās izpausmes? Paldies.

J. Vētra.

Nu, šeit faktiski atbilde sastāvētu no vairākām daļām. Pirmā daļa. Es negribētu vairāk atkārtoties, tas ir saistībā ar to, ka virkne Latvijas augstskolas, tajā skaitā valsts augstskolas, pamatojoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas tādu pašrocīgi veiktu interpretāciju, vienkārši neievēro daļu no šī Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas. Nu, piemēram, par to, ka Latvijas studējošie tajā skaitā valsts finansētās studiju programmās studējošie, studē kopā ar ārvalstu studējošajiem, tātad studijas simtprocentīgi notiek angļu valodā. Tas ir absolūta neatbilstība šai likuma normai, bet tas tiek īstenots pēc manā rīcībā esošajām ziņām faktiski visās augstskolās, kurās ir pietiekoši liels ārvalstu studējošo skaits, jo šāda pieeja atbilst internacionalizācijas praksei. Tātad vietējie un ārvalstu studenti iespēju robežās studē kopā.

Otrā sadaļa būtu tāda, ka ir bijusi virkne jautājumu par to, ka mūsu augstskolas ir vēlējušās vai nu modificēt savas studiju programmas, vai veidot jaunas studiju programmas, vai vismaz jaunus studiju modulūkus, piesaistot speciālistus, kas rada šo daudzveidīgo diskusijās balstīto studiju pētniecisko vidi. Un tas, pirmām kārtām, būtu šinī gadījumā runa par sociālajām zinātnēm un runa par sociālajām zinātnē, ir tātad, piemēram, par politikas zinātni, speciālistu piesaisti no dažādām valstīm. No vienas puses, mēs, protams, saprotam, ka arī no Krievijas pieaicināti, piemēram, vieslektori var Latvijā strādāt angļu valodā un tādā veidā it kā ja viņi vēl iekļautos 20 procentos, tad tās normas tiek īstenotas. Bet pēc būtības tātad šo vieslektoru izvēle, studiju kursu izvēle... tajā skaitā, ja mēs gribam, ne tikai, lai mūsu studējošais klausās vieslektoru, bet lai tas studējošais arī par attiecīgo jomu strādā ar pirmmateriāliem, izejas materiāliem, tātad... nu, kā var strādāt, piemēram, analizējot par Krievijas politiku, nepārziņot krievu valodu un nelietojot krievu valodu? Tur var tikai strādāt ar sekundāriem materiāliem pēc būtības. Un tāda ir vesela rinda piemēru, kur augstskolas ir vērsušās vai jautājušās, kā to risināt. Bet faktiski to risināt mēs uz šo brīdi nevaram, jo atļauts tas nav un it sevišķi šobrīd, kad tas nav atļauts arī privātajās augstskolās.

Un pēdējais par šo jautājumu ir tieši tas jautājums par kopējām studiju programmām, kas ir arī tāds vienmēr bijis jautājums... ka ir virkne augstskolu, kuras ir vēlējušās no vienas puses, nu... protams, it kā ienākt vai paplašināt savu darbību Latvijā

un virkne privātās augstskolas, kurām ir bijusi doma, ka varētu atvērt kopējas studiju programmas, tādas arī ir veidotas, vai nu ar Centrālāzijas universitātēm, ar Krievijas ir mazāk, ar Ukrainas universitātēm ir bijusi runa. Bet nu tas viss ir tagad arī apstājies, jo tāpat šī norma mums faktiski, ja nav noslēgts starpvalstu līgums, tad būtībā šādas programmas īstenot nevar. Bet nu man vienkārši tagad nav tā lapa ar piemēriem priekšā... jūs pajautājat... bet varbūt tas pats svarīgākais ir, ka šo ierobežojumu esamību tā programmu veidotājiem, mācībspēkiem un kaut kādā ziņā arī studējošajiem, viņi vispār nesāk šinī virzienā domāt. Viņi nesāk šīs iespējas analizēt tāpēc, ka tās ir noliegtas. Un līdz ar to, ja ir kaut kas noliegts, to cilvēks dabiski izslēdz no savas apziņas un vienkārši tas augstākās izglītības piedāvājums un tā daudzveidība mums tiek ierobežota sakarā ar to, ka mēs to varētu nosaukt drusku pārnestā nozīmē, par pašcenzūru... tāpat cilvēki jau automātiski izslēdz, un, lai nebūtu jānonāk konfliktā ar likumu, mēs par to vispār nedomājam. Un tas, manuprāt, padara mūsu augstāko izglītību nabadzīgāku.

I. Nikuļceva.

Liels paldies par atbildi. Man nebūs vairāk citu jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies, Nikuļcevas kundzei.

Lūdzu, Saeimas pārstāvim Sandim Bērtaitim iespēja uzdot jautājumus.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies, cienījamā tiesa, man būs vairāki jautājumi.

Vētras kungs, sakiet, lūdzu, kāds ir Augstākās izglītības padomes viedoklis. Vai valstij būtu jānosaka vienāda valodas lietošanas noteikumi attiecībā uz studiju programmu īstenošanu, nešķirojot, vai tā ir valsts vai privāta augstskola? Tātad, vai būtu jābūt vienādiem valodu lietošanas noteikumiem?

J. Vētra.

Jā, valodu lietošanas noteikumiem ir jābūt vienādiem.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Rakstveida viedoklī, ko Augstākās izglītības padome ir sniegusi šajā lietā, ir norādīts, ka apstrīdētās normas, kas attiecas uz grozījumiem Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā, padomes ieskatā citēju... “nekādā veidā neierobežo augstākās izglītības institūciju autonomiju un minēto institūciju akadēmiskā personāla akadēmisko brīvību”. Šodien tiesas sēdē jūs norādījāt, savukārt, ka 56. panta trešās daļas normas par valodas lietošanu, valsts

valodas lietošanu tādad ierobežo šo akadēmisko brīvību. Kā jūs izskaidrojat šo atšķirību, ka 5. panta pirmās daļas trešais punkts, kurš runā tieši par papildu augstskolu uzdevumu noteikšanu attiecībā uz valsts valodas izkopšanu un attīstīšanu neskar autonomiju un akadēmisko brīvību, bet 56. panta trešās daļas noteikumi, kas nosaka tādad arī papildu prasības par valsts lietošanu, tomēr skar šo akadēmisko brīvību? Kā jūs izskaidrojat šo viedokļa atšķirību?

J. Vētra.

Skaidrojums ir tāds, ka 5. panta pirmā daļā... tādad regulējums, ka augstskola savā darbībā izkopj un attīsta valsts valodu, tādad tas ir vispārējs uzdevums, kur augstskolai paliek iespēja savas autonomijas ietvaros izvēlēties veidu, kā tā šo darbību veic. Un ja kāds to vēlētos kontrolēt, tad to var vienmēr pārbaudīt, vai šādas darbības ir bijušas darītas vai nav. Sākot ar to, vai, piemēram, ir studiju programmas, studiju moduļi, piemēram, valsts valodā... ir pētījumi par valodu, vai pētījumi terminoloģijā, jeb iesniegumi Terminoloģijas komisijai par jauniem terminiem, vai kāda jau no manis minētajām valodas funkcijām, ko es minēju, ka tur ir nominatīvā jeb nosaucošā, sazināšanās, domāšanas, pašizpaušmes funkcijas... kādā no tām augstskola un augstākā esošais akadēmiskais personāls un studējošie var brīvi izvēlēties, kā viņi šo funkciju pildīs. Savukārt, 56. panta trešā daļa ar ārējo normatīvo aktu spēku nosaka, kā augstskolām būt, ja mēs tā drīkstam teikt, kā tām ir jārikojas un ne pa labi, ne pa kreisi. Vai arī pa labi un pa kreisi, bet pārkāpjot likumu. Un tur ir principiālā atšķirība.

S. Bērtaitis.

Paldies. Nākamais jautājums no manas puses būtu tāds. Vai jūsu ieskatā, precīzāk, vai Augstākās izglītības padomes ieskatā akadēmiskā brīvība neiekļauj arī atbildību par valstij būtisku konstitucionālu vērtību aizsardzību? Piemēram, ja mēs raugāties uz Zinātniskās darbības likuma 6. panta 6. punktu, tad cita starpā, kur ir noteikti zinātnieku vispārīgie pienākumi, ir dota norāde uz to, ka tas iekļauj arī nacionālās identitātes attīstīšanu. Vai jūsu skatījumā tādad akadēmiskā brīvība tomēr nav saistīta ar šo konstitucionālo vērtību aizsardzību un neuzņemas šo atbildību? Vai tā ir tāda absolūta brīvība bez jebkādas piesaistes konstitucionālajām vērtībām?

J. Vētra.

Es tomēr gribētu teikt, ka attiecībā uz augstāko izglītību akadēmiskā brīvība var būt piesaistīta konstitucionālajām vērtībām, bet tā ir brīva izvēle vai nu institūcijai, kur koleģiālās institūcijas ir to nolēmušas piesaistīt, vai pašam indivīdam, kurš ir nolēmis savā darbībā šo brīvību piesaistīt konstitucionālajām vērtībām. Bet tas noteikti nevarētu tapt interpretēts tā, ka akadēmiskā brīvība uzliek par pienākumu piesaistīt savu darbību,

savas domas, savus viedokļus konstitucionālajām vērtībām... šeit ir formulējums par konstitucionālajām vērtībām... paliksim pie tā.

S. Bērtaitis.

Sakiet, lūdzu, vai šāda atbildība nav noteikta šajā jaunajā 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā, kur, cita starpā, jūs teicāt, ka jūs arī piedalījāties. Jo faktiski ar šo teikumu tiek noteikta augstskolu atbildība valsts valodas izkopšanā un attīstīšanā. Vai tas nenonāk pretrunā tam, ko jūs tikko minējāt, ka nav šī atbildība?

J. Vētra.

Nu, es šeit tomēr domāju tikai vārdu “valsts valoda”, bet ne visas konstitucionālās vērtības. Tur es domāju, ka tā varbūt ir principiālā atšķirība. Otrkārt, institūcijas sastāv no daudzām akadēmiskajām personām un daudziem studējošajiem, un tas ir institūcijas atbildībā ir izvēlēties, cik lielā apjomā un kurā virzienā un kurā veidā, bet tā nevar uzlikt par pienākumu, nu, piemēram, kādam no akadēmiskā personāla tagad, ka viņam ir sava akadēmiskā brīvība jāpakļauj, piemēram, valsts valodas politikas tādām vai citām nostādnēm.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Augstākās izglītības padome rakstveida viedoklī norāda, ka detalizētais valsts valodas lietojuma regulējums tieši ietekmē studiju kvalitāti. Vai jūs varētu, lūdzu, pastāstīt plašāk nedaudz, kā tieši tiek ietekmēta ar valsts valodas šīm lietošanas normām augstskolu darbības kvalitāte un kas apliecina to, ka šāda darbība ir ietekmēta... kvalitāte...

J. Vētra.

Tas ietekmē tādā veidā, ka augstskolām savā darbībā, kā to nosaka ne tikai Augstskolu likums, bet virkne citu normatīvo aktu, ir jāievēro Latvijas Republikas normatīvie akti. Un tajā skaitā Augstskolu likums un 56. panta trešā daļa.

Bet, kā es jau iepriekš savā runā minēju, tāpat šo 56. panta trešā daļu izpildīt praksē nav iespējams kaut vai par šiem 20 procentu ierobežojumiem Latvijas valstspiederīgo studijām. Un līdz ar to... vai maģistra darba izstrāde, bakalaura darba, kvalifikācijas darbu izstrāde... Un tāpat šeit es to kvalitātes neatbilstību skaidrotu tieši tā, ka augstskolas ir spiestas savā darbībā izlikties, ka tās ievēro, bet patiesībā neievēro likuma normas tāpēc, ka likuma normas ir neatbilstošas tai jomai, kuras tās regulē. No šī viedokļa raugoties, tā ir, manuprāt, ļoti nelabvēlīga likumdošanas prakse, kas spiež personu subjektus, uz kuriem šī norma attiecas, kaut kādā veidā mānīties vai apiet šīs likuma normas, lai vispār īstenotu dzīvē attiecīgajā jomā nepieciešamos uzdevumus un sasniegtu nepieciešamos mērķus. Un tāpat, no šī viedokļa augstskolu darbība kļūst

mazāk kvalitatīva, jo tā nav šī caurskatāmā, godīgā darbība, ka augstskola zinātu, ka tā ir viņas atbildībā... augstskolas atbildībā valodu izvēle, tad tā var koleģiāli lēmēj institūcijā, senātā, jaunu programmu ieviešot vai to mainot pamatot, kāpēc vajadzīga tā valoda, šī valoda, kādi mums ir resursi, kādā veidā mēs to darīsim un mums ir mācībspēki vai nav, ir vieslektori, literatūra un viss pārējais. Un tagad tas viss tiek it kā darīts, bet to nevar darīt atklāti. Un tas, neapšaubāmi, ietekmē, augstskolas darbību un ja ne citādāk, tad vismaz augstskolas lēmēj institūciju darbības kvalitāti.

S. Bērtaitis.

Bet, nu sakiet, lūdzu... ir kādi empīriskie dati, kas apliecinātu to, ka šī studiju kvalitāte ir pasliktinājusies dēļ valsts valodas prasībām? Ar ko jūs pamatotu savu pozīciju?

J. Vētra.

Studiju kvalitāti mēs nevaram izmērīt šādā veidā, jo studiju kvalitātes vērtējums ir ekspertu vērtējums. Tātad akreditācija, kā zināms, sastāv no atbilstības vērtējumu un no ekspertu vērtējuma jeb kvalitātes vērtējuma. Un, kas attiecas uz atbilstības vērtējumu, tur šie jautājumi netiek iekļauti, bet kvalitātes vērtējumi ir kvalitāti. Līdz ar to pateikt, ja jūs man prasāt eksaktu atbildi, vai ir pasliktinājums vai nav, es varu atbildēt, ka tādu datu man nav un es domāju, ka tādus iegūt mēs arī nevaram.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad pēdējais jautājums, ko es vēlētos jums uzdot.

Es saprotu tātad Augstākās izglītības padomes noraidošo attieksmi pret Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas regulējumu. Bet, ja mēs šo jautājumu noliekam atsevišķi un neskaram un aplūkojam tikai šo Augstskolu likuma pārejas noteikumu 49. punktu. Vai padomes ieskatā šis četru gadu pārejas periods ir pietiekami saudzīgs attiecībā pret studējošajiem, lai pārietu uz šīm jaunajām valsts valodas lietošanas prasībām?

J. Vētra.

Ar pārejas periodiem ir tā, ka šis pārejas periods ir izrēķināts tādā... aritmētiski pareizi. Neapšaubāmi, šis pārejas periods ir izvēlēts aritmētiski pareizi. Jo vienkārši tad būtu visiem, kuri ir iesākuši, jānobeidz studijas... Bet nu, mēs zinām, ka virknē studiju dažādu iemeslu pārtrauc programmas no kādiem 5 līdz 30 un reizēm pat vairāk studējošo... pēc tam atkal atjaunojās studijās, ir akadēmiskie gadi, ir dažādi pārtraukumi un ja ir iespējamas studijas līdzīgās tajās pašās programmās vai līdzīgās programmās uz līdzīgiem nosacījumiem, tad faktiski dzīvē nekādas būtiskas problēmas nerodas. Savukārt, ja mums tagad ir pāreja no vienas situācijas, ka bija iespējamas

studijas... nu, piemēram, trīs valodās vai ārvalstu studentiem, piemēram, ārvalstniekiem tikai krievu valodā vai krievu un angļu valodā... uz pilnīgi citu situāciju... Nu, šeit tas noteikti būtu jāvērtē atsevišķi, ka šiem studējošajiem vienkārši nav, ja viņi vēlas uz iepriekšējiem nosacījumiem atgriezties pēc šī četrus gadu perioda, piemēram, pēc akadēmiskā gada, tad viņiem vairs nav vispār vides, kur atgriezties. Nav nevienas programmas, kur kādā var atgriezties. Un tā ir principiāli cita situācija.

S. Bērtaitis.

Paldies. No manas puses vairāk nebūs jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies Bērtaiša kungam.

Vēl jautājums tiesnesei Sanitai Osipovai. Lūdzu!

S. Osipova.

Jā, paldies. Man būs jums divi jautājumi, no kuriem pirmais ir...

Pirms jums tika izteikts viedoklis, ka Latvijā ir visfragmentētākā augstākā izglītība Baltijas jūras reģionā. Un tāpēc valstij ir jāstrādā, lai šo fragmentāciju likvidētu. Pirmkārt, vai ir fragmentēta augstākā izglītība Latvijas Republikā un vai valsts pienākums ir šo situāciju sakārtot?

J. Vētra.

Diemžēl tieši šo izteikumu es nedzirdēju. Vai jūs varētu precizēt, kā fragmentācija tika domāta?

S. Osipova.

Acīmredzot, ka daudzas augstskolas piedāvā vienus un tos pašus, kā lai saka, studiju virzienus daudzās augstskolās var apgūt un ka valstij nāktos augstskolas laikam apvienot.

J. Vētra.

Augstākās izglītības padomes pozīcija ir tāda, ka Latvijā augstākā izglītība nav ne par matu fragmentētāka, kā kaut vai Baltijas jūras reģiona valstīs. Ir vienkārši dažādas tradīcijas, kā tiek veidotas studiju programmas, kā tiek veidota vispār augstskolu iekšējās studiju dzīves organizācija, bet es noteikti nevaru teikt, ka Latvijā augstākā izglītība ir fragmentēta. Bet Augstākās izglītības padomei jau vismaz 7 gadus ir pozīcija, ka Latvijā tomēr vismaz valsts dibināto augstskolu sektorā būtu jānošķir tā saucamās resursu ietilpīgās programmas no resursu neietilpīgajām, ja tā drīkst izteikties. Un tā robeža ir pēc Ministru kabineta noteiktajiem tiem koeficientiem par

vienas studiju vietas izmaksām. Piemēram, tajās programmās, kā veselības aprūpe, inženierzinātnes daudzās jomas, arī humanitārās zinātnes, mākslas... kas ir resursu ietilpīgās, tur tomēr būtu jātiecas sasniegt mērķi, ka Latvijā vismaz valsts dibinātā sistēmā nav iekšējas konkurences, bet visi resursi resursu ietilpīgā programmā tiek virzīti uz to vienu studiju programmu, kura tad ir no valsts puses atzīta. Un to būtībā jau nekādi citādi, kā tikai no valsts puses, jau arī šo mērķi nevar sasniegt.

Savukārt viss, kas attiecas uz šīm resursu neietilpīgajām programmām, kas ietver visas sociālās zinātnes, diemžēl, nu tāda ir tā interpretācija, lai gan tur ir arī resursi un it sevišķi cilvēku resursi tur reizēm ir ļoti dārgi, lai nodrošinātu kvalitatīvu sociālo zinātņu programmas, arī pedagogija un virkne citas pakalpojumu jomas, tātad tur šī... kā mēdz teikt... programmu sadrumstalotība jeb fragmentācija... tā nedod, nerada nekādu sliktumu, gluži otrādāk, tā rada vajadzīgo konkurējošo tādu vidi jeb dzīvīgo iekšējo augstākās izglītības vidi, kur studējošajiem un akadēmiskajam personālam ir iespēja izvēlēties.

Līdz ar to atbilde man sanāk tāda, ka kopumā mūsu situācija nav ne fragmentētāka, ne mazāk fragmentēta kā citās valstīs, bet par to, vai ir vajadzīgi uzlabojumi, augstākajai izglītībai ir viedokli, ka būtu nepieciešami.

S. Osipova.

Ja. Paldies. Un otrs jautājums ir par akadēmisko brīvību. Jūs piedalāties starptautiskos forumos, esat informēts par to, kas notiek citās valstīs un es saprotu, ka šis jautājums pēdējos gados ir aktualizējies.

Sakiet, lūdzu vai jums viedoklis nebūtu par to, ka aktualizācija ir saistīta ar to, ka valstis, ne tikai Latvijas Republika, ka vispār valstis arvien vairāk normatīvi regulē jautājumus, kurus iepriekš neregulēja, tostarp iejaucoties brīvībās, arī akadēmiskajā brīvībā. Proti, arī citās Eiropas valstīs un ne tikai, valstis cenšas sakārtot procesus augstākajā izglītībā universitātēs, varbūt ne apzinoties, ka tas skar arī akadēmisko brīvību. Tātad, vai tas ir tikai Latvijas jautājums, vai šī tendence normatīvi regulēt tostarp akadēmisko brīvību skarošus jautājumus varbūt ir tāda nu... globāla tendence.

J. Vētra.

Jā, es piekritīšu, ka tā noteikti ir globāla tendence. Tomēr tas noteikti nav tikai mans vērojums vai manas domas tikai personīgās. Pamatā tam ir ekonomiski faktori, jo faktiski visur, arī Rietumu pasaulē, augstākās izglītības sektoriem no publiskajiem resursiem nauda vai nu stāv uz vietas vai samazinās un tā tiek aizvietota ar citiem resursu avotiem. Nu, tātad, gan vienkāršākā veidā tās ir mācībmaksas, bet tie ir arī dažādi komerciāli pasūtījumi, dažādi līgumdarbi, tā teikt, tā saucamā trešā misija ārpus izglītības un zinātnes sāk arī diezgan daudzās augstskolās dominēt. Un tātad jau manis pieminētais *Magna Charta Observatory*... tātad šīs akadēmiskās brīvības

apdraudējums, ko tā ir aktualizējusi... tā tad galvenokārt saistās tieši ar to, ka augstskolām ir pārāk liela proporcija jāveic komerciālu darbību, tajā skaitā studējošie jāapkalpo kā klienti, kuri maksā lielu mācību maksu un pārāk maza daļa ir tā publiskā nauda, kurā šī akadēmiskā brīvība savā varbūt tādā tradicionālā izpratnē spēj izpausties.

Bet jūsu pieminētais jautājums par valstu regulējumiem, tas, protams, manā skatījumā veidojas kā sekas šai ekonomiskajai atkarībai, jo tieši apstākļos, kad augstskolām ir pašām savas autonomijas ietvaros jāsaik raudzīties pēc dažādiem finanšu avotiem, parādās tādas bažas, it sevišķi no publiskās pārvaldes un no politiskās elites, vai augstskolas vispār pārāk tālu jau neaiziet no šīs te izglītības un zinātnes lietas naudas meklējumos. Es gribētu uzsvērt, ka tās ir bažas, lai gan tādi apstiprinājumi vismaz man īsti zināmi nav, bet nu, piemēram, uz inovatīvo darbību, uz dažādām licenču tirgošanām un tamlīdzīgi... un tā tad, lai augstskolām līdzsvarotu dažādo šo finanšu avotu ietekmi uz augstskolu darbību.

Tas varbūt ir svarīgākais, bet nu mūsdienās akadēmiskajai brīvībai ir vēl viens ļoti svarīgs apdraudējums, tas ir migrācija, tās ir bēgļu plūsmas, kur daudzās valstīs ir tā tad jautājums ņemt vai neņemt... un valdības tagad mēģina šīs lietas regulēt, nemaz nerunājot par pēdējā laika šo krīzi, kur tagad maksas studentu, it sevišķi ārvalstu studentu, plūsma dramatiski krītas. Arī daudzās Eiropas, Vakareiropas, Ziemeļamerikas augstskolās, Austrālijas augstskolās... un faktiski šie ārējie regulējumi tagad nu gandrīz nāk kā tāds glābšanas riņķis, ko tad vispār darīt ar milzīgajām augstskolu izveidotajām sistēmām. Un tie akadēmiskās brīvības jautājumi tagad visā šinī te paredzamo transformāciju tādās gaidās... vismaz starptautiskos dažādos forumos tas izskan, ka nu gandrīz tikai kā tādi individuāli docētāju saucieni... jo pārējie mēģina tagad paglābt pašas institūcijas. Tā kā mēs faktiski dzīvojam ļoti tādā dramatisko pārmaiņu laikā, par to nav šaubu. Bet augstāka izglītība ir viena no tām, kura piedzīvos pārmaiņas ļoti būtiski un Latvijā tajā skaitā.

S. Osipova.

Paldies par atbildi.

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies tiesnesei Osipovai.

Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Profesora kungs, man jautājums radās, klausoties jūsu atbildi uz Satversmes tiesas priekšsēdētājas uzdoto jautājumu par to, kādā kontekstā darbojas augstskolas Latvijā. Un jūs novērtējāt šīs ierobežojošās normas un minējāt, ka šādi pasākumi valsts valodas statusa stiprināšanai augstākās izglītības pakāpē būtu atbilstoši apmēram pirms

desmit gadiem. Ja gadījumā es esmu pārpratis, tad precizējiet mani... Bet šādā veidā es jūsu sniegto atbildi uztvēru.

Un mans jautājums ir par to, vai jums būtu līdzīgs vērtējums, ja jautājums būtu uzdots par valsts valodas statusa stiprināšanas pasākumiem attiecībā uz pamatizglītības vai vidējās izglītības pakāpi? Piedodiet, ka pirmsšķietami šis jautājums iziet ārpus šīs lietas rāmja, bet tomēr interesanti ir dzirdēt jūsu viedokli par kontekstu, kas ir ļoti plašs, protams.

J. Vētra.

Jā, paldies par jautājumu.

Tāpat attiecībā uz jūsu pieminēto, ka pie 56. panta trešās daļas regulējums vēl bija jēgpilns Latvijā, tad es patiešām minēju, ka pirms desmit gadiem šis periods noslēdzās. Tāpat, pirmos divdesmit gadus tas bija svarīgs, tagad vairs nav tik būtisks, jo ir mainījusies situācija vispārējā izglītībā.

Ja ir jautājums par to, kā šis regulējums par valsts valodas lietošanu attiecībā uz pamatskolām un vidusskolām... tad man ir gan tāds kā personisks redzējums, gan arī nu, tāds varbūt ne ļoti zinātnisks pētījums, bet tomēr es esmu par šo jautājumu interesējies, kā tas tiek risināts dažādās valstīs, un tomēr es saskatītu šo normālo, ja tā mēs drīkstētu teikt, normālo procesu tādu, ka pamatskolā valsts valodas regulējumi ir visstingrākie. Jo tas ir pamats. Vidusskolā valsts valodas regulējuma nepieciešamība lietot valodu jau ir nedaudz brīvāka, kur parādās valodas lietošanas jau nelielas daudzveidības iezīmes. Augstākās izglītības pakāpē... kur valodas lietošana ir atstāta jau šīs autonomijas jeb akadēmiskās brīvības ziņā.

Jo, ja ir ielikts pamats, ja vidusskolā tas ir nostiprināts, tad valodas visas funkcijas, kas attiecas uz komunikācijām, mijiedarbību ar valsts institūcijām, pašvaldību institūcijām, ar pakalpojumu sniegšanu, saņemšanu, komunikāciju... tāpat valsts pilsoņu iekšējās saziņas jautājumiem, tie visi ir atrisināti jau skolas līmenī. Un tāpat augstākās izglītības līmenī mēs jau nonākam pie jaunā radīšanas, kur vairs striktie regulējumi būtībā vairs mums nav nepieciešami. Tie jau kļūst par bremsējošiem.

Un ja jūs tagad jautājat... es mēģinu ātrumā atcerēties, kur būtu vislabākais piemērs... tad man šķiet, ka vislabākais piemērs šādai pieejai ir Kanāda un tā ir Rio province.. bet Kanādā arī kopumā, kur ir divvalodības situācija un kur tieši šis valodas regulējums striktākais ir pamats, tad vidējā jau nedaudz mazāk un tad augstākā izglītībā, tai skaitā Monreālā, kur ir faktiski augstskolas vienkārši dalās... ir franciski un ir anglicki runājošās, bet tas pilnīgi netraucē tām pašām izvēlēties proporcijas, kā viņa šīs valodas lieto. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies es arī teikšu...

I. Ziemele.

Paldies profesoram Vētram par dalību tiesas sēdē.

Šobrīd tiesa izsludina nelielu pārtraukumu sēdē... līdz 15 minūšu pārtraukumu.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa turpina skatīt lietu Nr. 2019-12-01 par Augstskolu likuma atsevišķām apstrīdētajām normām.

Mēs esam tikuši tik tālu strādājot publiskajā sēdē attālinātā režīmā, ka mēs tagad varam uzklaut nākamo pieaicināto personu, proti, bijušo izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski.

Šadurska kungs, jūs, protams, esat arī vismaz daļēji pasekojis līdzīgai argumentācijai, kas ir izskanējusi nu jau divu dienu gaitā un jūs, protams, varat nokoncentrēt savu stāstu uz tiem punktiem, kuriem jūs vēlaties pievērsties. Tātad, jums, lūdzu, tiek dots vārds.

K. Šadurskis.

Jā, labdien, godātā tiesa, godātie procesa dalībnieki! Es ceru, ka mani dzird... jā, brīnišķīgi.

Nu, patiesībā es dzirdēju visu diskusiju un es varbūt mēģināšu koncentrēties uz dažiem, manuprāt, būtiskākajiem jautājumiem.

Proti, diskusijas par valodu augstākajā izglītībā ir laikam mūžīgas un pastāvēs vienmēr. Un jautājums, vai augstākajā izglītībā ir jāregulē valodu jautājums, es gribētu to mazliet vispārināt un teikt, vai Satversmes 4. pants ir deklaratīvs, vai arī tas ir jāpiepilda ar konkrētu saturu, tajā skaitā, ar normatīvu regulējumu, vai valstij ir normatīvi jāstiprina un jāaizsargā sava valsts valoda, vai arī viss ir jāatstāj brīvās konkurences un tirgus ziņā. Nu, šeit gan jāsaprot, ka Latvijai kā nelielai un atvērtai ekonomikai, droši vien, ka valodas ar daudz augstāku pasaulē dominējošu ekonomisku vērtību, tad latviešu valodu no augstākās izglītības un secīgi, arī no zinātnes, varētu izspiest pilnībā. Savukārt, pilnvērtīgai valodas funkcionēšanai ir jāfunkcionē absolūti visās jomās.

Latvijā gadu gaitā ir mērķtiecīgi pakāpeniski un secīgi realizēta politika, lai... un tālāk es citēju Egilu Levitu, "atbilstoši Satversmes 4. pantam valsts valodai ir jābūt kopējai saziņas valodai arī darba un profesionālajās attiecībās, ja atsevišķās vietās vai nozarēs tas tā *de facto* vēl nav, tad tā ir atkāpe no 4. panta uzstādījuma, kas noved pie nepieļaujamas valsts valodā runājošo diskriminācijas. Tas ir jānovērš un nevis jārada

labvēlīgi apstākļi šīs situācijas turpināšanai. Tādēļ augstskolām jā sagatavo jaunie profesionāļi, kas pilnībā spēj strādāt un darboties valsts valodā.”

Un es gribētu akcentēt to, ka izglītības sistēma Latvijā ir vienota un tai ir savi mērķi, kas iziet cauri visām izglītības pakāpēm no pirmsskolas faktiski sākot līdz augstākajai izglītībai ieskaitot, un šeit bieži vien mēs dzirdam, ka izglītību sauc par pakalpojumu. Taču šeit ir fundamentāla atšķirība starp klasisku pakalpojumu un valsts funkciju, kuru deleģējot arī privātam izpildītājam, parādās arī zināmas pakalpojuma iezīmes. Klasiskajā pakalpojumā pietiek, ja abas puses — sniedzējs un saņēmējs — ir apmierināti. Bet šeit ir vienlaikus realizējot valsts funkciju, nu, kā pieprasa Satversmes 112. pants, Latvijas izglītības sistēmai ir jānodrošina Izglītības likuma 2. pantā definētais mērķis, proti, “nodrošināt katram Latvijas iedzīvotājam iespēju attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli.”

Un savukārt Augstskolu likuma 2. panta otrā daļa nosaka, ka “šis likums reglamentē augstskolu un valsts institūciju sadarbību, lai saskaņotu augstskolas autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm.” Tātad, šajā būtiskajā pantā, kas definē likuma mērķi, ir runa par sabiedrības un valsts interesēm.

Un augstākās izglītības ieguve nevar būt no tām atrauta. Ja mēs runājam par augstāko izglītību, tad, manuprāt, ir pašsaprotami, ka augstāko kvalifikāciju ieguvušām personām ir jāspēj pilnvērtīgi funkcionēt savā profesionālajā vidē, kā profesijai nepieciešamo specifisko prasmju, tā arī, nenoliedzami, valsts valodas lietojuma spējā. Un personas valsts valodas prasme neatkarīgi no ģimenē runātās valodas mūsu izglītības sistēmā tiek pakāpeniski pilnveidota. Ja mēs sākam no pirmsskolas, tad mēs uzdodam iespēju, ja vecāku vēlme tāda būs, bērnam no 1. klases mācīties latviski, ja vecāku vēlme ir citāda, tad mazākumtautību izglītības programmā. Pamatskolā mēs pakāpeniski pieaudzējam valsts valodas proporciju līdz 70 procentiem pamatskolu beidzot un liekam centralizētos eksāmenus kārtot valsts valodā. Vidusskolā izglītība notiek valsts valodā. Un ir tikai loģiski, ka augstskolā visiem subjektiem, kas strādā šajā jomā, ir vienādi pienākumi un vienādas tiesības.

Un šeit es gribētu piebilst, ka apstrīdētās normas faktiski netver Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu, kas ir pieņemta šādā redakcijā, kāda tā ir 2006. gadā, bet tos grozījumus, kas ir izdarīti 2018. gada vasarā. Līdz ar to apstrīdēts ir nevis valodu regulējums augstākajā izglītībā, bet tas, ka ir vienādotas šīs prasības visiem subjektiem Latvijā, kas augstākajā izglītībā strādā. Taču, manuprāt, ja valsts ir deleģējusi privātajam izglītotājam tiesības izsniegt valsts atzītus augstākās izglītības dokumentus, kas dod vienādas tiesības darba tirgū, neatkarīgi valsts un privāto augstākās izglītības iestāžu beidzējiem, tad valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums nodrošināt, lai šī izglītība būtu līdzvērtīga. Tātad, nosakot vienādu regulējumu. Tajā skaitā arī tādā svarīgā aspektā kā valoda, jo valodai ir visciešākā korelācija ar profesionālo pienākumu

veikšanu. Un tomēr es gribu vēlreiz atsaukties arī uz Satversmes 4. pantu par valsts valodu.

Un līdz šim augstākās izglītības ieguves iespējas citā valodā privātajās izglītības iestādēs ļoti klaji un krasi izgāja ārpus šīs vienotās shēmas. Ja mēs paskatāmies uz statistikas datiem, un šeit es atsaucos uz Latviešu valodas aģentūras pētījumu “Valodu situācija Latvijā 2016. gadā”, tad 20 procentiem mazākumtautību jauniešu valsts valodas prasmes ir bijušas pamatprasmes līmenī. 2 procentiem — vēl vājāk. Un tagad, ja mēs runājam, kas ir pamatprasmē? Pamatprasmē patiesībā ir pirmais valodas apguves līmenis — A1 vai A2. Labākajā gadījumā A2 persona spēj vienkāršos teikumos sazināties par ikdienas un viņai zināmām tēmām. Tas nav tas, ko mēs normālā attīstītā demokrātiskā valstī sagaidām no augstāko kvalifikāciju ieguvušām personām, kas ir ieguvušas augstāko izglītību. Līdz ar to šeit, manuprāt, šo proporciju bija ļoti aktuāli nepieciešams to novērst, šo disproporciju.

Un vēl. Ja mēs runājam... pieteikuma iesniedzēji runā par izglītības eksportu, par to, ka šis regulējums, kas vienādo pienākumus un tiesības augstākās izglītības subjektiem, ierobežo ārvalstu studējošo iespējas Latvijā. Tātad, nu šeit ir runa par Satversmes 105. pantu, tad es gribētu teikt, ka atbilstoši esošajai statistikai, proti, tai, kas bija Izglītības un zinātnes ministrijas rīcībā par 2017. gadu, kad tika gatavoti ministrijā šie priekšlikumi, tad jāsaprot, ka lielākā daļa to, kas Latvijā studēja krievu valodā, nebija nekādi ārzemnieki, bet mūsu pašu Latvijas pilsoņi un nepilsoņi, pastāvīgie iedzīvotāji. Izanalizējot septiņu augstskolu, septiņu privāto augstskolu, kas realizēja daļu vai visas programmas citās valodās... viena no augstskolām — Rīgas Aeronavigācijas institūts nerealizēja nevienu programmu latviešu valodā, tur bija tikai krievu un angļu valodā... Tātad izanalizējot šo septiņu augstskolu datus, mēs redzam, ka vislielākais krievu valodā studējošo studentu skaits bija Transporta un sakaru institūtā, kur no 2751 studenta, 2358 studēja krieviski un 181 — angļiski. Tajā skaitā šajā augstskolā studēja 528 ārvalstnieki. Ja mēs pieņemam, ka visi ārvalstnieki studēja krieviski, man nav šo datu, kā sadalījās šī proporcija, bet, ja mēs pieņemam, ka visi ārvalstnieki studēja krieviski, tad minimums — 1830 Latvijas skolu absolventi — arī studēja krieviski. Ja mēs pieņemtu, ka visi ārzemnieki studēja angļiski, tad 2011 Latvijas iedzīvotāju studēja krieviski. Nu, skaidrs, ka patiesība ir kaut kur starp šiem diviem skaitļiem — 1830 un 2011, un nav tik būtiska. Bet ir pilnīgi skaidrs, ka lielākā daļa no šajā augstskolā studējošajiem krievu valodā, bija Latvijas iedzīvotāji.

Un ja mēs skatāmies uz mūsu normatīvā regulējuma valodu prioritāti, mēs pirmajā augstākajā prioritātē liekam valsts valodu, latviešu valodu, nākamajā — Eiropas Savienības oficiālās valodas, nākamajā — citas valodas. Tieši tā ir uzbūvēts arī Augstskolu likuma 56. pants un tā trešā daļa. Un tā ir ļoti normāla situācija, ka mēs vislielāko aizsardzību definējam Latvijā mūsu valsts valodai, nākamajā gradācijā mēs liekam mūsu kopējās Eiropas piederības valodas, un visas citas valodas ir prioritāri

trešajā pakāpē. Un tā ir nenormāla situācija, ja Latvijas skolas beidzējs, kuram mēs pieprasām pakāpenisku valsts valodas prasmes pilnveidi no pamatskolas sākot, ieskaitot centralizētos eksāmenus vidusskolu beidzot, latviski, un pēc tam viņš studē citā valodā. Un līdz ar to zūd motivācija apgūt valsts valodu un tur rodas daudz dažādu citādu problēmjautājumu un pilnīgi nevajadzīga diskusija.

Tāpēc man liekas, ka no tiesību un pienākumu vienādošanas viedokļa šie iesniegtie priekšlikumi ir bijuši pareizi un pamatoti.

Par pārejas periodu arī ir daudz runāts. Un Vētras kungs to nosauca par aritmētiski pareizu... Es teiktu, ka pārejas periods tika izvēlēts tāds, lai visi studējošie pilnīgi droši, kas ir motivēti studēt, pabeigtu. Tie, kam ir divgadīgas studijas, tie varēja paņemt pat divus akadēmiskos atvaļinājumus, tie, kam trīsgadīgas — tie varēja paņemt vienu, un savukārt tie, kam ir četrgadīgās studijas un kas ir nepilnā laika studijas — tad šo iespēju nebija. Bet mūžīgi neierobežoti to turpināt nebija jēgas, jo iepriekšējās sēdes diskusijā izskanēja jautājums — kāpēc ne līdz akreditācijas beigām? Līdz virziena... līdz visa virziena programmu akreditācijas beigām. Ja tā būtu lemts, šī norma būtu studējošajiem mazāk labvēlīga, jo, vienlaikus ar šiem grozījumiem, Augstskolu likumā tika pagarināti akreditācijas termiņi. Jo tur bija gara diskusija par virzienu vai institucionālo akreditāciju vai programmu akreditāciju... jautājumi un diskusijas ļoti gari ievilkās un šie grozījumi tika pieņemti vienlaikus, līdz ar to pagarinot arī virzienu akreditāciju termiņus. Un, ja būtu runa par akreditāciju termiņiem, tad šī norma būtu studējošiem mazāk labvēlīga, jo akreditāciju termiņi bija īsāki.

Tad vēl jautājums, kas pacēlās iepriekšējās diskusijās, bija par to, kāpēc šie priekšlikumi tika iesniegti uz trešo lasījumu. Tajā laikā bija divi atvērumi Augstskolu likumā. Vienā bija valodu jautājumi, un tur ir taisnība Vētras kungam, ka Viņķeles kundze iesniedza šos ļoti liberālos priekšlikumus, kas vispār izslēgtu 56. panta trešo daļu, vienlaikus ieliekot kā mazu atrunu un atsvāru to šobrīd apstrīdēto normu 5. panta... es neatceros, kurā teikumā... par to, ka augstskolai ir pienākumi arī valsts valodas jomā. Nu... Saeimas komisija un vēlāk plenārsēde atbalstīja šo vienīgo no Viņķeles kundzes priekšlikumiem, bet valodu jautājumi bija kopā ar ļoti lielu skaitu Inta Dāldera kunga priekšlikumiem par augstskolu pārvaldības modeļa nianšu maiņu. Un bija skaidrs, ka komisija to nevar izskatīt salīdzinoši īsā laikā, tāpēc valodas jautājumi tika pārceļti uz to likumu atvērumu, kas bija kopā ar akreditāciju, ar studiju virzienu akreditāciju. Un rezultātā tiešām viņi parādījās tikai trešajā lasījumā. Bet iepriekš par valodu bija ļoti daudz diskutēts šajā otrajā atvērumā.

Tad vēl. Es... ja man ir iespēja vēl dažas minūtes runāt... Nikuļcevas kundze runāja iepriekšējā sēdē par viesprofesoru no Krievijas, kurš nevarēs strādāt pie mums vairs turpmāk, jo viņš nevar strādāt angļiski.

Godātā tiesa, mums šis viesprofesors absolūti nav vajadzīgs Latvijā, kas nevar strādāt angļiski, jo starptautiskā zinātnes valoda, vai mēs gribam to vai nē, ir angļu

valoda. Tātad šis profesors nepublicējas starptautiskos žurnālos, tātad šis profesors neseko periodikai, aktuālajai periodikai un līdz ar to viņš nepiedalās starptautiskajās konferencēs un kongresos, jo tur darba valoda ir angļu valoda. Līdz ar to šāda profesora valodas prasmes ir daudz sliktākas, nekā Latvijā to pieprasa docentam, nerunājot par asociēto profesoru. Līdz ar to mums nav ne mazāko ierobežojumu viesprofesoriem no jebkuras pasaules valsts strādāt šeit Eiropas Savienības valodās.

Un vēl. Bija šodien runa par 56. panta trešās daļas pirmā punkta tvērumu, proti, par to, vai Eiropas Savienības valodās mēs varam lasīt lekcijas ārvalstniekiem vai Latvijas pilsoņiem. Šis pants ir savdabīgs, tas ir vēsturiski veidojies. Saeimā nekad nav bijis deputātu vairākuma, lai viņu strukturāli sakārtotu, bet viņš nerada ne mazākās problēmas. Es Rīgas Tehniskajā universitātē pats esmu strādājis kā programmas direktors, veidojot mūsu programmu finanšu inženierijā, un mums bija jautājums par programmas lasīšanas valodu. Sākotnēji mēs domājām par angļu valodu, jo mums bija ļoti labas iestrādes ar Universitāti Zviedrijā. Diemžēl finansiālie apsvērumi mums izjauca iespējamo studentu apmaiņu, jo bija doma, ka studijas notiks gan vienā, gan otrā valstī, jo Zviedrijā jaunieši studē par velti, bet mēs nevarējām nodrošināt zviedru studentiem bezmaksas studijas. Līdz ar to rezultātā mēs palikām pie programmas realizācijas latviešu valodā. Bet, ja šī būtu bijusi kopīga programma, tad, atbilstoši trešās daļas ceturtajam punktam, kopīgās programmas var realizēt Eiropas Savienības valodās. Un tur nav vajadzīgi nekādi starpvalstu līgumi. Tur pietiek ar vienošanos starp divām augstskolām. Un vēl vairāk. Patiesību sakot, kopīgo programmu angļu valodā, franču, vācu vai jebkurā Eiropas valodā, var realizēt, piemēram, Latvijas Universitāte un Rīgas Tehniskā Universitāte kopā. Vai Transporta un sakaru institūts un Baltijas Starptautiskā akadēmija. Tās ir divas privātās augstskolas, kam līdz šim lielākā daļa studiju programmu ir bijušas realizētas krievu valodā.

Tātad, redzot, ka pasaulē angļu valoda ir kļuvusi par starptautisko zinātnes valodu un augstākā izglītība nav saraujama ar pētniecību un zinātni, tad šeit privāto augstskolu vai valsts augstskolu programmu direktoriem nav nekādu problēmu valodas izvēlē. Un tās prasības, kas nosaka latviešu valodas vietu un lomu šajās programmās, kas ir noteiktas 56. panta trešajā daļā, es domāju, ir ļoti samērīgas un ļoti nepieciešamas.

Un man ir prieks, ka Saeimas vairākums ar atbilstoši samērīgu pārejas periodu ir faktiski noslēdzis šo reformas posmu valodas jomā visā mūsu kopējā izglītības sistēmā, vēlreiz akcentējot, ka pirmsskolai ir jādod bērnam iespēja mācīties valsts valodā... Ja tas nenotiek, tad sākumskolā, pamatskolā pakāpeniski pieaudzējot valsts valodas proporciju līdz 70 procentiem un nokārtojot centralizētos eksāmenus valsts valodā, mēs garantējam to, ka ikvienam jauniešim valodas barjeras nebūs mācīties vidusskolā un savukārt vidusskolas izglītība valsts valodā, saglabājot mazākumtautību jauniešiem iespēju kopt un pilnveidot savu ģimenē runāto valodu un kultūras bagātības,

mums nodrošina to, ka augstāko izglītību mēs varam realizēt latviski un Eiropas Savienības valodās, jo Latvija pieder Eiropas kopienai un kopējai pasaules un Eiropas pētniecības un zinātnes telpai. Un šeit valodu jomā es neredzu ne mazākās problēmas, ka tas kaut kādā veidā ietekmētu izglītības kvalitāti vai bremsētu mūsu starptautiskās attiecības augstākās izglītības jomā... Es, protams, nerunāju par izglītības eksportu, bet izglītības internacionalizācijai tas absolūti nekādā veidā nerada šķēršļus.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Šadurska kungs, man ir jāveic tāda piebilde gan protokolam, gan lietas dalībniekiem un jāapstiprina tas, ka man ir priekšā jūsu personas dokuments un jūs izskatāties gan ekrānā, gan bildē tieši tāpatās...

K. Šadurskis.

Tikai bildē es izskatos bez brillēm...

I. Ziemeļe.

Tātad es apstiprinu arī abiem zvērinātajiem advokātiem, ka identitāte ir bijusi pārbaudīta. Tiesa zina, ar ko viņa runā.

Tā. Kolēģi, tagad laiks jautājumiem tiesnešiem.

Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā. Paldies.

Es gribētu nedaudz sākt ar interpretāciju 56. panta trešās daļas pirmo punktu. Vai, jūsu prātā, šī norma ļauj Latvijas valsts piederīgajiem apgūt Latvijā studijas simtprocentīgi Eiropas Savienības valodās studēt... vai, jūsu prātā, tad šī norma attiecas tikai uz ārvalstu studentiem?

K. Šadurskis.

Jā, paldies par jautājumu. Tas gan būtu laikam vesela diplomdarba tēmas vērts tiesību nozarē... Protams, tā, kā norma ir uzrakstīta, tā runā par ārvalstniekiem. Bet, no otras puses, nav jēgas normai, kuru nav iespējams pārbaudīt. Ir neiespējami konstatēt, vai Latvijas valsts piederīgais neapmeklē lekcijas, kas ir paredzētas programmā ārvalstniekiem. Atzīšos, protams, arī tādā lietā, ka pats esmu lasījis kursu ārvalstu studentiem angļu valodā, kur man ir bijuši apmēram 20 studenti grupā un es esmu lasījis to pašu mūsu valsts piederīgajiem plūsmā, kur man ir 200 studenti. Nu, ir milzīga atšķirība klausīties lekciju 20 vai 200. Un, kad man mūsu pašu jaunieši ir jautājuši, vai es varu nākt uz jūsu lekcijām angļiski, es teicu, ka, protams, ka jūs varat.

Izglītības un zinātnes ministrijai pieder tiesības tulkot likuma normas, kas attiecas uz izglītības jomu. Un līdz ar to es vienkārši respektēju Izglītības un zinātnes ministrijas viedokli, ka šī norma ļauj Latvijas valsts piederīgajiem arī piedalīties šo studiju programmu realizācijā un vēlreiz es gribu atkārtot to, ka... kā lai to saka... būdams likumam paklausīgs pilsonis... tad, kad es pats biju programmas direktors, es nepaļāvos uz šīs normas tulkojumu tādā veidā, ka drīkst, un tomēr domāju vairāk par šīs trešās daļas ceturto punktu un tāpēc realizēju studiju programmu, jo tad, kad mums bija doma to realizēt angļiski, es to tomēr gribēju realizēt kā kopīgo programmu. Jo šī kopīgo programmu realizēšana noņem jebkādus ierobežojumus Latvijas vai citu valstu valsts piederīgajiem.

A. Kučs.

Paldies. Tā kā jūs, jāsaka, ka bijāt vistiešāk klāt normas izstrādei, tad es arī gribētu drusciņ par to izstrādes vēsturi. Tātad Vētras kungs teica, ka viņam šī norma bija kā pārsteigums. Savukārt Izglītības ministrija puda viedokli, ka tā ir daļa no procesa, ilgstoša, vairāku gadu garumā procesa. Nu, tas, ko es redzu... jūs arī sakāt, ka bija diskutēts jau iepriekš daudz un dikti. Tad es gribētu zināt, kad jūs par to varbūt sākat diskutēt ministrijā un kurā brīdī... jo arī no Saeimas sēdēm es redzu, ka pirmoreiz tieši par valodas prasību attiecināšanu vai ierobežojumu uz privātajām augstskolām man tas parādās pirmoreiz 6. jūnijā. Vai arī tas ir ticis iepriekš? Paldies.

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Nu, mums ar Vētras kungu ir ļoti sena diskusija. Tas, ka mums viedokļi nesakrīt valodu jautājumā augstākajā izglītībā, tas mums neliedz būt labiem draugiem citā jomā. Bet Vētras kunga attieksme ir ļoti liberāla. Savukārt es uzskatu, ka valstij ir jāregulē valodu jautājums. Un šeit jāsaka, ka arī šo priekšlikumu, kas... patiesībā tehniski... protams, ka ministrs iesniedz priekšlikumu... bet tas ir Augstākās izglītības Zinātnes un inovāciju departamentā izstrādāts tajā laikā. Vienkārši es kā ministrs biju iesniedzējs, tajā skaitā es kā ministrs biju tajā laikā arī Augstākās izglītības padomes loceklis. Tā kā Augstākās izglītības padome nav pilnīgi vienprātīga... Vētras kunga pozīcijās... Vismaz tā laika padome.

Bet par valodu ir diskutēts ļoti sen. Un ir pārsvarā diskutēts par valodas proporciju augstākajā izglītībā. Proti, šobrīd likums nosaka griestus programmu realizācijai, ja neizpildās citi noteikumi — Eiropas Savienības valodās. Es esmu laiku pa laikam runājis Saeimā par to, ka ir jānosaka ne tikai griesti, bet arī “grīda”, jo ir neiedomājami, ka izglītība, augstākā izglītība varētu notikt tikai latviešu valodā. Tādā gadījumā students būtu izslēgts no periodikas lasīšanas savā zinātnes nozarē.

Tad ir bijuši iebildumi, ka humanitārajās zinātnes un eksaktajās ir dažādām jābūt šīm proporcijām. Tad mans ierosinājums bija, ka Ministru kabinets nosaka šo “grīdu”,

bet katrā programmā kaut kādai daļai ir jābūt Eiropas Savienības valodās. Nu, Saeimas vairākums to līdz šim nav atbalstījis. Runa par privātajām augstskolām izrietēja no kopējā konteksta, kad kopējā valodu reformas procesā mēs vienādojām, un Saeima to atbalstīja, izglītības ieguves valodu privātajās pamata un vidējās izglītības pakāpes iestādēs. Un tikai loģisks turpinājums bija arī augstākās izglītības iestādes. Izglītības un zinātnes ministrija, tajā skaitā ar augstskolām nu... jā... mums varbūt nebija tādas formālas darba grupas... bet jebkurā gadījumā Izglītības un zinātnes ministrijas vadības sanāksmēs iknedēļas jautājumi vienmēr tika izrunāti un ar Augstākās izglītības un zinātnes departamentu... šīs idejas patiesība nevienam nebija noslēpums un tajā skaitā arī iesaistītajiem subjektiem. Šīs sarunas un diskusijas notika. Nu... es tā no galvas neatceros, kurā brīdī un kurā datumā tas parādījās Saeimas darba kārtībā, bet šis jautājums tika plaši diskutēts.

A. Kučs.

Tad vēl viens jautājums. Bija izstrādes vai ministrijā vai tālāk arī diskutējot par šo priekšlikumu Saeimā... jūs izvērtējāt arī, kā šie grozījumi atbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem?

K. Šadurskis.

Jā, nu paldies. Patiesībā Eiropas Savienība... piedodiet, es kā nejurists izteikšos... ļoti maz izglītības jomā jauca dalībvalstu kompetencē, jo, starp visiem Eiropas Savienības darba jautājumiem, izglītība ir visvairāk tieši dalībvalstu kompetencē. Nu, piemēram, Eiropas parlamentā Izglītības komitejai patiesībā nemaz nav likumdošanas kompetence. Līdz ar to tās darbs ir nu... tāds... ne ļoti normatīvi Eiropas Savienību ietekmējošs.

Bet jebkurā gadījumā... droši vien, ka mums arī būs jārunā par divām augstskolām, kuras ir tā kā izņēmums no kopējā 56. panta trešās daļas tvēruma, proti, Rīgas Juridisko un Ekonomikas augstskolu. Šeit situācija ir no vienas puses vēsturiska. Un man gribas pateikt arī lielu paldies Zviedrijas valdībai, kura mūsu augstākās izglītības nacionālās sistēmas izveides sākumā deva ļoti lielu ieguldījumu un atbalstu tieši mūsu šīs augstskolas pastāvēšanā. Līdz ar to šeit ir starpvalstu līgums un protams, ka situācija vēsturiski ir mainījusies un varbūt, ka tas mazliet... ir iekavējusies, teiksim, tā... regulējuma maiņa, bet nu jebkurā gadījumā likumdošanas process nav sastindzis, tas ar laiku mainās un droši vien, ka attiecībā uz šīm divām augstskolām ar laiku regulējums mainīsies...

A. Kučs.

Ja es varu precizēt, tad jūs tajā brīdī... ja es pareizi sapratu jūs... jūs nesaskatījāt, ka Eiropas Savienības tiesību akti šo jautājumu skartu. Vai es pareizi sapratu?

K. Šadurskis.

Jā, es teiktu īsi un vienkārši. Jā.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā... kolēģi tiesneši... vēl ir jautājumi?

Jā, jūs jau pieskārties... man šobrīd būtu viens jautājums. Jūs pieskārties pats šim 56. panta trešās daļas pirmā punkta izpratnei un jūs to noraksturojāt kā savdabīgu pantu. Mani interesē tieši tā redakcija... jo pašreiz tiesai ir ļoti pretrunīga informācija par to, kurā brīdī tieši tā redakcija parādījās... tas bija tajā trešajā lasījumā... un tādā izpildījumā savdabīgā viņa parādījās... no jūsu puses tieši? Jūs viņu iesniedzāt.

K. Šadurskis.

Jā. Paldies. Protams, juridiski es biju iesniedzējs. Šo redakciju sagatavoja tolaik ministrijas kolēģi Augstākās izglītības un zinātnes departamentā un... Nu, tad man ir jārunā mazliet par Saeimas darba specifiku. Es gribētu uzlabot 56. panta trešās daļas redakciju. Bet ir grūti panākt Saeimas vairākuma atbalstu, it īpaši valodas jautājumā smalkās niansēs, kur viena politiskā spēka deputāti, kas veido pietiekami lielu daļu no atbildīgās Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas, vienmēr balso pret jebkuru valsts valodas pozīciju stiprināšanu normatīvos. Līdz ar to tas, ko reāli varēja izdarīt un kas, manuprāt, ir tikai taisnīgi un pareizi, bija vienādot augstākās izglītības jomā nodarbināto un funkcionējošo subjektu tiesības un pienākumus. Līdz ar to regulējumu, kas līdz tam no 2006. gada attiecas tikai uz valsts dibinātām augstskolām, attiecināt uz visām augstākās izglītības iestādēm, tajā skaitā uz privātajām. Un to varēja izdarīt, nu, salīdzinoši vienkārši, jo, kā jau es iepriekš minēju, argumentācija par to vai citu valodas proporciju maiņu vai regulējumu precizēšanu bija vienkārši ļoti grūti realizējama Saeimas komisijā un pēc tam plenārsēdē.

I. Ziemele.

Jā, man ir turpinājums... lai saprastu šo te vienādošanas konceptu. Tātad, jūs uzskatāt, ka privāto augstskolu esība Latvijā uz tiem noteikumiem, uz kādiem šīs privātās augstskolas darbojas, un viņi ir dažādi, valodas programmas ir tikušas īstenotas dažādās valodās... tātad šī privāto augstskolu esība... viņa traucēja un apdraudēja valsts valodas lietojumu. Tas ir mans pirmais jautājums. Es gribētu uz to precīzu atbildi.

Un otrais jautājums. Vienkārši vieglāk ir uzreiz vairākus... Otrais jautājums saistās... man ļoti interesētu, kā jūs definējat akadēmisko brīvību, jo mēs ar profesoru Vētru arī par šo diskutējām iepriekš... Tātad, kāds ir jūsu skatījums uz akadēmisko

brīvību, uz valodu pluralitāti, iespējams, kā vienu no akadēmiskās brīvības stiprināšanas elementiem... Un kā mēs izskatāmies šajā ietvarā, runājot par akadēmiskās brīvības ievērošanu, īstenošanu valstī?

K. Šadurskis.

Paldies. Pirmais, ko jūs jautājat, vai privāto augstskolu esība kaut kādā veidā apdraud situāciju? Nē, nekādā ziņā, ja šis regulējums ir vienāds. Un Latvijā ir vēsturiski bijis daudz problēmu dēļ dažādā regulējuma valsts un privātajās augstskolās. Un nav tā, ka taisnība būtu vienai pusei. Bieži vien viena puse otrai pamatoti pārmet to, ka otra puse nepiedalās tās vai citas funkcijas realizēšanā. Jo savukārt, ja privātā augstskola ir daudz elastīgāka lēmumu pieņemšanā, tad savukārt privātās augstskolas daudz mazāk piedalās, pieņemsim, akadēmiskā personāla ataudzes procesā. Privātās augstskolas ir vairāk orientētas tieši uz darba tirgu tautsaimniecību, ražošanu, ja tā var teikt, pakalpojumu sfēru, kur valsts augstskolām ir šī funkcija. Un dažāda regulējums jebkurā jautājumā... nu, kaut vai to, kas var būt salīdzinoši sākums. Vienās augstskolās Satversmi apstiprina Saeima, citās — Ministru kabinets. Par to ir daudz šķēpu laužti. Studiju virzienu apstiprina vienā gadījumā pats dibinātājs, atver jaunu studiju virzienu, protams, pēc tam viņš ir jāakreditē... vienā gadījumā dibinātājs, otrā gadījumā — Ministru kabinets. Un visas šīs dažādās lietas faktiski sarežģī situāciju un rada nevienlīdzīgu konkurenci un rada nevienlīdzīgus spēles noteikumus. Nu, iedomājieties... ja mums ir divi paralēli ceļi, kas noved pie viena mērķa, un uz viena darbojas satiksmes noteikumi un uz otra nē. Nu... tā nav normāla situācija. Jo vairāk mēs vienādojam šos nosacījumus, jo kopumā iegūst augstākās izglītības sistēma.

Līdz ar to es nekādā veida neapšaubu privāto augstskolu lomai, sūtību un būtību Latvijas augstākās izglītības sistēmā, bet pie vienādiem spēles noteikumiem. Protams, tad, ja liels skaits Latvijas valsts piederīgo studē citā valodā, kas nu nekādā veidā neatbilst Latvijas valodu politikai, tad tas ir risks. Un tas ar šiem grozījumiem 2018. gadā izdarītajiem, manuprāt, ir novērsts.

Par akadēmisko brīvību. Šeit, manuprāt, ļoti būtu jānodala forma no satura, jo, ja mēs runājam par studiju virzienu un programmu studiju virzienu, tad programmas aprakstā ir nedefinēti programmas mērķi, sasniedzamie rezultāti un savukārt mācībspēks, kas realizē šo programmu, ir pilnīgi brīvs to metožu, formu izvēlē. Nu, nevar teikt, ka pilnīgi brīvs, jo, protams, viņam tiek reglamentēts arī, teiksim, lekciju, semināru īpatsvars un mājas darbu un kontroldarbu skaits un tamlīdzīgi. Bet šo saturu viņš veido tā, lai sasniegtu tos mērķus, kas ir nedefinēti.

Es nekādā veidā nevaru šeit pie akadēmiskās brīvības koncepta pievienot valodu, jo augstskolai ir sava ļoti būtiska loma mūsu valsts valodas stiprināšanā. Jebkurai augstskolai. Pirmkārt, ja mēs runājam par studiju darbiem, par jebkuru mājas darbu, kontroldarbu, diplomdarbu, tam ir jābūt uzrakstītam labā valodā. Man ir daudz

reižu praktiski nācies atdot studentam atpakaļ darbu, kurš no matemātikas viedokļa ir bijis ieskaitāms, bet ir uzrakstīts tik kroplā valodā, kas izskatās pilnīgi pēc *google* tulkojuma no kādas citas valodas. Un šeit ir tas, manuprāt, tā augstskolas sūtība tā apstrīdētā teikuma sakarā par augstskolas lomu valsts valodas attīstībā. Augstskolai ir jāstrādā labā valodā. Protams, tas nenozīmē, ka būtu jāatver valodas katedra katrā augstskolā, tāpat kā, piemēram, Transporta un sakaru institūtam līdz šīm rūpes par kultūru nav likušas atvērt kultūras fakultāti, bet pilnīgi pietiek ar tehniskajām fakultātēm, kuras šajā augstskolā ir. Līdz ar to es nevaru teikt, ka akadēmiskā brīvība ietvertu arī instrukcijas valodu lekcijās. Protams, ka akadēmiskā brīvība ietver to literatūras avotu lietošanu attiecībā uz valodu arī. Nu, piemēram, es savās lekcijās dodu studentiem literatūras sarakstu latviski, angļiski un krieviski, jo daudziem varbūt ir vieglāk apgūt valsts valodu, tajā skaitā mācoties matemātiku, paralēli izlasot literatūras avotu krieviski. Un ir ļoti daudz varbūtību teorijā labu mācību grāmatu augstskolu studentiem krievu valodā. Līdz ar to šeit valodas lietojums ir absolūti brīvs, bet mēs ar studentiem sarunājamies tikai latviski.

Un trešais jautājums bija... Ziemeles kundze, atgādiniet, lūdzu...

I. Ziemeles.

Bija tikai divi jautājumi. Viss kārtībā... Paldies, es varētu vairāk, bet šoreiz laikam nē.

Un es labprāt dodu iespēju tiesnesim Aldim Laviņam arī uzdot jautājumu.

A. Laviņš.

Labi, tad es šo trešo jautājumu uzdošu, lai tas nepaliek kaut kur pazudis.

Tātad, varējām dzirdēt no Vētras kunga sniegtā skaidrojuma par to, ka Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas otrais punkts, kas regulē šo proporciju, ka ne vairāk par 1/5 no studiju programmas un tā tālāk... akcents ir tieši uz šo proporcijas apmēru... Un profesors paskaidroja, ka realitātē nemaz nav iespējams īstenot šos normas nosacījumus. Jūs piekrītat šādam apgalvojumam vai arī teiktu, ka šī norma prasa nelielus redakcionālus uzlabojumus? Vai arī šeit ir vēl kaut kāda telpa manevram, kā šo normu vēl savādāk interpretēt? Kāda būtu jūsu refleksija par šo aspektu?

K. Šadurskis.

Jā, paldies par šo jautājumu. Par to es esmu ārkārtīgi priecīgs. Vētras kungs izstāstīja kredītpunktu definīciju, ko es līdz ar to neatkārtošu. Bet šis kredītpunkts satur gan auditorijas slodzi, gan patstāvīgo darbu. Un, ja mēs gribam reglamentēt arī patstāvīgo darbu, ko students dara pats ar literatūras avotiem un tā joprojām, un to, kādā valodā students domā, lasīdams tekstu angļu valodā, tad Vētras kungam ir pilnīga taisnība. Bet šis ir nepārbaudāmas lietas. Līdz ar to, protams, ka šo otro punktu lasot,

nu mums ir jārunā par to, kas ir pārbaudāms, kas ir reglamentēts, kas ir tā kredītpunktu daļa, kas tiek realizēta auditorijā. Un tad šis punkts var strādāt. Es neesmu par viņu laimīgs, jo es gribētu šeit vairāk nekā 1/5 daļu un, kā es jau iepriekš minēju, es gribētu noteikt ne tikai griestus, bet arī “grīdu”. Es gribētu teikt... Nu, pieņemsim, tā... ne vairāk par ceturtdaļu un ne mazāk par... nu sauciet kādu skaitli, tur ir grūti pateikt, jo dažādās jomās būs dažādi.... Baltu filoloģijā būs citādi nekā matemātikā. Tāpēc es būtu gribējis to atstāt Ministru kabineta kompetencē noteikt dažādos programmu studiju virzienos dažādas šīs proporcijas. Bet es būtu priecīgs par griestiem un par “grīdu”. Un griestus es gribētu nedaudz augstākus. Bet, formāli ņemot, ja nereglamentē to, kādā valodā students domā, kad viņš lasa, tad šis ir realizējams.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Jūs paskaidrojāt, ka šo normu var savādāk saprast, ja vien mēs atsevišķus sastāva elementus savādāk uztveram... attiecībā uz kuriem darbiem mēs varam pārbaudīt, kā šie kredītpunkti tiek piemēroti. Skaidrs.

Un no šāda viedokļa tāpat šī atbilde par to, ka jūs redzat gan griestus, gan “grīdu”, liecina, ka jūs arī saskatāt, ka zināmas alternatīvas tomēr ir saskatāmas. Tā to varētu saprast?

K. Šadurskis.

Nē, es teiktu tā, ka nu neviens jau process, tajā skaitā arī normatīvu izstrādes process nav sastindzis. Tam ir kaut kādā veidā jāpildveidojas, jāiet dzīvei līdzī... Un var jau būt, ka ar šo arī pietiek, jo gan programmu direktori, gan augstskolu administrācija, gan studējošie visā visumā ir saprātīgas būtnes, kas izprot, teiksim tā, likuma garu un rīkojas atbilstoši likuma garam. Varbūt, ka tas būs nevietā teikts, bet iepriekšējā valdība pieņēma likumprojektu, ko nosūtīja uz Saeimu par aizliegumu aizsegt seju. Un tad es jautāju tieslietu ministram Rasnača kungam tajā brīdī... vai es šajā brīdī pārkāpju likumu?... Viņš teica, ka likums ir rakstīts saprātīgiem cilvēkiem...

A. Laviņš.

Un noslēdzošais jautājums. Arī saistīts ar nelielu refleksiju par to, ko Vētras kungs minēja. Šis konteksta jautājums un vērtējums par to, kādā kontekstā darbojas universitātes vai augstākās izglītības iestādes Latvijā. Vētras kungs ļoti skaidri minēja savu vērtējumu par to, ka 56. pantā ietvertie ierobežojumi varētu būt bijuši aktuāli desmit gadus atpakaļ. Šobrīd attiecībā uz augstākās izglītības pakāpi, tie šo funkciju — nostiprināt valsts valodas statusu — pilda, ja tā es varētu teikt, pārspīlēti tādā izpratnē, ka nesamērīti ierobežo akadēmiskās brīvības vērtību. Kā jūs vērtējat kontekstu un vai piekrītat šim viedoklim, ka šīs normas tā kā mazlietiņ ir aizkavējušas vēsturē?

K. Šadurskis.

Paldies. Es noteikti Vētras kungam šeit nepiekrītu, jo, ja mēs runājam par pieteikuma aktuālu pētījumu, ka 1/5 daļa mazākumtautību jauniešu, un tie ir augstākās izglītības ieguves vecuma jaunieši, valsts valodu pārvalda pamatprasmju līmenī, tas ir ļoti kritiski Latvijas sabiedrības attīstībai kopumā. Tā ir piektā daļa no mazākumtautību jauniešiem, kas nespēj pilnvērtīgi funkcionēt mūsu sabiedrībā, kas nespēj ieņemt savām garīgajām spējām atbilstošas kvalifikācijas amatus dēļ vājas valodas prasmes. Otrkārt, tas rada tādu krievu valodas pašpietiekamības ilūziju mūsu sabiedrībā un mazina motivāciju apgūt valsts valodu.

Bet es uzskatu, ka augstāko izglītību ieguvušai sabiedrības daļai Latvijā, neatkarīgi no ģimenē runātās valodas, ir latviešu valoda jāprot visaugstākajā trešajā līmenī. Un mana pieredze, strādājot ar tiem studentiem, kas nonāk Rīgas Tehniskajā universitātē, kas ir valsts augstskola un kas strādā valsts valodā... man ir grūti pateikt, kādā valodā viņš ir bērnībā runājis ģimenē, jo viņa valodas prasmes ir ļoti labas. Es reizēm sajūtu, ka valsts valoda nav dzimtā no atsevišķu stilistisku formu lietojuma, kā latvietis neteiktu. Bet valoda ir bagāta, pilnīga un perfekta komunikācija. Bet šeit mēs veidojam vienkārši nu... kā lai to saka... mēs iestājamies pret divu ātrumu Eiropu, bet šeit mēs veidojam divu ātrumu Latviju. Un tie jaunieši, kas neapgūs valsts valodu tā, lai varētu studēt tajā, diemžēl, būs spiesti samierināties ar zemas kvalitātes bieži vien izglītību tajā augstskolā, kas viņam piedāvās šo iespēju studēt krieviski. Jo nav jau tā, ka tās augstskolas, kas realizē programmas krievu valodā... līdz šim realizēja, kamēr bija atļauts... ir mūsu valsts vadošās augstskolas. Es neko nesaku par dažām no tām, bet dažas no tām ir pastāvīgi bijušas Izglītības un zinātnes ministrijas redzeslokā un bieži vien akreditācijas ir bijušas nosacītās akreditācijas uz minimālo divu gadu termiņu un atkārtotās akreditācijas, un nav tā, ka tie būtu mūsu augstākās izglītības flagmaņi.

Tāpēc, lai nodrošinātu līdzvērtīgas iespējas, šī norma ir ļoti aktuāla. Un tā ir ļoti aktuāla arī šobaltdien. Un šeit, manuprāt, Vētras kungam nav taisnība.

A. Laviņš.

Bet, ja palūkojamies no tādas perspektīvas par atvērtību zināšanām... globālajā zināšanu pasaulē... Un, piemēram, mēs taču būtu lepni, ja kāds, piemēram, Latvijā kaut vai ukraiņu valodā būtu veikts pētījums par to, kā efektīvi apkarot *Covid-19* saslimšanu. Un šis pētījums būtu veikts šeit Latvijā, bet ukraiņu valodā. Mēs taču Latvijā būtu lepni par to! Vai šis regulējums, kas ir Augstskolu likumā, neliek zināmus šķēršļus kaut kam tādām? Šadurska kungs, ko jūs domājat?

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Laviņa kungs, nebūs pētījumu par *Covid* ne ukraiņu valodā, ne latviešu valodā, viņš būs angļu valodā, jo tur, kur tiek ieguldītas milzīgas naudas, šis

pētījums tiks radīts tā, lai viņš būtu pieejams maksimālam cilvēku skaitam. Un zinātnes valoda ir angļu valoda. Un, patiesību sakot, ja es sekoju periodikai savā specialitātē, tad šie žurnāli ir tikai un vienīgi angļu valodā. Jā, ir daži žurnāli Ukrainā, kas pieņem rakstu krieviski, bet tikai tāpēc, lai viņu pašu tulki varētu viņu pārtulkot angļiski un dienasgaismu viņš ierauga angļu valodā. Tā kā tā ir realitāte, tā ir zinātnes valoda un tas, ka augstākā izglītība, kas ir nesaraujami saistīt ar zinātņi, ka zinātne ir angļiski, bet augstākajā izglītībā ir jābūt... arī katram mācībspēkam ir jāspēj par savu zinātnisko darbu pastāstīt savam studentam arī latviski. Un ziniet, tas ne vienmēr ir viegli. Bieži vien man ir jādomā par terminoloģiju. Es atzišos, ka es ne vienmēr piekrītu arī Terminoloģijas komisijai un es nekad nelietošu dažus terminus, kuri, manuprāt, ir neveiksmīgi izveidoti matemātikas jomā, bet šai sadarbībai ir jābūt. Ir jāspēj par savu darbu pastāstīt vienkārši, ir jāspēj par savu darbu pastāstīt latviski un jāspēj par savu darbu pastāstīt angļiski.

A. Laviņš.

Paldies jums.

I. Ziemele.

Paldies Šadurska kungam par atbildēm uz tiesnešu jautājumiem.

Tagad tiek dota iespēja pieteikuma iesniedzēju pārstāvei arī uzdot jautājumus.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā. Paldies.

Es vēlētos pirmo jautājumu uzdot tieši arī saistībā ar iesniegto priekšlikumu. Sakiet, vai pirms jūs iesniedzāt šo priekšlikumu uz likumprojekta trešo lasījumu būtībā pielīdzināt privātās augstskolas valsts augstskolām, vai tika veikts jebkāds ekonomiska rakstura izvērtējums un vai jums ir kāds priekšstats, kādu ekonomiska rakstura ietekmi rada šīs apstrīdētās normas, vai, pareizāk sakot, to piemērošana privātajām augstskolām?

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Es sāksu varbūt ar jautājuma otro daļu — par šo ekonomisko efektu, kādu tas rada uz privātajām augstskolām. Tā kā norma ir spēkā jau šobrīd, tad visas privātās augstskolas ir pārorientējušās uz modeli valsts valodā vai Eiropas Savienības valodās... nu, pamatā angļu valodā... Es esmu apskatījis... teiksim tā... visu to privāto augstskolu mājaslapas, kuras ir realizējušas līdz šim programmas krievu valodā un es redzu, ka sekmīgi notiek studentu uzņemšana un lieta funkcionē. Neviens nav bankrotējis tāpēc.

Bet Izglītības un zinātnes ministrijas tvērumā nav bijis tik daudz jautājums par tīri finansiālo ietekmi katram šajā jomā strādājošajam subjektam, cik par studējošo tiesībām. Tāpēc tika samērīgi izveidots pārejas periods, lai tās neskartu. Tāpat par laiku, kas ir nepieciešams augstskolai pārorientēties uz citu programmu realizācijas valodu, proti, akadēmiskajam personālam. Jo mums, akadēmiskajam personālam, lai varētu strādāt augstākās izglītības jomā, valsts valodas prasme jeb svešvalodu prasmes ir nepieciešamas, bet, protams, to nevar izdarīt vienā dienā, jo programmas ir jāpārveido. Es ļoti zinu, ko nozīmē, ja tu esi lasījis vienu gadu studentiem latviski un nākamajā gadā jālasa angļiski, tad tas prasa zināma darba ieguldījumu.

Līdz ar to no šī aspekta tika izvērtēts visu to privāto augstskolu darbība, kuras realizēja programmas krievu valodā un tāpēc arī samērīgi tas viss tika veidots.

Kā šis priekšlikums radās? Nu, manuprāt, viņa izcelsme ir ļoti loģiska, jo, ja spēles noteikumi ir dažādi, tad ir jāpamato dažādība, nevis tik ļoti jāpamato, kāpēc šī dažādība tiek mazināta. Jo vienādi spēles noteikumi, vienāds process vai līdzīgs process un vienāds valstiski atzīts diploms — tas dod vienādas tiesības darba tirgū. Līdz ar to šeit ir jāargumentē, kāpēc ir dažādi nevis kāpēc ir vienādi. Nu, tā tas radās... Paldies!

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par šo atbildi.

Tad man ir nākamais jautājums arī saistībā ar jūsu iesniegto priekšlikumu uz likumprojekta "Grozījumi Augstskolu likumā" lasījumu.

Tātad, šo likumprojektu, ja es pareizi sapratu, virzīja Ministru kabinets, iesniedza Saeimā un pirmajā lasījumā jau 2017. gada 19. oktobrī tika atbalstīts likumprojekts. Otrajā lasījumā 2018. gada 17. maijā. Bet jūs iesniedzāt priekšlikumus tikai uz trešo lasījumu. Nu, tad, ja jūs sakāt, ka tā bija ilgstoša reforma, kas, kā es saprotu, turpinājās gadu desmitiem, tad vai jūs varētu pamatot pat ne to, kāpēc tas netika virzīts kā atsevišķs likumprojekts, bet vai nebija iespējams vismaz iesniegt uz otro lasījumu vai vismaz iesniegt iekļaut pašā likumprojektā, ko Ministru kabinets iesniedza Saeimā?

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Droši vien, kā jūs atceraties, tad šai reformai bija vairāki posmi un bija jautājumi par valodu regulējumu, kas tika grozīti Izglītības likumā, kas tika grozīti Vispārējās izglītības likumā. Un secīgi normāli turpinājums bija Augstskolu likums. Tajā laikā bija divi Augstskolu likuma atvērumi un šie valodas jautājumi, ja es tā varu runāt vienkāršā valodā, iestrēga likumprojektā, kurā bija nesamērīgi liels skaits tehniskas dabas priekšlikumu, kas nāca no Dālderā kunga par augstākās izglītības iestāžu pārvaldības jautājumiem. Un bija pilnīgi skaidri redzams, ka Saeimas komisija nekādā veidā nespēs tos saprātīgā laikā izskatīt.

Savukārt bija otrs Augstskolu likuma atvērums, kur arī bija jautājumi, kas nāca no ļoti smagām diskusijām par studiju virzienu vai programmu akreditāciju, jo Izglītības un zinātnes ministrijas viedoklis bija, ka pie zināmiem nosacījumiem mēs varam atcelt studiju virziena akreditāciju, bet pāriet uz institucionālo akreditāciju, ka, ja augstākās izglītības iestādes izpilda noteiktu kritēriju kopumu, tad visas tajās realizētās programmas ir akreditētas. Un tad bija diskusija, protams, par šo kritēriju kopumu... Nu, augstskolas vilka uz vienu pusi, ministrija uz otru pusi. Rezultātā mēs patērējām ļoti daudz laika un akreditācijas jau tika atlikta un šis likums bija vienkārši ātri jāpieņem. Un bija skaidrs, ka šis atvērums virzīsies uz priekšu redzot to, ka numums ir ierobežots laika limits. Savukārt diskusijas par augstskolu pārvaldību, kur bija šie Dālderā kunga priekšlikumi, bija skaidri redzams, ka tas turpināsies ļoti ilgi. Un tāpēc valodas jautājumi tika ar komisijas lēmumu pārcelti no viena likuma atvēruma uz otru, uz to, kas virzījās. Nu, tehniski tas iznāca uz trešo lasījumu.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildi, bet nu jāsaka, ka diemžēl jūs nekādā veidā uz manu jautājumu neatbildējāt. Jo jūsu minētajā otrajā atvērumā, tas bija likumprojekts Nr. 923, cik es saprotu, bija tā kā diskusija pavisam par kaut ko citu, par rektora valodas zināšanām un, kā Vētras kungs mums izskaidroja, tad par apstrīdēto normu tieši izslēgšanu arī attiecībā uz valsts augstskolām, bet šādu priekšlikumu nebija. Tad mana jautājuma būtība bija... kāpēc jūs to neizdarījāt ātrāk? Kāpēc Izglītības un zinātnes ministrija, piemēram, nevarēja iekļaut jau sākotnēji likumprojektā šīs normas un virzīt cauri Ministru kabinetam, pēc tam Ministru kabinets iesniegt Saeimā un rīkoties vispārpieņemtajā kārtībā. Ja reiz tā ir sadaļa no reformas, tas ir, labi, vairākos posmos, bet ilgstošā laikā arī realizēta, kā jūs teicāt.

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Nav vispārpieņemtas kārtības. Kā jūs dzirdējāt, acīmredzot, no Tieslietu ministrijas pārstāves teiktā, tad likumdošanas iniciatīva ir valdībai, likumdošanas iniciatīva ir ministrijām, proti, ministru vai parlamentāro sekretāru personā un ikvienam deputātam. Un ir jautājumi, kuri rodas diskusiju rezultātā.

Un šie Vētras kunga priekšlikumi, kurus iesniedza tā laika komisijas vadītāja Viņķeles kundze, tiešām bija par valodas regulējuma izslēgšanu. Faktisku izslēgšanu. To aizstājot ar mazu deklaratīvu pantu, kuru tagad jūs apstrīdat Satversmes tiesā.

Savukārt, kā mēs no fizikas zinām, tad katrs spēks rada pretspēku. Un šajā Saeimas komisijā bija ļoti daudz diskusiju un rezultātā deputātu vairākums sliecās par šo priekšlikumu noraidīšanu, jo no Viņķeles kundzes priekšlikumiem palika tikai vienīgi šis viens, jūsu šobrīd apstrīdamais. Un savukārt šī diskusiju gaita vedināja uz

to, ka mums ir laiks un pienākums vienādot spēles noteikumus visiem subjektiem, kas strādā augstākās izglītības jomā, tas ir, valsts un privātajām augstskolām.

I. Ziemeļe.

Paldies Šadurska kungam. Par likumdošanas procesu tiesā ir tiešām ļoti daudz informācijas, arī atšķirīgais viedoklis par šo. Ja mēs varētu pāriet uz nākamo tēmu, Nikuļcevas kundze.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies. Es arī gribēju pāriet uz nākamo tēmu un man arī tās tēmas ļoti daudz nav palikušas, bet precizējot to, ko Šadurska kungs teica savā viedoklī...

Tad viena lieta, ko jūs norādījāt, ka mazākumtautību vidusskolu beidzēji pārvalda... nu, vismaz kaut kādā daļā, slikti valsts valodu. Un, kā es varēju saprast, tad apstrīdēto normu viens no mērķiem ir novērst krievu valodas pašpietiekamību sabiedrībā. Un tad šajā aspektā man ir jautājums. Vai jūs nesaskatāt, ka tādā gadījumā apstrīdētajām normām alternatīvs, bet daudz labāks līdzeklis būtu pienākums augstskolām nu, piemēram, mācīt vai ārzemniekiem vai mazākumtautību personām, vai kādām citām personām, kuras nepārvalda valsts valodu, vienkārši mācīt valsts valodu. Jo, kā es saprotu, tad apstrīdētās normas nu tomēr nekādā veidā neliedz Latvijas valstspiederīgajiem, kas, piemēram, nezina valsts valodu, doties uz ārzemēm mācīties, kādā valodā viņi vēlās. Un tāpat arī apstrīdētās normas nekādā veidā neliedz mācīties valodās, kas ir Eiropas Savienības valodas Latvijas teritorijā, kā mēs sapratām gan no Izglītības un zinātnes ministrijas skaidrojuma, gan no jūsu un arī, protams, mums ir divas augstskolas, kurās pilnībā ir mācības angļu valodā. Nu... tad ir jautājums, vai, jūsuprāt, nebūtu apstrīdētām normām alternatīvs un daudz efektīvāks līdzeklis pienākums augstskolām mācīt personas, kuras nepārvalda valsts valodu.

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Es mazliet precizēšu jūsu jautājuma preambulu. Mērķis bija nevis novērst krievu valodas pašpietiekamību Latvijas sabiedrībā, bet nodrošināt valsts valodas pašpietiekamību Latvijas sabiedrībā, kas ir smalka nianse.

Tad par valodas mācīšanu vai valodas lietošanu izglītības procesā. Nu, šeit droši vien, ka lielāki speciālisti par mani nosauks bezgala daudz pētījumu pedagoģijas jomā, kas runā par to, ka viens lieta ir mācīties valodu, bet otra lieta ir izmantot valodu dažādu priekšmetu apgūvē, kas ir daudz efektīvāk. Daudz efektīvāk ir nevis mācīties angļu valodu, bet paralēli angļu valodas apguvei mācīties, piemēram, ekonomiku angļiski, kas rada daudz ātrāku un labāku pievienoto vērtību valodas zināšanu jomā.

Otrs. Ja augstskolā tiek vienkārši mācīta valoda, tad ir daudz lielāks risks, ka tā neaptvers visas profesionālās dzīves jomas, jo tieši tajā brīdī, kad tu valodā pasniedz

priekšmetu, tev ir jādomā par terminoloģiju, par tās attīstību, par valodas tālāku attīstību un šīs funkcionālās jomas aptveršanu, kurā šī programma tiek realizēta. Jo vienkārši mācot valodu, tā var palikt tādā nu... tādā valodas līmenī, kā mēs bērībā runājām ar vecākiem. Un kad par sarežģītām, tehniskām, politiskām, zinātniskām, filosofiskām tēmām mums nav iespēju izteikties šajā valodā, ko mēs apgūstam. Ir jāmacās gan valoda, gan šajā valodā ir jāapgūst citas zinātnes un zinības.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies. Bet mans jautājums īsti nebija par to. Jautājums bija pavisam cits.

K. Šadurskis.

Es tieši tā sapratu jūsu jautājumu.

I. Nikuļceva.

Tad jūsu ieskatā ir labāka situācija, ka ja mēs pieņemam, ka ir tādas personas, kas nepārzina valsts valodu, ka šīs personas vienkārši pamet Latviju un mācās citās valodās, kur viņas neapgūs latviešu valodu nekādā apjomā, vai arī šīs personas, piemēram, mācās Eiropas Savienības valodās. Nu, ja tas ir Latvijā... tad, labi... tur mācoties valsts valodu, bet tik un tā alternatīva nu nav mācības valsts valodā. Mans jautājums nebija par to, vai valsts valodas apmācība ir alternatīva mācībām latviešu valodā. Mans jautājums bija tieši salīdzinot šīs te divas situācijas. Viena situācija, kad, iespējams, studenti vai potenciālie studenti paliktu Latvijā un mācītos, lai arī citā valodā, bet apgūtu arī valsts valodu pie reizes. Un tas būtu augstskolas pienākums to mācīt. Un tāpat otra iespējamā situācija, ka šie potenciālie studenti vienkārši atstāj Latviju vai varbūt arī neatstāj un mācās Eiropas Savienības valodās, kas ir atļauts. Tāpat salīdzinot šīs divas situācijas.

K. Šadurskis.

Jā. Nikuļcevas kundze, jūs runājat par mazliet teorētiskām lietām. 20 procenti mazākumtautību jauniešu... Kāpēc viņu ir divdesmit? Tāpēc, ka viņiem trūkst motivācijas apgūt valsts valodu... Es ceru, ka tas nav naids pret mūsu valsti un pret mūsu valodu un tā nav poza — nemācīšos... Tāpat, ja viņiem būs papildus motivācija apgūt valsts valodu, tad tie, kas ir spējīgi, to apgūs. Un nevajag runāt par to, ka piektā daļa jauniešu pametīs Latviju, jo aizbrauks studēt citur vai mācīsies citās valodās. Angļu valodu apgūt Latvijā nav vieglāk, kā apgūt latviešu valodu. Un cilvēks parasti izvēlas to ceļu, kas ir salīdzinoši vienkāršs un kas garantē normālu funkcionēšanu sabiedrībā. Līdz ar to jūsu jautājums ir teorētiska shēma, kurai, godīgi sakot, es neredzu pamatu.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Tad es uzdošu tikai vēl vienu pēdējo jautājumu, kas tiešām būs tāds ļoti precizējošs, jo es īsti nu neizpratu jūsu teikto. Jūs teicāt, ka nav nekādu problēmu, ja studenti mācību procesā izmanto literatūras avotus arī, piemēram, valodās, kas nav Eiropas Savienības valodas, minot krievu valodu. Tajā pašā laikā jūs uzsvērāt, ka komunikācija ir iespējama tikai valsts valodā.

Tad vai jūs varētu izskaidrot, kur ir tā atšķirība... nu, es arī neredzu normatīvajos aktos to pamatu... bet varbūt jautājums tomēr tāds praktisks. Vai jūs varētu izskaidrot, kāpēc tad jūsuprāt būtu iespējams literatūras avotus izmantot dažādās valodās, bet komunikācijā būtu nosakāmi ierobežojumi attiecībā uz valodu? Paldies.

K. Šadurskis.

Jā, nu paldies par jautājumu. Nu, man ir diezgan grūti iedomāties komunikāciju dažādās valodās, jo lekciju es varu nolasīt vienā valodā... nu, divās... Nav iespējams mētāties vienu teikumu vienā, otru teikumu citā valodā. Bet, piemēram, manā specialitātē, nu, šo semestri es lasu studentiem kursu "Gadījumu procesos", ir brīnišķīgas grāmatas, kas ir uzrakstītas krievu valodā, nu, kaut vai piemēram, Murmana vai Čistjakova "Путь теории вероятностей", kas ir ļoti laba universitāšu nematemātikas specialitāšu studentiem labā metodiskā līmenī un jaunieši, kas pārvalda krievu valodu, tā viņiem ir papildus iespēja izlasīt savā dzimtajā valodā. Lekcijas viņi klausās latviski, papildus literatūra viņiem noteikti ir jālasa arī angļiski, un rezultātā iegūst gan valodas prasmes, gan apgūst priekšmetu, gan redz priekšmeta attīstību pasaulē šajā brīdī. Tā kā es šeit neredzu absolūti nekādas problēmas.

I. Nikuļceva.

Labi. Bet tad precizējot šo pašu jautājumu. Kur tad jūs redzat problēmas, ka, piemēram, jauniešu grupa, kurā visi saprot krievu valodu, vadītos no literatūras, kas ir latviešu, angļu un, piemēram, krievu valodā un būtu kāds ļoti labs profesors no Krievijas, ar kuru viņi komunicētu krieviski. Kur tad ir tā problēma? Kur ir tā atšķirība šajās divās situācijās?

K. Šadurskis.

Problēma ir tā, ka nav laba profesora no Krievijas, kurš nevar komunicēt, piemēram, angļiski. Nav! Jo nenotiek krievu valodā starptautiski semināri, konferences un kongresi. Tātad šis labais profesors nepiedalās ar saviem pētījumiem šajos kongresos. Nu, kāds tur labs profesors! Un mūsu studenti... mūsu latviešu, krievu jebkuri studenti tikai iegūs, komunicējot ar šo labo Krievijas profesoru angļu valodā, jo angļu valoda, gribam mēs to vai nē, ir pasaules zinātnes valoda šobrīd, kāda tā pirms gadsimtiem bija latīņu valoda.

I. Nikuļceva.

Labi. Liels paldies par jūsu atbildēm. Tad tikai precizējot. Tad es saprotu, ka nevienā jomā nav neviena laba profesora, kas nemācētu angļu valodu.

K. Šadurskis.

Nu, tā es negribu teikt! Varbūt, ka astroloģijā ir.

I. Nikuļceva.

Un citās jomās tā tad nav.

K. Šadurskis.

Es nezinu, to es nezinu. To es nearu apgalvot. Tā būtu spekulācija.

I. Nikuļceva.

Paldies par jūsu atbildēm. Nebūs vairāk jautājumu.

K. Šadurskis.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Es saprotu, ka jūs šo jautājumu esat atrisinājuši. Es tālāk došu vārdu Saeimas pārstāvim zvērinātam advokātam Sandim Bērtaitim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā, paldies. Man būs trīs jautājumi no Saeimas puses.

Pirmais. Šadurska kungs, sakiet, lūdzu, vai apstrīdēto normu sagatavošanas laikā un laikā, kad tika virzītas šīs normas Saeimas atbildīgajā komisijā, vai jūs konsultējāties ar konstitucionālo tiesību ekspertu Egilu Levitu un vai ņēmāt vērā viņa sniegto viedokli par normu atbilstību Satversmei?

K. Šadurskis.

Jā. Paldies. Tad, kad ministrija gatavoja šīs normas, man bija pilnīgi skaidrs, ka tās tiks apstrīdētas Satversmes tiesā, jo jeb kura norma... es nezinu, kādu politisku motīvu vadīta, bet jebkura norma, kas stiprina valsts valodu izglītībā, tiek vienmēr Satversmes tiesā no daļas deputātu apstrīdēta. Līdz ar to, jau iepriekš, gatavojoties šim procesam, protams, ka es konsultējos ar speciālistiem, jo konstitucionālo tiesību jomā es sevi nevaru uzskatīt par atzītu speciālistu. Un man bija sarakste ar Egilu Levitu, es Levita kungam... es biju ar viņu konsultējies arī iepriekšējo Izglītības un Vispārējās izglītības likuma grozījumu sakarā. Toreiz mēs viņam lūdzām formālu atzinumu, ko

viņš arī atsūtīja. Šeit, Augstskolu likuma sakarā, bija vienkārši neformāla mūsu e-pastu sarakste, kur es viņam aizsūtīju piedāvātos grozījumus un viņš man atsūtīja atbildi ar secinājumu, ka šeit viņš nesaskata pretrunas ar Satversmes pantiem. Tieši otrādi, saglabājot to nevienlīdzību, kāda līdz tam bija Augstskolu likumā, viņš redzēja vairāk pretrunu ar Satversmes 4. pantu nekā, teiksim, mūsu normas, ko mēs piedāvājām.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Mēs šajā lietā iepriekš esam arī diskutējuši par tātad Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma radītajām tiesiskajām sekām un šīs normas saistību ar 56. panta trešo daļu. Vēstulē, ko jūs esat parakstījis 2018. gada 1. jūnijā par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Augstskolu likumā”, kas bija adresēta Izglītības, kultūras un zinātnes ministrijai (? – varbūt domāta komisija), ar kuru jūs pieteicāt šos te priekšlikumus tieši par apstrīdētajām normām, daļā, kas skar pamatojumu, jūs norādījāt, ka priekšlikums Nr. 2, proti, izteikt 5. panta pirmās daļas trešo teikumu jaunā redakcijā, ir saistīts ar priekšlikumiem Nr. 7 un 8, tātad ir saistīts ar grozījumiem 56. panta trešajā daļā un pārejas noteikumu 49. punktu. Vai jūs varētu, lūdzu, pastāstīt, ņemot vērā, ka ministrija bija šo priekšlikumu iesniedzēja un konstruēja šo... kā jūs redzat šo saistību starp šo 5. pantu un pārējām šīm apstrīdētajām normām. Vai no 5. panta pirmās daļas trešā teikuma izriet kādas specifiskas tiesiskās sekas attiecībā uz augstskolām? Kāds ir tas jūsu redzējums par šo jautājumu? Paldies.

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Mums parasti normatīvo aktu konstrukcija ir tāda, ka pirmajos pantos tiek gan skaidroti termini, gan runāts par vispārīgiem likuma mērķiem. Līdz ar to šo 5. panta teikumu es vērtēju kā vispārīgu, ne precīzi definējamu uzdevumu, kas tā kā ievada to, kas turpinājumā nāks šajā tālākajā likumprojekta ķermenī. Proti, es izprotu šo augstākās izglītības iestāžu atbildību valodas funkcijas realizēšanā kā nepieciešamību strādāt labā valodā, kā rūpēties par to, lai docētāju un studentu darbs notiktu labā latviešu valodā, lai diskusiju rezultātā, rodoties nepieciešamībai pēc valodas terminoloģijas attīstības, būtu skaidrs, ka augstskola vērsas, piemēram, Terminoloģijas komisijā un kopīgi ar to strādā un rosina to veidot jaunus terminus, attīstīt terminoloģisko bāzi. Un savukārt šī 56. panta trešā daļa... nu, tas jau ir precīzais regulējums, kas tātad... Ja 5. pantā tiek nedefinētas tās lietas vispārīgi... Es, godīgi sakot, esmu mazliet esmu izbrīnīts par to, ka pieteicēji apstrīd arī šo teikumu. Nu nav manīts, ka kādā privātajā augstskolā, kur iepriekš attiecās regulējums gan par zinātni, gan par mākslu, ka būtu šausmīgi satraukušies, ka tagad Mākslas katedras ir jāveido. Bet pēkšņi tagad, kad parādās valodas jautājums, tad nu ir uztraukums, ka vai tad mums

jāveido kaut kādas valodas programmas vai struktūrvienības kas attiecas uz valodu. Tā kā man liekas, ka šī ir tāda pieteicēju nu... labi, es nezinu... Man tas neliekas nopietni.

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies. Un pēdējais jautājums, ko es vēlētos pajautāt. Tātad, ņemot vērā, ka šo apstrīdētās normas priekšlikumu konstruē sākotnēji Izglītības un zinātnes ministrija un jūs arī piedalījāties tajā, vai tika ņemti vērā un tika apsvērta cita starpā arī šīs valsts valodas un valodas kā kopumā lietošanas prasību varbūt šī saistība ar augstskolu darbības specifiku un tajā skaitā ar šo akadēmisko brīvību. Vai tas tika apsvērta no ministrijas puses?

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Nu, protams. Redzat, attiecībā uz augstskolu darbību. Secīgi notiek vairāki procesi. Pirmais ir — pati augstskola iegūst akreditāciju. Tātad tiek izvērtētas visas tās tehniskās un funkcionālās lietas, vai šī augstskola spēj strādāt augstākās izglītības jomā. Tātad pati augstskola saņem šo akreditāciju kā tādu. Pēc tam programma tiek licencēta. Saņemot licenci, programma uzsāk darbību, uzņem studentus, bet šim virzienam, kurā programma ir iekļauta, ir jābūt akreditētam, lai studenti varētu saņemt valstiski atzītus diplomus. Tātad ir šī trīs pakāpju shēma. Vispirms pati institūcija, pēc tam — licence, pēc tam — akreditācija. Un tas viss notiek kopā vienā dzīvā procesā un ir institūcija, kam ir deleģētas tiesības veikt šo kvalitātes pārbaudi. Bet tā var notikt tikai un vienīgi uz normatīvās bāzes. Tātad, ir jābūt likuma deleģējumam, konkrētā pantā pateiktam, ka akreditācija vai licencēšana notiek Ministru kabineta noteiktajā kārtībā pēc konkrēta likuma panta deleģējuma. Līdz ar to nav citas iespējas, kā šo valodu jautājumu deleģēt normatīvi likuma veidā. Un protams, ka akadēmiskā brīvība nevar būt absolūta, jo, ja mēs absolutizējam Satversmes 113. pantu, tajā skaitā valodas regulējuma ziņā, tad mums būtu jāizslēdz Satversmes 4. pants. Līdz ar to šiem abiem pantiem ir jādarbojas kopsakarā. Viņi viens otru papildina. Tātad akadēmiskā brīvība ir tiktāl, cik tā nepārkāpj citas Satversmē noteiktās vērtības.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man citu jautājumu nebūs.

K. Šadurskis.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies Bērtaiša kungam.

Vēl jautājumi tiesnešiem. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Tā. Jā, viens saistībā ar Levita kunga viedokli vēstulē. Ja mēs skatāmies to vēstuli, tad tur pamatā ir runāts par mazākumtautību valodām. Es tāpēc gribēju saprast, uz kāda pamata viņš deva šo savu redzējumu un analīzi. Vai viņš bija informēts, ka tas ierobežo arī Eiropas Savienības valodas?

K. Šadurskis.

Jā, paldies. Nu, redziet, tad, kad es rakstīju šo vēstuli Levita kungam un viņš rakstīja atbildi man, tad mēs, protams, nezinājām, uz kādiem Satversmes pantiem iesniedzēji atsauksies un, teiksim tā, apstrīdēs šīs normas, kuru Satversmes pantu sakarā. Levita kungs deva īsu neformālu vispārīgu vērtējumu, par kuru man ir prieks, ka jūs esat iepazinušies un nu, tālāk mēs ar viņu šo jautājumu neesam diskutējuši.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tā vienkārši informācijai. Satversmes tiesa nav pieņēmusi minēto e-pasta saraksti un tiesai tas nav zināms. Līdz ar to tāpēc arī šie jautājumi pašreiz tiek uzdoti tiesas sēdē, lai gūtu priekšstatu par to, kādas jums tad tur tās sarunas ir bijušas. Paldies.

K. Šadurskis.

Ziemeles kundze, vai es drīkstu nolasīt šo Levita kunga vēstuli?

I. Ziemeļe.

Nē, jūs jau viņu izskaidrojāt tikko kā.

K. Šadurskis.

Nu, daļēji.

I. Ziemeļe.

Nu... nolasīt varbūt nav jēgas, es teiktu, lai saviem vārdiem jūs pastāstiet, par ko bija jūsu saruna.

K. Šadurskis.

Ar vienu vārdu sakot, es aizsūtīju Levita kungam ministrijas izstrādātos priekšlikumus un lūdzu viņu dot savu vērtējumu, vai viņš nesaskata šeit kaut kādus riskus Satversmes tiesā, kad šīs normas tiks apstrīdētas. Un Levita kungs raksta, ka tāpat... "likuma grozījumu projekts ir ļoti lakonisks, šķiet, tas ir tehnisks, bet ar tālejošu

nozīmi. Papētot tuvāk, mans, tāvad Levita kunga, īsais atzinums būs tikpat lakonisks. Nekas nekavē Saeimu šādus grozījumus pieņemt. Tas ir vienīgi politiskās gribas nevis konstitucionālo tiesību jautājums.” Un tad viņš raksta, ka “it sevišķi tas nav pretrunā ar satversmes 14. pantu” un tad viņš runā, ka atbilstoši Satversmes 4. pantam, tieši otrādi, valsts valodai esošā regulējuma dažādība drīzāk ir Satversmes 4. panta pārkāpums nekā tas, ka šie pienākumi un tiesības tiek vienādotas. Viņš raksta, ka, “atbilstoši Satversmes 4. pantam, valsts valodai ir jābūt kopējai saziņas valodai arī darba un profesionālajās attiecībās un izņēmumi pieļaujami tur, kur konkrētais profesijas profils prasa vēl kādas svešvalodas zināšanas. Jāņem arī vērā tas, ka starptautiskā saziņas valoda mūsdienās ir angļu valoda.” Nu un tālāk Levita kungs vēl raksta, ka “likuma grozījumu ieviešanai paredzēta adekvāts pārejas periods, kas ļauj tiem, kas patlaban studē pēc noteikumiem, kas neatbilst šiem grozījumiem, savas studijas nobeigt. Līdz ar to labas likumdošanas princips ir ievērots.” Un beigās, tā kā mūsu sarakste notiek 4. maijā, tad Levita kungs raksta: “Jaukus svētkus!”

I. Ziemele.

Jā, labi. Paldies. Tāvad man bija precizējošs jautājums, kad tad tā sarakste jums bija. Tas nozīmē, ka pirms...

K. Šadurskis.

2018. gada 4. maijs ir Levita atbilde.

I. Ziemele.

Pirms jūs iesniedzāt attiecīgi...

K. Šadurskis.

Jā, pirms... protams...

I. Ziemele.

Šis bija vienīgais viedoklis, kuru jūs ieguvāt?

K. Šadurskis.

Jā.

I. Ziemele.

Skaidrs. Paldies.

Tiesnesis Kučs. Lūdzu.

A. Kučs.

Tā... tad vēl, ņemot vērā esošo 56. panta regulējumu... mēs jau te modelējām dažādas situācijas, kā ārvalstu augstskola var ienākt Latvijā vai nevar... Un tad kā jūs redzat? Profesors Vētra tad teica, ka, ja Oksfordas augstskola gribētu Latvijā atvērt filiāli, tad viņa to varētu darīt tikai tad, ja viņa nodrošina studijas latviešu valodā, valsts valodā. Vai jūs tam piekrītat tāpat vai nepiekrītat? Kā jūs redzat to regulējumu?

K. Šadurskis.

Ja Oksfordas universitāte gribētu atvērt filiāli Latvijā, es būtu tajā brīdī laimīgākais cilvēks. Diez vai tas notiks. Bet Vētras kungam nav taisnība attiecībā uz to, ka studijām jānotiek būtu latviešu valodā, jo, visticamāk, ka ikviena Latvijas augstskola atplestām rokām uz jebkuriem noteikumiem slēgtu līgumu ar Oksfordas universitāti un palīdzētu ar savu materiāli tehnisko bāzi viņiem šeit ienākt, ja vien viņi varētu izdot kopīgu diplomu, kur Latvijas Universitātes ģerbonim blakus būtu Oksfordas universitātes ģerbonis studentam. Un līdz ar to šeit nebūtu ne mazāko problēmu veidot kopīgās studiju programmas. Bet nerunāsim par Oksfordu. Runāsim par jebkuru... jūs iepriekš tiesas sēdē vairākkārt lobējāt igauņu uzņēmējus Latvijā. Ja igauņu persona gribētu veidot augstākās izglītības iestādi Latvijā, tad, pirmkārt, viņiem būtu jāatbilst noteiktiem kritērijiem. Tātad, lai iegūtu šo licenci, tur ir gan telpas, bibliotēka, materiāli tehniskā bāze, akadēmiskais personāls... tur ir viss, teiksim tā, lai tehniski varētu nodrošināt studiju procesu. Un pēc tam viņiem būtu jāiegūst licence savām programmā, kuras viņi gribētu realizēt. Tur atkal tiek vērtēts jau detalizētāk, jau konkrētāk, teiksim, programmas ievirzes ietvaros iespējas šo programmu realizēt. Tajā skaitā, piemēram, akadēmiskā personāla kvalifikācija. Nu, tātad, cik ir personas ar doktora zinātnisko grādu, kādās jomās un tā tālāk un tā joprojām. Tad, kad šī licence ir iegūta, viņi varētu sākt realizēt savas programmas un divu gadu laikā pēc programmas realizācijas sākuma viņiem ir jāiegūst akreditācija, kad studenti jau ir... jo savukārt licence — ir tas potenciālais novērtējums, vai var programmu realizēt, akreditācija — jau ir fakta novērtējums. Un tad viņiem vienkārši būtu jāatbilst 56. panta trešās daļas noteikumiem, kur viņi arī varētu izveidot kopīgu studiju programmu... nu, tātad, jebkuram šīs trešās daļas punktam atbilstoši un viņi varētu mierīgi strādāt, ja gribētu, tad igauņu vai somu valodā... ko, visticamāk, viņi to nedarītu, jo būtu maz studēt gribētāju, bet angļu valodā noteikti.

A. Kučs.

Nu, mans jautājums bija vairāk par to, ka, protams, likums atļauj kopīgās programmas. Bet, ja viņi gribētu atsevišķi? Par to bija tas jautājums. Ja viņi atbilstu visam tam pārējam, ko jūs nosaucāt... vai jūs neredzat, ka tur šobrīd tas ierobežojums būtu?

K. Šadurskis.

Jā. Nu, tā tad lasām trešās daļas pirmo punktu... Un atceramies Izglītības un zinātnes ministrijas šī punkta interpretāciju. Līdz ar to, tur problēmas nav. Kaut gan es arī vairāk, protams, esmu noskaņots uz... varbūt kā nejurists uz teksta gramatisku lasīšanu nevis uz interpretācijām, jo, kā jau es iepriekš teicu, nu... es kā programmas direktors vairāk skatījos uz 4. punktu, kas man likās daudz saprotamāks un skaidrāks un nerādīja nekādas tehniskas grūtības to realizēt.

A. Kučs.

Paldies. Un tad pēdējais jautājums man. Tā tad atbildot uz jautājumu par divām augstskolām, kurām ir šobrīd tiesības... jūs teicāt, ka varbūt, ka tur ir iekavējies nedaudz un regulējumu nepieciešams mainīt. Es gribēju īsti saprast, kā jūs to redzat, jo Saeimas pārstāvis mums pirmajā sēdē, manuprāt, teica tieši pretēji, ka, viņuprāt, Saeima nākotnē varētu izvērtēt un piešķirt šādas tiesības arī citām augstskolām. Tāpēc es gribēju saprast, vai jūs redzat to, ka vajadzētu piešķirt arī citām... vai jūs redzētu to, ka būtu jāsašaurina šīm divām? Kāds ir jūsu skatījums un varbūt viņš ir vēl savādāks?

K. Šadurskis.

Jā. Laikam es teikšu, ka viņš ir vēl citāds... Es nedomāju, ka šīm augstskolām ir jāsašaurina regulējums, bet es domāju, ka mums ir vairāk jāprecizē 56. panta trešās daļas pirmais punkts, atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas teiktajai interpretācijai. Un tas ļoti sasaucas ar to punktu, kur ir runa par šo vienu piektdaļu. Mums ir jābūt elastīgākiem Eiropas valodu lietojumā, jo ir neiedomājami nolasīt studiju programmu tikai latviski, lai tā būtu pasaulē konkurētspējīga. Un ir nepieļaujami, ka studijas notiek tikai angļiski, jo tādā gadījumā no tā cieš latviešu valodas attīstība, kura nav pārstāvēta pilnīgi visās mūsu valsts dzīves jomās un visos procesos. Līdz ar to šeit ir jāatrod normāls, labs formulējums un tomēr paliekot pie tās prioritāšu skalas, kādu es uzskatu Latvijā par normālu un pareizu: augstākajā līmenī — valsts valoda, nākamais līmenis ir visas Eiropas oficiālās valodas, nākamais līmenis ir visas pārējās valodas pasaulē.

A. Kučs.

Paldies.

K. Šadurskis.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies par atbildēm. Vai tiesnešiem ir... Tiesnešiem jautājumu nav.

K. Šadurskis.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā. Ar šo es gribētu teikt paldies Šadurska kungam par dalību tiesas sēdē un arī viedokļu paušanā un atbildēšanā uz lietas dalībnieku pārstāvju un tiesas jautājumiem.

Ar šo es gribētu arī tiesas sēdi slēgt. Pirms es slēdzu sēdi, tātad paziņojumi. Tiesa turpinās skatīt minēto lietu 5. maijā plkst. 10.00 tieši šādā pašā kārtībā.

Un pieaicinātās personas, kuras mēs uzklausīsim, tātad būs Privāto augstskolu asociācija, profesore Ina Druviete un profesors Uģis Gruntmanis, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras priekšsēdētājs Aigars Rostovskis, Konkurences padome un arī divi zvērināti advokāti – Jūlija Jerņeva un Uģis Zeltiņš. Un attiecīgi mēs turpināsim līdzīgā procesā, kā mēs jau esam to šobrīd iedibinājuši, ka personu identitātes tātad tiks pārbaudītas šīm personām pieslēdzoties tiešsaistē.

Tātad ar šo es pasludinu pārtraukumu tiesas sēdē un tiekamies 5. maijā.

(Pārtraukums.)